

B 118
3

दा. ११८
३

५
ग प प च रे न म्

१ Nishadhiya
Chari tham.

11⁸/₃

नैषधीय-चरितम् (मूलम्)

X

Nyshadiya charitham.
• Mulam.

नै० १ सर्ग

श्रीगजाननायनमः॥ निपीययस्य क्षितिर्दिशिः कथास्तथाद्रियंते न बुधाः सुधामपि॥
नलः सित छत्रित कीर्तिमंडलः सराशिरासीन्महसामहोज्ज्वलः॥ १॥ रसैः कथा
यस्य सुधावधीरणी नलः स भूजानिरभूद्गुणाद्भुतः॥ सुवर्णदंडैक सितातिपुत्रित-
ज्वलत्प्रतापावलि कीर्तिमंडलः॥ २॥ पुवित्रमत्रातनुते जगद्युगे स्मृतारसक्षालन
ये वयत्कथा॥ कथं न सामद्भि रक्षा माविलामपि स्वसेविनी मेव पुवित्रयिष्यति॥ ३॥ अ
धीति बोधाचरणप्रचारणेर्द्वा श्वतस्तः प्रणयनुपाधिभिः॥ चतुर्दशत्वं कृतवान्कृतः
स्वयं न वेद्वि विद्यासु चतुर्दशस्वयं॥ ४॥ अमुष्य विद्यारसनाग्रनर्तकी त्रयीवनीतांग
गुणेन विस्तरं॥ अगाहताष्टादशतां जिगीषयानवद्वयद्वीपपृथग्जयश्रियां॥ ५॥ दि
गीराचंदावाविभूतिरीशितादि

९

शोभकामप्रसरावरोचिनी॥ वभारशास्त्राणिदृशं दृपाधिकांतिजत्रिनेत्रावतरत्ववोधिकां॥ ६॥
 पदैश्चतुर्भिः सुकृते स्थिरीकृते कृते मुताकेन तपः प्रपेदिरे॥ भुवं पदैकां द्वि कतिष्ठयास्य
 शनदधावधर्मोपि कृशस्तपस्वितां॥ ७॥ यदस्य पात्रा सुवलोद्धतं रजः स्फुरत्प्रतापानलधू
 ममंजिम॥ तदेव गत्वा पतितं सुधां बुधो दधाति पंकी भवदं कतां विधौ॥ ८॥ स्फुरद्भुत्तिस्व
 नतद्युताशुगप्रगल्भदृष्टिव्यपितस्य संगरे॥ निजस्य तेजः शिखितः परः शताविते नुरिगाल
 मिवापशः परे॥ ९॥ अतत्पदग्वारिपुरातलो ज्वलेति जप्रतापैर्वत्नपंचलद्भवः॥ प्रदक्षि
 णीकृत्य जयापसृष्टपारराजनी रजतया मराजवः॥ १०॥ निवारितास्ते तमही तैले खिलोत्त
 रतिभावं गमितेति वृष्टयः॥ नतत्पजुर्नूतमतत्पविश्रमाः प्रतीपभूपालमृगीदृशं दृशः॥ ११॥

नैषः
२

सितांशुवर्णोर्वयतिस्मतद्रुणो महासिवेनः सहस्रचरी बहुं ॥ दिगंगां गावरां रणां गणो यशः
पदं तद्रुचातुरीतुरी ॥ ११ ॥ प्रतीपभूपैरिव किंततो मिया विरुद्धं मेरुपि मेततो क्षिप्ता ॥ अमि
त्रजिति त्रिजिदोजसासयद्विचारद्वकारद्वगण्यवर्तत ॥ १३ ॥ तदोजसस्तद्यशसः स्थिता विमो
दथेति चित्ते कुरुते यदायदा ॥ ततोति भातोः परिवेषु कैतवा तदा विधिः कुंडलनां विधो
रपि ॥ १४ ॥ अयंदरिद्रो भवितेति वैधमी लिपिं ललाटे र्थि जनस्य जाग्रती ॥ मृषातच के लिय
तकल्पपादपः प्रणीयदारिद्र्यदरिद्र्यतां तत्तः ॥ १५ ॥ विभज्य मेरुर्न यदर्थि सात्कृतो न सिं
धुरुत्सर्गजलव्ययैर्मरुः ॥ अमातितत्तेन तिजायशो युगं द्विफलवद्धा श्रिकुराः शिरःस्थि
त ॥ १६ ॥ अजस्रमभ्यासमुपेयुषासमं मुदेव देवः कविता बुधेतव ॥ दधौ पटीयात्सम

स्त्रि

एम
२

०५

यंतयन्नयंदितेश्वरश्रीरुदयंदितेदिने॥१०॥ अथोविधानात्कमलप्रवालपोःशिरुमुदनाद
खिलकृमाभुजां॥पुरेदमूर्द्ध्वमवतीतिवेधसापदंकिमस्यांकितमूर्द्ध्वेषा॥१६॥ जगज्जयं ख
तेतचकोशमक्षयं प्रणीतवोशैशवशेषवात्तयं॥सखारतीशस्यअतुर्यथावतंवपुस्तथात्ति
गदथास्ययोवनं॥१७॥ अथारिपक्षेषुतद्विद्यावृणाकतकपकायत्तवोपिपल्लवे॥
तदास्यदास्येपिगतोविकारितांतशारदःपारिशाशर्वरीश्वरः॥१८॥ किमस्यलोमाकप
टेनकोटिभिर्विद्वितर्त्तैरवाभिरजीगणादुगात्॥तरोमकूपौवमिषाज्जगत्कृताकृताश्च
किंदूषणशून्यविंदवः॥१९॥ अमुष्मदोर्ध्वमरिदुर्गत्तुंटेनेध्रुवंगृहीतार्गलदीर्घपीत
ता॥उरःश्रियातत्रचगोपुरस्फुरत्कपाटदुर्धर्षतिरुप्रसारिता॥२०॥ स्वकेलित्तेशस्मित

नेषः
३

निर्जितं
निर्दिष्टं दुते निजांशदत्तजितपद्मसंपदः॥ अतद्वर्णितत्वरसुंदरांतरेतत्सुखस्य प्रतिमावश
चरे॥१३॥ सरोरुहंतस्य दृशैव निर्जितं जिताः स्मितेनैव विधोरपि श्रियः॥ कुतः परं भव्यमहो
महीयसीतदा तत्स्योपमितौ दरिद्रता॥१४॥ स्ववात्सल्यभारस्य तदुत्तमांगजेः समंचमर्थेवतु
त्तामिन्नाषिणः॥ अतागमेशं सतिवात्सवापलं पुनः पुनः पुनः विलोत्ततकुलात्॥१५॥
महीभृतस्तस्य च मन्मथप्रिया निजस्य चित्तस्य च तं प्रतीकया॥ द्विधानृपे तत्र जगत्त्रयीभुवा
तत्तभुवां मन्मथविभ्रमो भवत्॥१६॥ तिमीलतभ्रंशजुषादृशाभ्रंशं तिपीयपस्तं त्रिदशी
भिरजितः॥ अमृतमभ्यासभरं विद्वत्श्रवते निमेषतिस्त्रैरधुनापि लोचनैः॥१७॥ अदस्तदा
कर्णिकलाद्यजीवितं दृशोर्द्वयं नस्तदवीक्षित्वा फलं॥ इति स्मचक्षुःश्रवसां प्रियान

राम
३

लेखुवंति तिदंति हृदा तदात्मना ॥१८॥ विलोकयंती भिरजस्वमावतावत्तादमुं ते त्रिमीलते
 ष्वपि ॥ अलंभि मर्त्या भिरमुष्मदर्शनेन विष्णुलेशोपि निमेषनिर्मितः ॥१९॥ तका निशि स्वप्न
 गतं ददर्श तं जगाद गोत्रसवत्ति ते च कान्तं ॥ तदात्मता व्यातथ वारते च काचकारवानस्वम
 नो भवोद्भवं प्रियास्ययोग्याहमिति स्वमीक्षितुं करे तमात्मा लोकसुरूपया धृतः ॥ विहाय भे
 मीमपदप्येका कयानदर्पणाः स्वासमन्ती मसः कृतः ॥३१॥ यथोत्थमातः खलु भोगभोजि
 ताप्रसत्य वैरोचति जस्य पत्तनं ॥ विदर्भजायामदतस्तथा मनो न जावरुद्धं ययसैव वे
 शितः ॥ ३२॥ नृपे तुरुपेति जरूपसं पदादिदेशतस्मिन् बहुशः श्रुतिं गते ॥ विशिष्य साभी
 मन्तरेन्दुनंदताम तो भवाज्ञैकवशं वदं मनः ॥ ३३॥ उपासतामत्यपितुः स्मरज्यते दिते

तेषः

४

दितेसावसरेषु वंदितां॥ पवत्सुते सुप्रतिभूपतीनालं वितिद्रोमाजतिश्रुतावतीनलं॥ ३४॥
कथातुषंगेषु मिथः सखीमुखान्नरोपितन्यातलनामतिश्रुते॥ दुतं विधूयात्पदभूपतान
यामुदातदाकर्णितसज्जकर्णया॥ ३५॥ स्मरात्परासोरतिमेषलोचनादिभैमितद्विन्नमुदा
हरेतिसा॥ जनेन पूतः सुवतातदास्यदेति दर्शितं तैषधमभ्यषेचपत्॥ ३६॥ नलस्य पृष्ठानि
षध्यागतागुणात्मिषेण दूतद्विजवंदिचारणा॥ तिपीयतत्कीर्तिकथामथानयाचिरपत
स्थे विमनायमानया॥ ३७॥ प्रियं प्रियांचत्रिजगज्जयिष्येति खल्विल्लीलागृहमिति का
वपि॥ इति स्मकारुवरेणालेखितं नलस्य स्वस्य च सख्यमीकृतं॥ ३८॥ मतोरथेन स्वप
तीकृतं नलं निशिक्षान स्वपती स्मपश्यति॥ अदृष्टमप्यर्थमदृष्टवैभवात्करोति सुप्ति

राम
४

सार

चर

य३

र्जनदर्शनातिथिं॥३९॥निमीलितादक्षियुगाच्चनिद्रयाहृदोपिवात्येन्द्रियमौनमुद्रितात्
॥अदर्शिसंगोपकदाप्यवीक्षितोरहस्यमस्याःसमहन्महीपतिः॥४०॥अहोअहोभिर्म
हिमाहिमागमेप्यभिप्रयेदेप्रतितांस्मरार्दितां॥तपतेपूतोवपिमेदसांभराविभावरीभिर्वि
मरांवभूविरे॥४१॥स्वकांतिकीर्तिव्रजमौक्तिकस्वजःप्रयंतमंतवृटनाशुयाश्रियं॥क
दाचिदस्मापुवक्ष्येयत्नोपिनंतलोपिलोकादशृणोद्गुरोत्करं॥४२॥तमेवत्तद्वावस
रंततःस्मरःशरीरशोभाजयजातमत्सरः॥अमोघशक्त्यातिजयेवमूर्तयातपावितिर्जेतुमि
षेष्टैषध्वं॥४३॥अकारितेनश्रवणातिथिर्गुराःकुमाभुजाभीमत्पात्मजात्तपः॥तद
च्चक्षैर्यव्यपसंहितेषुणास्मरेणचस्वात्मशरासनाश्रयः॥४४॥अमुष्मरद्विजोर्ध्वारस्यज

तैषः
५

यापशासाहसीतदास्वलुज्यां विशिरेवैः सताथयत् ॥ तिमज्जयामासयशांसिमंशयेस्मरद्विलो
कीविजयार्जितात्यपि ॥ ४५ ॥ अनेन भैमी चटपिष्यतस्तथाविधेरवं ध्येकृतयाव्यत्तासितत् ॥
अभेदिततादृगतंगमार्गौ र्यदस्य पौष्पेरपि धैर्यं कंचुकं ॥ ४६ ॥ किमन्यदद्यपि यदस्वतापि
तः पितामहो वारिजमाश्रयत्यहो ॥ स्मरंतनुकायतया तमात्मनः शशाकशंके सतत्तं धितुं तत्तः
॥ ४७ ॥ उरोभुवाकुं भयुगेन जृंभितं तदोपहारेण वयस्कृतेन किं ॥ त्रपासारि दुर्गमपि प्रति
र्षसातलस्य तन्वीरुदयं विवेश यत् ॥ ४८ ॥ अपदुवातस्य जताय यज्ञिजाम धीरतां मस्य कृ-
तं मनोभुवा ॥ अवोधितज्ज्ञागरदुःखसाक्षिणी निशाचशय्याचशशांककोमला ॥ ४९ ॥
स्मरोपतन्नोपि भृशं तस्य प्रभुर्विदर्भराजं तनयामयाचत् ॥ त्यजंत्यसूत्रशर्मचमानिनो वरंत्य

राम
५

अतितत्वेकमयाचितव्रतं॥५०॥मृषाविषादामितपादपंचकविज्जुगोपतिश्वासततिंवियोग
जो॥वित्तेपनस्याधिकचट्भागताविभावताच्चापत्तत्तापपांडुतां॥५१॥शशाकनिहोतुमये
नतस्त्रियामपवभाषेपदलीकवीकितां॥समाजएवालपितासुवैणिकैर्मुमूर्खयत्नचममूर्ख
नामुच॥५२॥५३॥अवापसापत्रपतांसभूपतिर्जि तेन्द्रियाणाधुरिकीर्तितस्थितिः॥असंव
रेशंवरैरिविक्रमेक्रमेणतत्रस्फुटतामुपेयुषि॥५४॥अत्नंतत्तरोद्धुमर्माकिलाभवतु
णाविवेकप्रमुखातचापलं॥स्मरःसरत्यामतिरुद्धमेवयत्सजत्ययंसंगतिसर्गइदृशः॥५५॥
अतंगचिह्नं सविनाशशाकतोयदासितुंसंसदियत्तवानपि॥कृणतदारामविहारकै
तवान्निषेवितुंदेशमिषेवनेषधः॥५६॥अथश्रियाभर्तितमस्यत्तां कृतःसमंवयस्यैः

नेषः
६

स्वरहस्यवेदिभिः॥पुरोपकंठं सवनं कित्ते क्तितादिदेशयातायनिदेशकारिणाः॥५६॥ अ
मीततस्तस्य विभूषितं सितं जवेपि मातेपि च पौरुषाधिकं॥ उपाहरन्तस्वमजस्वचंचलेः रघु
ञ्चलेः को दितमंदुरोदंरं॥५७॥ अथात्तरेणा बटुगामिना ध्वनातिशीथिनीनाथमहःसहोद
रे॥ तिगावगादेवमणोरिवोत्थितैर्विशजितं केसरकेशरश्मिभिः॥५८॥ अजस्रभूमीतटकु
टनोद्धतैरुपास्यमानं चरणौ सुरेणुभिः॥ रघुप्रकर्षाध्ययनार्थमागतैर्जनस्य चेतोप्रिवाशि
मां कितैः॥५९॥ चत्वाचत्तप्रोथतयामहीभृते स्ववेगदर्यानि ववक्तुमुत्सुकं॥ अत्तंगिरा
वेदकिंलापमाश्रयं स्वयं हयस्येति चमो न मास्थितं॥६०॥ महारथस्याध्वनिचक्रवर्तिनः
परानपेक्षोद्धहनाद्यशःसितं॥ रदावदातांशुमिषावतीदृशां हंसंतमतवृत्तमवतारवेः॥६१॥

राम
६

सितविषञ्च वल्लतामुपेपुषोमिषेणपुष्कस्यवा केसरस्यवा॥ स्फुटंचलच्चामरपुमचिह्न
 नैरतिदुर्वातिजवाजिरजतां॥ ६२॥ अपिद्विजित्वाभ्यवहारपौरुषेमुखातुषक्तायतवल्गुवल्गा
 या॥ उर्षेपिवांसंप्रतिमल्लतारपस्यपेजितस्यप्रसभंगरुत्मतः॥ ६३॥ ससिंदुजंशौतमहःसहो
 दरंहरंतमुच्चैःश्रवसःश्रियंहयं॥ जिताखिलतन्मभूदनल्पलोचनस्तमारुहोहकितिपाक
 शासतः॥ ६४॥ कुलंकं॥ चलेनलंकृत्यमहारयंहयस्वबाहवाहोचितवेषपेशलः॥ प्रमो
 दनिष्पंदैतराक्षिपद्ममिर्व्यलोकिलोकेतंगरात्तेपेतलः॥ ६५॥ कृणादयेषकृणादोपति
 प्रभःप्रभंजताथ्येयजवेतवाजिनौ॥ सहेवताभिर्जनैदृष्टिदृष्टिमिर्वहिःपुरोन्तसुरुदूतपौरुषः
 ॥ ६६॥ निजामपूषादेवतीक्लदीविस्फुटारविदांकितपाणिपंकजं॥ तमश्चवागयवनाश्व

नेषः
७

पापितं प्रकाशतूपा मनुजेशमन्वयुः॥६७॥ ततः प्रतीकप्रहरेति भाषिणी परस्यरोल्लामितशस्त्रे
पाल्लवे॥ मृषामध्वंसादिवलेकुतूहलान्तस्तस्य नासीरगते वितेनतुः॥६८॥ प्रयातुमस्माक
मियं कियत्यदं धरातदं मोधिरपि स्थलापतां॥ इतीववाहेर्निजवेगदर्पितैः पयोधिरोधक्रम
मुद्धतं रजः॥६९॥ हरेर्यदक्रामि पदैकके नखं पदैश्चतुर्भिः क्रमरोपितस्य नः॥ त्रपाहरीणा
मिति नम्रिताननैर्न्यवर्तितै रद्धनमः कृतक्रमैः॥७०॥ चमूचरास्तस्य तृपस्य सादिनो जिनोक्ति
षुश्राद्धतयेवमैधवाः॥ विहारदेशंतमवाप्य मंडली रकारयन्मूरितुरंगमातपि॥७१॥ द्वि
षद्विरेवास्य विलंबितादिशायशोभिरेवाच्चिरकारिगोष्पदं॥ इतीवधारामवधीर्यमंडलीकि
याश्रियामंडितुरंगमैः स्थली॥७२॥ अवीकरद्वारुहयेन याम्नीर्निजातपत्रस्य तत्तस्थलेन

ल्य१

राम
७

लः॥ मरुत्किमद्यापिनताः सुशिक्षते वितत्यवात्यामयचक्रचंक्रमान्॥ ७३॥ विवेशगत्वासवित्ता
 सकानतंततः क्षणात्क्षोणिपतिर्द्वितीकया॥ प्रवात्तरागकुरितं सुसुप्सया हरिर्वनकायमिवारी
 सांतिधिं॥ ७४॥ वनांतपयेत्समुपेत्य सस्य हंक्रमेणातस्मिन् वैतीर्णदृक्पथे॥ न्यवर्तिदृष्टिप्रकरैः पु
 शेकसामनुव्रजद्वयसमाजं वै धुमिः॥ ७५॥ ततः प्रसूते च फले च मंजुले ससम्पुखस्या गुलिता
 जताधिपः॥ निवेद्यमानं वनपात्तपाणिता व्यक्ता कयत्कान्तकामनीयकं॥ ७६॥ फलानि पु
 ष्पाणि च पल्लवे करे वयोतिपातो द्रुतवातवेपिते॥ स्थितैः समादाय महर्षिर्वाद्वा द्वा द्वे तदाति
 थ्यमशिक्षिशा खिभिः॥ ७७॥ विनिद्रपत्रातिगताल्लिकेतवान्मृगाकचूडामणिवर्जताजि
 तं॥ दधातमाशासुचरि सुदुर्यशः सकोतुकीतत्र ददर्श केतकं॥ ७८॥ वियोगभाजां हृदिकंठकैः

नेषः
ट

कदुर्निधीयसेकर्णिशरः स्मरेणायत ॥ ततोदुराकर्षतया तदंतकृद्विगीयसेमन्मथदेहदाहिता ॥
 ७९ ॥ त्वदग्रसूच्यासचिवेन कामितोर्मनोभवः सीव्यतिदुर्देशः पटौ ॥ स्फुटंचपत्रैः करपत्र
 मूर्तिभिर्वियोगित्वा रुणिदारुणा यते ॥ ८० ॥ धनुर्मधुस्विन्नकरोपिमीमजापरंपरागे ॥ स
 वधूतिहस्तयत ॥ प्रसूतधन्वाशरसात्करोति कुधाकुशयततेन केतके ॥ ८१ ॥ विदर्भसुभूष
 नतुंगताप्रयेव टानिवापश्यदन्तपस्यतः ॥ फलानिधूमस्यधयातधोमुखान्सदाडिमंदो
 हदधूपितिदुमे ॥ ८२ ॥ वियोगिनीमैकतदाडिममसौ प्रियस्मृतेः स्पष्टमुदीतकंठका ॥ फल
 स्तनस्थानविदार्शगिहृद्विशकुकास्पसरकिंशुकाशुगा ॥ ८३ ॥ स्मरं द्वचन्द्रेषु निभेक
 शीयसां स्फुटंचपलाशे दुजुषां पलाशनात् ॥ सवृत्तमात्मा कतरवडमन्त्रितं वियोगित्वा त्व

त्रिभिर्विशेषकं

ल
राम
ट

डिनिकालखंडजं॥६४॥नवाल्नतागंधवहेतुंविताकरंवितांगीमकरंदविंदुमिः॥दृशानपे
नंस्मितशोभिकुड्युत्तारदशभ्यांदरकंपिनीपपे॥६५॥विविचितीःपांथपतंगैहिंसतेरपुरापक
र्मापस्तिकज्जलकुल्लारं॥व्यलोकपच्चपककोरकावलीःसशंवररेर्वलिदीपिकाइव॥
६६॥अमत्यतासौकुसुमेषुगर्भगंपरागमंधंकरांगवियोगिनां॥स्मरेणमुक्तेषुपुरापुरारयेतदंग
भस्मेवश्रेषुसंगतं॥६७॥पिकाद्वनेश्वरावतिभृंगदुक्तेर्दशामुदंचत्करुणोवियोगिनां॥अ
नास्यपासूतकरप्रसारिणीददशदूतःस्यलपदिनीतलः॥६८॥रसालशातःसमदृश्यता
मुतास्फुरद्विरेफारवरोषदुक्तेः॥समीरलोत्तेमुकुलैर्वियोगिनेजनापदिसत्तिवतर्जना
भियं॥६९॥दिनेदिनेत्वंततुरेधिरिधिकंपुनःपुनमुक्चतापमृक्च॥इतीवपांथशपतः

नेषः
९

पिकाद्धिजातसखेदमैक्षिष्टसलोहितेक्षणात्॥८०॥ अलिखजाकुङ्कुलमुच्चशेषरंतिपीय
चांपेयमधीरयाधिया॥ सधूमकेतुंविपदेवियोगितामुदीतमातंकितवातशंकतं॥९१॥ ग
ल्लत्परागंभ्रमिमंगिभिःपतत्प्रसक्तभृंगावल्लितागकेसरं॥ समारताराचनिवर्षशास्वत्तज्ज्वल
कणांशागामिवव्यलोकपत्र॥९२॥ तदंगमुद्दिश्यसुगंधिपातुकाःशिल्लीमुखालीःकुसुमा
हुणस्पृशः॥ स्वचापदुर्तिर्गतमार्गगाभ्रमास्मरःस्वतंतीरवलोकायुल्लज्जितः॥९३॥ मरुत्तल
त्यल्लवकंदकैःकृतंसमुच्चरच्चंदनसारसौरभं॥ सवारतारीकुर्वसंचितोपमंददर्शमात्वरफ
लंपचेत्तिमं॥९४॥ युवद्वयाचिततिमज्जनोचितप्रसूतशूत्येतर्गर्भगद्दरं॥ स्मरेषुधीक्ष
त्यभयांघपाधियासपाठतायाःस्तवकंप्रकंपितः॥९५॥ मुतिदुमःकोरकितःशितिद्युतिर्व

राम
९

नेमुनामत्यतसिंहिकासुतः॥ तमिषपक्षुचुटिकुटमक्षितंकलाकलापंकिलवेधवंवमरा॥
 १६॥ पुरोहवक्षिप्रतुषारपांडुरकुटावतेवीरुधिभ्रमाः॥ मिलित्तिमीलंसजुर्विलोकिता
 नमस्वतस्तकुसुमेषुकैलपः॥ १७॥ गतापदुत्संगतत्नेविशालतांदुमाः शिरोभिः फलंगोरवे
 नतां॥ कथंनधात्रीमतिमात्रनामितेः सवंदमातातमितंदतिस्मतान्॥ १८॥ तृपायतस्मेहि
 मितंवनातिन्नेः सुवीकृतं पुष्परसैरहर्महः॥ वितिर्मितंकेतकरेणुभिः सितं वियोगितेदत्तत
 कोमुदीमुदः॥ १९॥ अयोगभाजोपितपस्यपशतातदेवसाक्षादमृतांशुमातनं॥ पिकेनरो
 षारुणचक्षुषामुहुः कुदूरुतादूयतचन्द्रवैरिणी॥ २०॥ अशोकमथात्चितनामताशया
 गतात्तरायंग्रहशोचितोद्धगात्॥ अमत्यतावन्नमिवेषपल्लवैः प्रतीष्टकामज्वलदस्त्रजा

नैषः
१०

ल ४

लकं ॥ १०१ ॥ विलासवापीतटवीचिवादनापिकातिगीतेः शिखित्तास्यत्ताद्यवात् ॥ घनेपितौ
 र्ध्विकमारशद्यतं कभोगमाप्नोति तभाग्यं जतः ॥ १०२ ॥ तदर्थमध्याप्य जने ततद्वने शुकाविमुक्ताः
 पठवस्तमस्तुवत् ॥ स्वगम्यते तौ तत्पौत्रुषगायतीकृताः ॥ १०३ ॥ इतीष्टगंधाद्यमदन्नसौवतं पि
 कोपगीतोपिशुकस्तुतोपि च ॥ अविं दतामोदभरं वहिश्चरं विदर्भसुभ्रुविरहेतातातरं ॥ १०४ ॥
 करेणामीतं तिजकेतं तंदधदुमावात्तां बुतिवेशशंकपा ॥ व्यतर्कि सर्वर्तुवनेव ते मधुंसमि
 त्रमत्रातुसरन्ति वस्मरः ॥ १०५ ॥ स्नतावल्तात्तास्य कल्तागुरुस्तरुप्रस्तनगंधोत्करपशपतो हरः
 ॥ असेवतामं मधुगंधवारिणि प्रणी तलीलास्तुवतोवनानिलः ॥ १०६ ॥ अथ स्वमाद्यपेभ
 पेनमंथनाच्चिरत्नरत्नाधिकमुच्चितं चिरत्न ॥ निलीयतस्मिन्निवसन्तपांतिधिवते तडागोदह

राम
१०

शेषतीमुजा॥१०७॥पयोनिनीनाभ्रमुकासुकावलीरदातंतोरगपुच्छसुच्छवीन॥जलार्द्धरु
 द्रस्यतदांतभूमिदोमृणालजालस्यमिषाद्वभारपः॥१०८॥तदांतविश्रांततुरंगमकुरास्फुटा
 नुविंवोदयचुंवतेतयः॥वभौचल्लद्वाचिकशांतशांतनैःसहस्रमुच्चैःप्रवसामिवप्रयत्ना॥
 १०९॥सितांबुजातांतिहस्ययश्कुलाद्वभावत्तिश्यामलितोदरश्रियां॥तमःसमक्कायक
 लंकसंकुलंकुलंसुधाशोर्वहुलंवहन्तिव॥११०॥रथांगभाजाकमलातुषंगिराशिली
 मुखस्तोमसखिनशाङ्गिरा॥सरोजिनीस्तंवकदंबकैतवात्मृणालशेषाहिमुवाचयापि
 यः॥१११॥तरंगिणीरंकजुषःस्ववल्गुमास्तरंगलेखाविभरावभूवयः॥दरोद्धतैःकोकत
 दोवकोरकैर्हतप्रवालांकुरसंचययः॥११२॥महीयसःपंकजमंडलस्ययश्कुक्षेत

नेमः
११

गौरस्यचमेचकस्यच॥तलेनमेनेसलिलेनिलीनयोस्त्रिषंविमुचन्विधुकालकुरयोः॥११३॥
चलीकृतापत्रतरंगारिंशोरवाल्शैवाल्लतापरंपराः॥ध्रुवंदधुर्वाडवहव्यवाडेवस्थितिप्र
रोहत्तमभूमधूमतां॥११४॥प्रकाममादित्यमवाप्यकंदकैःकरंवितामोदभरंविहारावती॥धृत
स्फुटश्रीगृहविग्रहादिवामरोजितीयत्प्रभवाप्सरपिता॥११५॥पदंबुधूरप्रतिविंबतापतिर्मरु
तरंगैस्तरत्तस्तदुमः॥निमज्ज्यमैताकमहीभृतःसतस्ततानपक्षात्ध्रुवतःसपक्षतां॥११६॥यं
योधिलक्ष्मीमुषिकैल्लिपत्वलेरिंसुहंसीकलनादसादरम्॥सतत्रवित्रंविचरंतमंतिके
हिरण्यमयंहंसमवोचिनेषधः॥११७॥प्रियासुवाल्नासुरतक्षमासुचद्विपत्रितंपक्षवित्तंचवि
धृतं॥स्मरार्जितंरागमहीरुहांकुरंमिषेराचंचोश्चराद्वयस्यचपुगं॥११८॥महीमहेन्दुस्त

एम
११

मवेह्यसकरांशकुंतमेकांतमनोविनोदितं॥प्रियावियोगादिधुरोपितिर्भरंकुतूलाकांतमना
 मनागभूत॥११॥अवश्यमव्येष्टनवग्रहग्रहाययादिशाधावतिवेधसःसुहा॥तरोतवा
 त्येवतपातुगम्पतेजतस्यचित्तेतभृशावशात्मना॥१२॥अथावलंब्यकरामेकपादिका
 तदातिदद्रावुपपत्त्वत्नंरवगः॥सतिर्यगावर्जितकंधरःशिरःपिथायपक्षेणारतक्तमात्मसः॥
 ११॥सनात्ममात्मातनतिर्जितप्रभंदिपाततंकांचनमंहुजत्तुकिं॥अबुद्धतंविदुमदुमडि
 तंसपीतंभःप्रभुचामरंचकिं॥११॥कृतावरोहस्यहपादुपातुहोततःपदेरंजतुरस्यविम्वती
 ॥तयोःप्रवालेर्वतयोस्तथांयुजेतिर्योवुकारमेकिमुबद्धवर्मणी॥१२॥विधापमूर्तिक
 पदेतयामतीस्वयंवल्लिष्टंसिविडंविनीमयम॥उपेतपार्श्वश्चररोतमौतितात्पःपतंगंसम

नेषः

१२

धत्तपाणिता ॥ ११४ ॥ तदा तमात्मानमवेत्यसंभ्रमात्पुनः पुनः प्रायसदुत्सवायसः ॥ गतो विरुत्योदुय
नेति शतां करोति रोदुर्दशतिस्म केवलं ॥ ११५ ॥ संसंभ्रमोत्पातिपतकुलाकुलं सरः प्रपद्य
त्कतपातुकंपतां ॥ तमूर्धितोत्तेः पतगग्रहान्पंत्यवारयद्वारिरुहेः करोति ॥ ११६ ॥ पतत्रि
णातदुचिरेणावंचितं प्रियः प्रयान्त्याः प्रविहाय पत्वत् ॥ चत्तत्पदांभोरुहनूपुरोपमाचुकुज
कूले कलहं समंडली ॥ ११७ ॥ नवासयोग्यावसुधेयमीदृशस्त्वमंगयस्योपातिरुक्तिस्थि
तिः ॥ इति प्रहाय किति माश्रिता तमः खगास्तमाचुकुशुगरवेरिव ॥ ११८ ॥ न जातरूपकद
जातरूपता द्विजस्य दृष्टेयमिति सुवत्सुदुः ॥ अवादि ते ताऽयसमानसौ कसाजनाविना
यः करपंजरसृशा ॥ ११९ ॥ धिगस्तु तस्मात्तरत्नं भवन्ननः समीक्ष्य पक्षान्मम हेमजन्मतः ॥

राम
१२

तवार्णवस्येवतुषारसीकरैर्भवेदमीभिः कल्लेमोदयः कियान् ॥ १३० ॥ तकेवलं प्राणिबधोबधो
ममत्वदीक्षणाद्विश्वसितांतरात्मनः ॥ विगर्हितं धर्मधनैर्निवर्हेण विशिष्य विश्वासजुषां द्वि
षामपि ॥ १३१ ॥ पदेपदे संतिभटारणोद्धतानतेषु हिंसारमप्यपूर्यते ॥ विगीदृशंते नृपते
कुविक्रमं कृपाश्रयेयः कृपणोपतत्रिणि ॥ १३२ ॥ फलैर्न मूलैर्न च वारिभूरुहां मुनेरिवेत्य
ममयस्य वृत्तयः ॥ त्वयाद्यतस्मिन्नपि दंडधारिणा कथं तपत्याधरणी हृणीयते ॥ १३३ ॥ इती
दृशेत्तं विरचय्य वाद्यैः सचित्रैर्बलैर्ह्यकृपं नृपं खगः ॥ दयासमुद्रं सतदाशयेतिथी च
कारकारुण्यरसापगागिरः ॥ १३४ ॥ मदेकपुत्राजतनीजगत्तुरातवप्रसूतिर्वरदातपस्विती
जतस्तयोरेष गतिस्तमर्दयन्तहो विवैत्वां करुणारुणादित ॥ १३५ ॥ समः सुदूतमात्रं भवनिंद

नेषः
१३

या दयासखाः सखापः स्ववदश्रवो मम॥ तिष्ठति मेषान्तिपरंदुरुत्तरस्त्वयैव मातः सुतशोकसागरः॥
१३६॥ मदर्थसंदेशमृणालमंथरः प्रियः कियद्दूरइति त्वयोदिते॥ विलोकयत्या रुदतो यपक्षि
णः प्रियेसकी दृग्मविता तव कृणाः॥ १३७॥ कथं विधातमपि पाणिपंकजान्नवप्रियाशैत्यमृदुच
शिल्लितः॥ वियोक्ष्यसे वल्लभयेति निर्गता लिपिर्ललाटं तपति पुरा कृणा॥ १३८॥ अपि स्वपू
ष्पैरशनि कृतोपमं ममाद्यवृत्तान्नमिमं वतोदिता॥ सुखाति लोलाक्षि दिशामंशयंदशापि
शूत्यानि विलोकयिष्यसि॥ १३९॥ ममैव शोकेन विदीर्णवक्त्रसात्वया विचित्रागि विपद्यते य
दि॥ तदस्मिदैवेन हतो पिहा हतः स्फुटं यतस्ते शिशवः पशसवः॥ १४०॥ तवापि हाहा विरहात्
कुधा कुलाः कुलापकुलैषु विलुप्यते पुते॥ चिरं गलच्छावदुमिर्मनोरथैर्गताः कुरोता स्फु

राम
१३

स्पर्शकृतार्थरथासेयंपुरीत्युत्कलिकाकुलस्तां॥नपोनिपीयक्षरामीक्षराभ्यांभृशंनिशश्वाससु
 रैःसुताशः॥५॥स्विद्यस्त्रमोदाश्रुत्तवेतवामंरोमांचभृत्यस्यभिरस्यचक्रुः॥अन्यत्पुनःकंप्रमपिस्फुरत्वा
 तस्याःपुरःप्रापतवोपभोगम्॥६॥रथादसौसारथितासनाथाडाजावतीर्याशुपुरंविवेश॥निगम्यविवा
 दिवमानवीत्सौधाकरंमंडलमंशुसंघः॥७॥विज्रंतदाकुंडितवेशितःसातल्लस्यमूर्तिर्वहतेनदृश्या॥
 वभूवतच्चित्रतरंतथापिविश्वेकदृश्येवयदस्यमूर्तिः॥८॥जनैर्विदग्धैर्भवनेश्वसुगंधैःपदेपदेविस्मयक
 ल्यवल्लीम्॥विगाहमानास्यपुरंतल्लस्यदृष्टिर्पयोराजकुल्लातिथित्वम्॥९॥त्तीतश्चरामीतिहृदात्तल्लज्जे
 हेलांदधौरक्षिजनेस्त्रसज्जे॥इदमामिभैमीमितिसंततोषदूत्यंविचिंत्यस्वमसौशुशाच॥१०॥अथोप
 कार्याममरेन्दुकार्यात्कक्षासुरक्षाविहृतैरदृष्टः॥भैमीदिहकुर्वदुदिकुचकुर्दिशन्तसौतामविशद्वि

शंकः॥११॥ अयंक इत्यन्यनिवारकाणां गिरा विभुर्द्वारि विभुज्यकंठम्॥ दृशंदधौ विस्मयनिसरंगांसलंघिता
 यामपिराजसिंहः॥१२॥ अतः पुनः सविलोकावालां कांचित्समालक्षुमसंदृतोरुम्॥ निमीलिताक्षः परयाभ्रम
 न्यासंबद्धमासाद्य चमच्चकार॥१३॥ अनादिसर्गस्रजिवातुभूताचित्रेषु वाभीमसुतातलेन॥ जातैव यद्वा
 जितशंवरस्य साशंवरी शिल्पमल्लिदिह॥१४॥ अलीकभैमीशतदर्शनान्नतस्यान्यकन्याप्सरसोरसाप
 ॥ भैमीभ्रमस्यैव ततः प्रभां द्वैमीभ्रमस्तैतनताचलंभि॥१५॥ भैमीनिशशेहृदि मत्तयेतदन्नस्य हस्ताद्विरहा
 द्विहस्तः॥ सतामलीकामवलोकयतचक्षणादपश्यत्तव्यषदद्विबुद्धः॥१६॥ प्रियां विकल्पोपहृतां सयाव
 द्विमीशसंदेशमजल्यदल्यं॥ अदृश्यवाग्भीषितभूरिभीरुमवोरवस्तावदचेतयत्तम्॥१७॥ यश्यत्सतस्मि
 न्मरुतापितन्यास्तनौ परिस्पृष्टुमिवात्तवस्त्रौ॥ अक्षात्पक्षान्तराङ्गकमास्यं वभारतिर्यग्वलितं विल्ल

उत्तरो

कः॥१८॥अतःपुरेविस्तृतवागुरोपिवात्तावलीनांवलितैर्गुरौधैः॥तकालसारंहरिणांतदक्षिद्वयंप्रभुर्व
धुमभूतमनोभूः॥१९॥दोर्मूलमालोकाकचंरुत्सोस्ततःकुचौतावनुलेपयन्त्याः॥ताभीमथेषश्लथवास
सोनुमिमीलदिदुक्रमकृष्टवहुः॥२०॥मीलन्नशेकेभिमुखवागताभ्यांयःतुंतिपीड्यस्तनसान्नगभ्याम॥
स्वांगान्यपेतोविजगोसपश्चात्पुमङ्गसंगोत्पुल्लके॥२१॥निमीलनस्यष्टविलोकनाभ्यांकदर्थितस्ताः
कलयन्कलयन्कटाक्षैः॥सरागदशीविभ्रशंललज्जेस्वतःसतांहीःपरतो गुवी॥२२॥रोमांचितांगीम
नुतत्कटाक्षैर्भातेतकानेनैर्तेर्दिष्टः॥मोघःशरौघःकुसुमानिताभूतदैर्पूजांप्रतिपर्यवस्यत्॥२३॥
हितैववर्तैकमिहभ्रमन्त्याःस्पर्शःस्त्रियाःसुत्यजइत्यवेत्य॥चतुष्यथस्याभरणीवभूवलोकावलोका
यसतांसदीप॥२४॥उद्धर्तयत्याहृदयेतिपत्यतलस्यदृष्टिर्यदृष्टुनैव॥वियोगिवैराकुचयोर्नखांके

र

त

ति

रर्द्धेन्दुलीलैर्गलहस्तितेव॥१५॥तन्वीमुखं द्वागधिगत्य चन्द्रं वियोगिनस्तस्य निमीलिताभ्यां॥द्वयं दृढी
यः कृतमीकणाभ्यां तदिदुतावस्वसरोजताच॥१६॥चतुष्पथे तं विनिमीलिताक्षं च त्रिदिग्गताः सुखम
ग्रहीष्यत॥संघट्टतस्मिन् भृशभीतिवृत्तास्ता एव तद्वर्त्मन चेददास्पत॥१७॥संघट्टयन्त्यास्त रसात्मभू
षाहीरां कुरप्रोतदुकूलहारी॥दिशानितं परिघाप्यत न्यास्तत्यापसंतापभूषः॥१८॥हतः कपाचित्यधि
कंदुकेन संघट्टभिन्नकरजैक्यापि॥कपाचनाक्तः कुचकुंभेन संमुक्तकल्पः सवभूवताभिः॥१९॥
॥क्वापामयः प्रैक्षि कपापिहारेति जेसगच्छन्थने क्रमाणाः॥तच्चित्रयां तर्तिरचापि चारुस्वस्येव तन्या
हृदयं प्रविष्टः॥२०॥तक्वायसौंदर्यनिपीतधैर्याः प्रत्येकमास्तिंगदमूरतीशः॥रतिद्वंद्वितमासुनूतं न
मूषुनिस्सीतरतिः कथंचितः॥२१॥तस्माददृश्यादपि नातिविभुस्तक्वायरूपाहितमोहलोब्धाः॥मन्य

मजाप४

राम
५५

कुर

प्रति२

नएवावृतमन्मथाज्ञाः प्राणानपि स्नान्मुदृशस्तृणाति॥३१॥ जागर्तितक्कायदृशांपुरायः स्पृष्टे च तस्मिन्नि
ससर्पकंपः॥ दुतंदुतेतन्यदशद्वीत्यास्वहसितश्चारुदृशांपरंसः॥३३॥ उल्लास्यतां स्पृष्टनत्तांगमंगंता
सांतल्लक्कायपिवापिदृष्टिः॥ अशैव रत्यास्तदतर्तिपत्या केदेप्यवोधंयदहर्षितोम॥३४॥ यस्मिन्नलस्य
ष्टकमेतत्पट्टाभूयोपितंदेशमगात्मगाद्दी॥ तिपत्यतत्रास्यधरजःस्थेपदेप्रसीदेति शतैरवादीत॥३५॥
ध्रमन्नमुष्णमुपकारिकायामायस्यभैमीविरहात्क्रशीयान॥ असौमुहुःसौधपरंपराणामधत्तविश्रांति
मधित्यकासु॥३६॥ उल्लिख्यहंसेतदत्तेनलित्यास्तस्मैयथा दर्शितथैवभैमी॥ तेनाभिलिख्योपहृतस्व
हासकस्यातदृष्टाजनिविस्मयाया॥३७॥ कौमारगंधीतिति वारपंतीवृत्तातिरोमावलि वेचचिद्गा॥ सालि
ख्यतेनत्सतपोवतीपद्माःस्थामवस्थांपरिचेतुकामा॥३८॥ पश्याः पुरंध्रीःप्रतिसांदवद्वरजः कृतकीड

ने.
५६

कुमारवक्त्रे॥विज्राणिचक्रेऽध्वनिचक्रवर्तिचिह्नंतदंष्ट्रिप्रतिमासुचक्रम॥३५॥तारुण्यपुण्यामव
लोकयन्तोरत्नोत्पमेशोक्तगायोरभिरव्याम॥मध्यंमुहूर्तं सवभूवगच्छनाकस्मिकाच्छादतविस्मया
य॥४०॥पुरःस्थितस्यैकचिदस्यभूषारत्नेषुतार्यःप्रतिचिंवितामि॥व्योमन्यदृशेषुतिजात्यपश्यत्विस्मि
त्यविस्मितसहस्रकृत्वः॥४१॥तस्मिन्निषज्यार्द्धपथात्तपातंतदंगरागकुरितंतिरीक्ष्य॥विस्मरतामापुरवि
स्मरत्यःक्षिप्रंमिथःकंदुकमिन्दुमुख्यः॥४२॥पुंसिस्वभर्तृव्यतिरिक्तभूतेभूत्वाप्यतीक्ष्णानियमव्रतित्यः
॥क्षयासुरूपंभुविवीक्ष्यतस्यफलंदृशोरातशिरेमहिष्यः॥४३॥विलोक्यतच्छायमतर्किताभिःपतिं
प्रतिस्त्वंवसुधापिधत्ते॥पथावयंकिंमदनंतथैतंत्रिनेत्रनेत्रानलकीलनीलम॥४४॥भवन्नदृश्यःप्रति
चिंवेदेहव्यूहंवितन्मणिकुट्टिमेषु॥पुरं परस्यप्रविशन्नवियोगीयोगीवचित्रं सरराजराजा॥४५॥रूपं

राम
५६

पि

प्रतिष्ठापकयोपनीतमालोकितामिर्यदितामकामं॥ तथापि न लोकि न तस्य रूपं हारिडं गायविनीरु
भंगं॥ ४६॥ पुमानिवास्पर्शिमयाभ्रमंत्याक्कायामयापुंसश्च व्यलोकि॥ बुवन्निवातर्किमयापिकश्चिदिति
स्मसन्नेरागिरः शृणोति॥ ४७॥ आवां प्रणाम्योपनतातताङ्गीतत्वेतभेमीपथियोगमाप॥ सभ्रांतिभेमीषु
नतां व्यविक्तसातंचनादृश्यतयाददर्श॥ ४८॥ प्रसूप्रसादाधिगताप्रसूतमालानलस्योद्भमवीक्षितस्य॥ कि
प्रोक्तं तापतयोपकंठस्थितंतमालं वतसत्यमेव॥ ४९॥ स्ववासनादृष्टजनप्रसादः सत्येयमिति तदुतमाप
भूपः॥ किंप्रामदृश्याचमितांचमालामालोक्य तां विस्मयते स्मवात्ता॥ ५०॥ अत्योत्तमत्यत्रवदीक्ष्यमणौ
परस्येणाधुषितेपिदेशे॥ आलिंगितास्तीक्ष्णपरस्परतत्तथ्यं प्रियसौपरिष्वज्जाते॥ ५१॥ स्पर्शतमस्या
धिगतापिभेमीमेनेपुनर्भ्रांतिमदर्शतेत॥ नृपः सपश्यन्नपितामुदीतस्तंभोनर्तनं सहसाशशाक॥ ५२॥ स्य

ने.
५७

शीतिहर्षादृतसत्यमत्याप्रवृत्त्यमिथ्याप्रतिलब्धवाधौ॥ पुनर्मिथस्तथ्यमपि स्थशंतौ नश्रद्धाते पथितौ वि
 मुग्धौ॥ ५३॥ सर्वत्र संवाद्यमवाधमातौ रूपश्रितित्य करं परंतौ॥ तशेकतः केत्तिरसाद्विरनुमन्ती कमालो
 क्यपरस्परं तु॥ ५४॥ परस्य शरसोर्मिसेका तयोः कृशां चेतसि विप्रलंभः॥ स्नेहातिदाता दिवदीपिका चि
 त्तिमिष्य किंचित् द्विगुणं दिदीपे॥ ५५॥ वेश्मापसाधैर्ये वियोगयोगाद्वाधं च मोहं च मुहुर्द्धाता॥ पुन पुन
 स्तत्र नृपः सपश्यन्वभामतां सुभ्रुवमुद्रमेषा॥ ५६॥ पद्मांतपः संचरमाशा एष चिरं परिभ्रम्य कथं कथं चि
 तं॥ विदर्भगजप्रमवाधिवसंप्रासादमभ्रं कषमाससाद॥ ५७॥ सखीशतातां सरसैर्विल्लासैः स्मरवरोधभ
 ममावहन्ती म॥ विलोकयामास भामं सभैम्यास्तस्य प्रतोली मणि वेदिकायां॥ ५८॥ कंठः किमस्याः पिकवे
 णुवीणास्ति स्त्रो जिताः स्तवयति त्रिरेखः॥ इत्यन्तरस्त्यत पत्रकाचिन्तलेनवाला कलमा लनपंती॥ ५९॥

राम
५७

॥ एतंतत्तंतंदमयंतिपश्यत्यजार्तिमित्पान्नि कुलप्रबोधाना ॥ शुत्वासनारीकरवर्तिसारीमुखात्स्वमाशं
कतपत्रदृष्टम् ॥ ६० ॥ पत्रैकयात्नीकतलीकृतालीकंठे मृषाभीमभवी भवंत्या ॥ तद् कपथेदौहदि
कोपनीताशालीनमाधायिमधूकमाला ॥ ६१ ॥ चंडाभमाभंतिलकंदधानातद्वन्निजास्येनुकृतातुविं
वा ॥ सखीमुखेचतुसमेससर्जचंडानवस्थामिवकापियत्र ॥ ६२ ॥ दत्तोदरेकांचनकेतकस्यकृणात्मषी
भावुकवर्णलेखं ॥ तस्येवयत्रस्वमतंगतेखंलिलेखभैमीनखलेखनीभिः ॥ ६३ ॥ विलेखितंभीम
भुवोत्तिपीषुसख्यातिविख्यातिभृतापियत्र ॥ अशाकिलीलाकमलंतपाणिरपारिकर्णोत्पलमक्षि
नैव ॥ ६४ ॥ भैमीमुपावीणायदेत्यत्रकल्लिप्रियस्यप्रियशिष्यवर्गः ॥ गंधर्ववधःस्वरमध्वरीणातत्कं
ठनात्नेकधुरीणावीणाः ॥ ६५ ॥ नावास्मरुकिंहरभीतिगुप्तेःपयोधरेखेलतिकुंभरुवा ॥ इत्यर्द्धचंडाभन

नैः
५८

प्रश३

खांकचुंवि कुचासखीयत्रसखीमिरूचे॥६६॥ स्मशशुगीभूयविदर्भसुभूवक्षोयदक्षोभिखलुप्रसूते
स्वजंसजंत्यातदशोधितेषुयत्रैकयासूचिशिखांतिखाया॥६७॥ यत्रावदत्तामतिभीयभैमीत्यजत्यजेदं
सखिसाहसिकं॥ त्वमेवकृत्वापदनायदत्सेवाणान्प्रसूतातिगुणोत्तमज्जाम्॥६८॥ आलिरथ्यसाव्या
ः कुचपत्रभंगीमध्येसुमध्यामकरींकरेण॥ यत्रावत्पत्तामिदमात्नियान्तमत्येत्तदेकावत्तिताकतद्याः
॥६९॥ तामेवसायत्रजगादभूयःपयोःधियादःकुचकुंभयोस्ते॥ सेयंस्थिता चकट्टेक्ष्णकप्रिया
स्तुविस्तारयशस्तिः॥७०॥ सारीचरंतीसखिमारेयेतामितेक्ष्णदाये कथितेकयापि॥ यत्रस्वत्वा तभ्र
मभीरुसारीकाकृत्यसाकूतहसःसज्जे॥७१॥ भैमीसमीपेसतीरीद्व्यंतां वृत्तजावृत्तदहंसत्तत्मीम्
कृतप्रियादूत्यमहोपकारमशक्तमोहदृष्टिमातसूहे॥७२॥ तस्मिन्निपसैतिसखीसमाजेतत्तस्यस

स३

यत्र३

ता४

यम
५८

देहमथव्युदस्यत॥ अष्टष्टवस्फुटमाववक्षोऽसकोपिरूपातिशयः स्वयंताम॥ ७३॥ भैमीविनोदायतदा
सखाभिस्तदाकृतीनां भुविकल्पितानाम॥ न्यतर्क्किमध्ये स्फुटमप्युदीतंतस्यानुविंवमशिवेदिकायां
॥ ७४॥ हुताशकीनाशजलेशदूतीर्निगाकरिहोः कृतकाकुपांचाः॥ भैम्यावचोभिः सतिजातदाशांत्य
वर्तयदूतैरमपिप्रयाताम॥ ७५॥ विज्ञप्तिमन्तः सभयः सभैम्यामध्ये सभंवासवशंभलीयाम॥ संभालया
मासभशंकुशांशस्तदालिहृंदैरभितंध्यमानाम॥ ७६॥ लिपितेदेवीसुपठाभुवीतितुभ्यमपिप्रेषि
तवाचिकस्य॥ इन्द्रस्यदूत्यांश्चयप्रसादंविज्ञापयत्यामवधातदातैः॥ ७७॥ सत्तीलमात्तिगतयोपपी
डमनामयंष्टकृतिवासवस्त्वाम॥ शेषस्त्वदारलेषकथापनिद्वैस्तदोमभिः संदिदिशेभवत्ये॥ ७८॥ यः
प्रेर्यमाणोपिहृदामद्योतस्त्वादर्थनायां ह्रियमायदागः॥ स्वयंवरंस्थानजुषस्तमस्यवधातकंठंवरणा

नेः
५९

लोपि३

स्वजाशु॥७९॥तेनंत्यजक्षीरधिमंथनाद्यैरस्यानुजापोद्गमितामरैःश्रीः॥अस्मैविमथ्येक्षुरसोदमन्यांश्रा
 म्यत्तुनोत्थापपितुंश्रियते॥८०॥लो कस्त्रजिघोर्दिविचादितेपाःअपादितेपेषुमहात्महेतुः॥विंक्तुम
 थपिदिरागाज्जागर्तिकक्षाकिमतःपरापि॥८१॥पदंशतेतापमरैर्वैर्यदिनृत्तस्मैसतेपाचतचादुकारः॥कुरु
 प्रसादंतदलंकुरुष्वस्वीकारकृद्भूतश्रमेणा॥८२॥मंदाकिनीतन्दतयोर्विहारेदेवैश्चदेवरिमाधवेवा॥
 श्रेयःश्रियां पातरियच्चसखांतद्येतसाभावितिभावयस्य॥८३॥रज्यास्वरज्येजगतामितीन्द्राद्याच्चापतिष्ठां
 लभसेत्वमेव॥लघूक्तस्ववलिपाचनेनतत्प्राप्तयेवामतमामतंति॥८४॥यातेवदेवान्नमसिचिकालंततक्त
 तद्धीकृतिरौचितीते॥प्रसीदतानप्यनृणान्विधातुंयतिष्यतस्त्वत्पदयोस्त्रिसंध्यं॥८५॥इत्युक्तवत्पानिहि
 तादरेणामैमीगृहीतामववत्प्रसादः॥सक्यारिजातस्यज्ञतेनत्ताशांवासेरशेषामपुपूरदाशाम॥८६॥आये

राम
५९

विशेष

वस्तु १

विचार्यालमिहेतिकापियोग्यं सखिस्यादितिकाचतापि॥ लंकार एवोत्तरं मस्तुमङ्गल्यमत्रेति चकाण
वोचत॥ ८७॥ अनाश्रवावः किमहं कदापि वक्तुं परमस्ति शेषः॥ इतीरिते भीमजयातद्वतीमा लिंगदा
लीश्वमुदामियता॥ ८८॥ भैमीचदूत्यं चन किंचिदापमिति स्वयंभावयतो न तत्स्य॥ आलोकमात्राद्य
दितस्तु खिंदोरभूतमिन्नं हृदयारविंदं॥ ८९॥ इषस्मितकालितसूक्ष्मागादकसंज्ञया वारिततत्
दालिः॥ स्रजातमस्त्यतयेव शक्रंतां भीमभूरुत्तरयां वभूव॥ ९०॥ स्तुतो मद्यो मस्त्यजसाहसिकं वक्तुं
कियंतं यदि वेदवेदः॥ दृथोत्तरं साक्षिणि हृत्सुन्दरामजातविज्ञापिममापितस्मिन्॥ ९१॥ आज्ञातदी
पामतुकस्य नामतकारणारुष्यमुपैतुजिह्वा॥ प्रत्यात्तामूर्द्धि विधायमात्मांवालापराध्यामिविशेषवा
भिः॥ ९२॥ तपःफलत्वेन हरेः कृपेयमिमंतपस्येव जतं नित्युद्धे॥ भवत्पुपायं प्रतिहिप्रवृत्तौ बुयेयमाधुर्यमधे

नेः
६०

र्यसर्जि॥१३॥ शुश्रुषिताहेतदहन्ममेवपतिमुदेपिब्रसंपदेपि॥ विशेषलेशोयमदेवहमंशागतंतुक्ति
भृतयेह॥१४॥ अश्रोमिन्द्रादरिणागिरस्तेसतीव्रतातिप्रतिलोमतीव्राः॥ स्वंप्रागहंप्रादिसितामरायकिं
न्नामतस्मैमनसातराय॥१५॥ तस्मिन्निमशेवद्वतेद्वैषामैन्दीदयामामतुतापिकाभूत॥ निर्वातुकामं
भवसंभवातांधीरंस्त्रुवातामवधीरगोव॥१६॥ वर्षेषुयद्वास्तमार्यधुर्यास्तुवंतिगार्हस्थ्यमिवाश्रमेषु॥ त
त्रास्मिपत्युर्वरिवस्पपाहंशर्माभिर्किमीरितधर्मलिपुः॥१७॥ स्वर्गोसतांशर्मपरंतधर्माभवन्तिमूमा
विहतेचतच्च॥ शक्यामखेनापिमुदोमशशांकथंविहायत्रयमेकमीहे॥१८॥ साधोरपिस्वःखलुगामि
ताधोसत्स्वर्गमितःप्रपाणो॥ इत्यायतीचिंतयतोहृदिद्वेद्वयोरुदक्कैःकिमुशर्कैरेत॥१९॥ प्रह्नीरा
एवायुषिकर्मकृष्टेतरान्नतिष्ठत्युपतिष्ठतेयः॥ बुभुक्षतेनाकमपिथकल्पंधीरस्तमापातसुखेत्सु

नमो २

शि

राम
६०

खेकः॥१००॥ इतीदृशं प्रतिवाचमर्हं प्रत्यूह्य मेषाभिदधे वयस्याः॥ किंचिद्विवक्षोऽस्मि स दोषस्तस्माज्जितापत्ति
 इदं त्वत्पंकजास्याः॥१०१॥ अनादिवाविस्वपरंपराया हेतुस्वजः सोतमिवेश्वरेवा॥ आपत्तधीरेष जतस्तदा
 र्थाः किमीदृशः पर्यंतु पुज्यकार्यः॥१०२॥ नित्यं नित्यत्वापरवत्पशेषेकः संविदातोऽप्यनुयोगयोग्यः॥ अचेतनासाव
 नवाचमर्हद्वक्ता तु वक्त्रमकर्मभुङ्क्ते॥१०३॥ क्रमेत्तकं तिदतिकोमलैः कुः क्रमेत्तकः कंठकलपटस्तम्
 ॥ प्रीतो नयोरिष्टभुजोः समायां मध्यस्थं ताते कतरोपहासः॥१०४॥ गुणाहरतोऽपि हरेर्तरं मेनरो वमानं परि
 हारयन्ति॥ न लोकमालोकयथापवर्गा त्रिवर्गमवौचमसुंचमानम्॥१०५॥ आकीटमाकेटमवैरितुल्यः
 स्वाभीष्टलाभात्कृतं तपभावः॥ भिन्नस्पृहाणां प्रतिचार्यमर्थद्विष्टत्वं मप्यव्यस्यम्॥१०६॥ अधाग्रजाग्रन्ति
 भृतापदं धुर्वधुर्वदि स्यात्प्रतिबंधुमर्तिचार्थं मर्थी॥ जोषजनः कार्यविदस्तु वस्तुष्वपि निजेच्छापदवीसु

ने.
६१

दस्तु॥१०७॥ इत्यं प्रतीपोक्तिमतिं सखीतां विस्तुष्यपाण्डित्यवलेन बाला॥ अपि श्रुतस्वर्पतिमं विस्तुक्तिं हूतीव
भाषेदुतलोत्तमोत्ति॥१०८॥ परेतमर्तुर्मनसे च दूतीनं भस्वते वा तिलसख्यभाजः॥ तिस्रो तसौ वां वृषते स्तदाशु
स्थिरास्थमायातवतीति रास्थम॥१०९॥ भूयो र्थमेतं यदि मां त्वमात्यतदापदा बालमसे मद्योतः॥ सती व्रतैस्तीव्र
मिमनुमनुमन्नवरं वज्रिणिमार्जितास्मि॥११०॥ इत्यं पुनर्वागवकाशनाशात्महेन्दुहृत्यामवयातवत्याम॥ वि
वेशलोत्तं हृदयंतलस्य जीवः पुनः क्षीवमिव प्रबोधः॥१११॥ अवरणपुरपुगेन स्वेन साधूपतीतं दिगधि
पक्षपयाप्रादीदृशः सन्निधानात्॥ तत्र अलभतमधु बालारगवागुत्यमित्यं निषधजनपदेन्दुपातमानंदसा
दृष्ट॥११२॥ ॥ श्रीहर्षकवीराजराजिमुकुटलंकारहीरः सुतं श्रीहीरः सुषुवेजितेन्द्रियवर्षमामल्लदेवी
वयो॥ षष्ठः खंडतखंडतोयसहजाल्लोदक्रमेतन्महाकाव्ये पंचगलनस्य चरितैः सगोतिसगोच्चलनः॥

राम
६१

॥ श्रीविश्वेश्वरो जयति तं राम ॥ समाप्नोयं षष्ठः सर्गः ॥ अथ प्रिया सा दत्तशीलनादौ मनोरथः पल्लवितः पुरायः ॥ वि
 लो कते नैव मराज पुत्र्याः यत्प्राभुवः पूर्णं च भवमानि ॥ १ ॥ प्रतिप्रतीकं प्रथमं प्रिया यामथा तं दसुधासमुद्रे ॥
 ततः प्रमोदाशुपरंपरायां मम जन्तुस्तत्पश्यदृष्टिः ॥ २ ॥ ब्रह्माद्वयस्यान्वभवत्प्रमोदो माग्रवाग्रनिरीक्षिते स्याः
 ॥ यथोचितीत्यंतदशेषदृष्टावथ स्मराद्वैतमुदंतथासौ ॥ ३ ॥ वेत्तामतिक्रम्येष्टुं मुखे दोरा लोकपीयूषं सेत
 स्याः ॥ नलस्य रागां वुनिधौ विद्वद्वैतं गौकुचावाश्रयति स्मदृष्टिः ॥ ४ ॥ मग्नसुधायां किमुत मुखे दोर्लगास्थि
 तातत्कुचयोः किमंतः ॥ चिरेणातन्मध्यममुंचता स्पष्टदृष्टिः कशीयः सखलनाद्रियानु ॥ ५ ॥ प्रियाद्रुपाया कुचयो
 निहत्य निहत्य लोत्नातलदृग्मन्ती ॥ वभौ तमांतन्मृगनामिलेपतमः समासादितदिग्भमेव ॥ ६ ॥ विभ्रम्यत
 द्धारुतितम्वचके दूतस्पष्टकस्य खलु सखलंती ॥ स्थिराचिरादास्तनदूरं भास्तं भावुपाश्लिष्य करेणागाढ

म॥ ७॥ वासः परं नेत्रमहं न ते वं किं सुत्वमालिङ्गय तन्मयापि॥ उरो नितं वोरु कुरु प्रसादं मिती वसा तत्पदयोः पपात
 ॥ ८ ॥ दृशो र्यथा काममथो पट्त्त सप्रेयसी मालि कुलं च तस्याः॥ इदं प्रमोदाद्भुतं संभृतेन महीमहेन्द्रो मनसा जगाद
 ॥ ९ ॥ पदे विधातु र्यदि मन्मथो वाममाभिषिच्येत मनोरथो वा॥ तदा घटे तापिन वा तदेतत्प्रतिप्रतीकाद्भुतरूपशि
 ल्यम॥ १० ॥ तरंगिणी भूमिभृतः प्रसूता जानामि शृंगार रसस्य सेयम्॥ लावण्यपूरो जतियो वने तयस्या तथोच्चैस्तन
 तावनेन॥ ११ ॥ अस्यां वपुर्व्यूहविधानविद्यां किं द्योतयामासन वांसकाम॥ प्रत्यङ्ग सङ्गः स्फुटन्तश्च मूमा लावण्य
 सीमा यदि मा सुपास्ते॥ १२ ॥ जंवा तज्जा त्नात्किमकर्षिजं वूनघान हासिद्यं इति मप्रमेयम्॥ अण्डपुमस्य तसंगचि
 द्भुमुनीयते दंतुरतापदत्र॥ १३ ॥ सत्येव माये सदृशा दशेषाद्गुणान्तरेणोच्चैः केषपदङ्गैः॥ अस्यास्ततः स्यान्नुलना
 पिनामवस्तुत्वमीषा सुपमायमानः॥ १४ ॥ पुरा कृतिस्त्रेणामिमां विधातुमभूद्विधातुः खलु हस्तलेखः॥ येयं भवद्वा

विपुरं विस्मृष्टिः सास्ये यशस्तज्जुपजं प्रदातुम् ॥१५॥ भव्यातिहानीरगुरेतदंगाद्यथायथानर्तितथातथातैः ॥ अ
 स्माधिकस्योपमयोपमातां प्रतिष्ठावन्तु तेभ्य एव ॥१६॥ नास्पर्शितृष्ठापिविमोहिकेयंदोषैरशेषैः स्वभियेति मत्पे ॥
 अत्येषु ते राकुलितस्तदस्यां वसत्यसापत्न्यसुखीगुणो वः ॥१७॥ औजिप्रियाङ्गैर्धृतापैव रूक्षानवारिदुर्गांस्तु
 वराटकस्य ॥ न क राहकस्यावरणाच्चकान्तिर्द्धत्तामृताकांचनकेतकस्य ॥१८॥ प्रत्यङ्गमभिकेतरक्षां कर्तुम
 द्योतेव निजास्त्रमस्ति ॥ वज्रं च भूषामशि मूर्तिधारितियोजितंतद्युतिकार्मुकं च ॥१९॥ अस्याः सपक्षैकविधैः क
 वोवः स्थाने मुखस्योपरिवासमाप ॥ पद्मस्थतावद्बहुचतुकोपिकलापितां येन जितः कलापः ॥२०॥ अस्यायदा
 स्येन पुरस्तिरश्चुतिरस्त्रतं शीतरुचां धकारम् ॥ स्फुरत्स्फुरद्गङ्गाकचैस्तेन तदेव पश्चादिदमस्ति वद्धं ॥२१॥ अ
 स्याः कवानां शिखिनश्च किन्तु विक्षिंकलापौ विमतेरगाताम् ॥ तेनापमेभिः किमपूजिष्ये रमर्तिदत्तासकिम

नेः
६३

६॥ चन्द्रम॥ ११॥ केशांधकारदयदृश्यमात्तस्थलार्द्धचन्द्रास्फुटमष्टमीपम॥ एतां पदासाद्यजगज्जयायमनोभु
वासिद्विरसाधिसाधु॥ १३॥ पौष्पधनुर्किं मदतस्य दाहेश्यामीभवत्केसरशेषमासीत्॥ व्यधाद्विधेशस्तदपिकुधा
किंभेमीभुवोयेन विधिव्यधत्त॥ १४॥ भ्रूभ्यां प्रियायामवतामनोभूचापेन चापेन सारभावः॥ तिजां पदक्षोष
दशां मवेत्संप्रत्यनेताधिकवीर्यतापि॥ १५॥ स्मारं धनुर्यद्विधुनो जित्तास्या आस्येत भूतेन च तत्तत्पलेखा॥ एत
दुवोजन्मतदापयुगं त्वीत्ता च तत्त्वोचितवात्तुभावम्॥ १६॥ इषुत्रये रौवजगत्रयस्य विनिर्जयात्पुष्पमयाशुगेन
॥ शेषाद्विवाशीसफलीकृतेयं प्रियादृगं भोजपदेमिषिव्य॥ १७॥ सेयं मृदुकोष्ठमचापयष्टिः स्मरस्य मुष्टिग्रहणा
हं मध्या॥ तनोति न श्रीमदपाङ्गमुक्तां मोहायमादृष्टिशरोवदृष्टिं॥ १८॥ आबुर्गितं पद्ममक्षिपद्मं प्रांशुद्युति
श्चेत्यजितामृतां १३॥ अस्या इवास्याश्च लदिंदनील गोत्तामलतारतारम्॥ १९॥ करोत्यलेतापि सुखं सताथैल

श्यामल॥

६३

राम
६३

मेततेद्युतितर्जितेन॥यद्येतदायेतततस्तुतार्थास्वचक्रुषीकिंकुरुतेकुरंगी॥३०॥त्ववःसमुत्तार्यदत्तानिरीत्यामेव
 त्ववधं चषपाटनायाम॥सारैर्गृहीतैर्विधिरुत्यलोद्यादस्यामभूदीक्षारूपशिल्पी॥३१॥चकोरनेत्रेणादृगुत्पलाना
 निमेषयंत्रेणाकिमेषकृष्टः॥सारःसुधोद्गारमयःप्रयत्नेर्विधातुमेतन्नयतेविधातुः॥३२॥अणीकृताकिंहरिणीभिरा
 सीदस्याःसकाशान्नपतद्वयश्रीः॥भूयोगुणोयंसकलावलाद्यन्ताभ्योनयालभ्यतविभ्यतीभ्यः॥३३॥दृशौकिमस्याश्व
 पलस्वभावेनदूरमाक्रम्यमिथोमिलेताम॥नचेत्कृतःस्यादतयोःप्रपारोविद्वःश्रवःकूपतिपातभीत्या॥३४॥केदा
 रभाजाशिशिरप्रवेशात्पुण्यामत्येकृतमुत्पलिन्या॥जातायतस्तत्कुसुमेक्षरोपपतश्चतकोरकद्वक्कोरः॥३५॥ना
 सादसीयातिलगुष्पात्तृणजगत्प्रपञ्चशरत्रयस्या॥श्वामातित्वाभोदमराबुमेपांदधद्विवाराीकुसुमापुधस्या॥
 ॥३६॥वंधूकवंधूभवदेतस्यामुखेन्दुतातेनसहोजिहानाम॥रागश्रियाशैशवयोवतीयास्त्वमाहसंध्यामवरोष्ठ
 लेखा॥३७॥अस्यामुखेन्दोवधरःसुधाभूर्विंवस्ययुक्तःप्रतिविंवएषः॥तस्याथलक्ष्मीर्दुमभाजिदेशेसंभाव्य

नैः
६४

मातास्यत्रविदुमेपि॥३८॥जातेतिरागादिदमेवकिं वविंवस्यचव्यक्तमितोघरत्वम्॥द्वयोर्विशेषावगमक्रममाणां
मिम्नमोमूदतयोर्जनाताम्॥३९॥मध्योपकंसावधरोष्टभागोभातःकिमप्युक्तुमितोयदस्याः॥तत्स्वप्नसंभोग
वितीर्णदत्तदंशेतकिंवातमयापराद्धम्॥४०॥विद्याविदर्भेन्दुसुताधरोष्टेनृत्यंतिकत्यत्ररत्नाभभाजः॥इती
वरेखाभिरपप्रमस्तांस्संख्यातवान्कोत्तु कवाचिधाता॥४१॥संभुज्यमानाद्यमयानिशातेस्वप्नेतुभूतामधुराध
रेपम्॥असीमत्तावरापरदक्कदेत्यंकथंमयैवप्रतिपद्यतेवा॥४२॥यदिप्रसादीकुरुतेसुधांशोरेषासहस्रांशम
पिस्मितम्॥तत्कोमुदीनांकुरुतेतमेवतिर्मिथ्यदेवःसफलंसजन्मा॥४३॥चन्द्रादिकैतन्मुखचन्द्रिकाणांद
शयतत्रत्किरणाद्वनानाम्॥पुरःसरस्वष्टषद्वितीयंररावलिद्वंद्वतिविंदुद्वंदं॥४४॥सेयमदेतद्विरहातिमूर्च्छा
तमाविभातस्यविभातिसंध्या॥महेन्दुकाष्ठागतरागकर्त्रीद्विजैरमीभिस्समुपास्यमाता॥४५॥शिरीषपुष्पादपि
कोमलायावेधाविधायांगमशेषमस्याः॥प्राप्तप्रहर्षःसुकुमारसर्गसमापयद्वाचिमृदुत्वमुद्दाम॥४६॥प्रसू

स्त३

राजौदिज्ञानामिहजदेतासंविन्नतिश्रोत्रियविन्नमंप्रत्॥उद्देशरागादिमृत्नावंशताश्चत्वारएतेतद्वैमिमुक्ताः

राम
६४

नवाराणा द्वयवादिनी सा का विद्विजे तो पतिषत्पिकेत ॥ अस्याः किमास्य द्विजराजतो वानार्थीयते मैत्र्यभुजात
रुभ्यः ॥ ४७ ॥ पद्माङ्क सद्भातमवेक्ष्य लक्ष्मी मे कस्य विक्षोः अयणात्सपत्नीम् ॥ आस्ये नृमस्या भजते जिता बुंसर
स्वती तद्विजिगीषया किं ॥ ४८ ॥ कंठे वसंती चतुराय दस्याः सरस्वती वादयते विपंची ॥ तदेव वाभूय सुखे मृगा
द्याः श्रोतुः श्रुतो याति सुधारसत्वं ॥ ४९ ॥ विलोकिता स्या मुखमुन्नम्य किं वेधसेयं सुषमा समाप्ता ॥ चतुर्द्ववा
पच्चिबुके च कास्ति तिस्ते मना गङ्गुलियंत्रो व ॥ ५० ॥ प्रिया मुखी भूय सुखी सुधांशुर्जयत्ययं राहु मय व्ययेत ॥
रुमां दधारा धर विवलीलां तस्येव वात्संकरचक्रयात्तम् ॥ ५१ ॥ अस्या मुखस्यास्तु नृणां मास्यं पूर्णस्य जित्वा म
हिमा हिमांशुम् ॥ भूलक्ष्मणवराडं दधदद्वे मिदुर्मात्सुततीयः खलुपस्य भागः ॥ ५२ ॥ व्यधत्त घाता मुखपद्मस्याः
संस्त्राजमंभोजकुले खिलेपि ॥ सरोजराजी सज्जता दसीयांते वाभिधेया वत रुचसेवाम् ॥ ५३ ॥ दिवारजत्योरविसे
ममीते वक्ष्यं बुजे निक्षिपतः स्वलक्ष्मीम् ॥ आस्ये यदा स्यात्तदा तयोः श्रिरि कश्चिदेदनु कदा तका तम् ॥ ५४ ॥ अ

नेः
६५

स्यामुखश्रीप्रतिविंबजलाचतातात्सुकुराचमित्रात्॥ अमर्थ्यवतःखलुपद्मचन्द्रौ विभूषणायचितकंक
 दाचिता॥५५॥ अर्क्यायपत्नेखलुतिष्ठमानाभृंगैर्मितामक्षिमिरंबुकेलौ॥ भैमीमुखस्यश्रियमंबुजितोपाच
 न्निविस्तारितपद्महस्ता॥५६॥ अस्यामुखेनैवविजित्यस्यदीर्मिलत्कुंकुमरोषभासा॥ प्रसत्यचन्द्रःखलुत
 त्द्यमातःस्यादेवतिष्ठत्यरिवेषपाशः॥५७॥ विद्योर्विधिर्विवशतानिलोपंतोपंकुहृशत्रिषुमासिमा॥ सि॥ अ
 भंगुरश्रीकमिमंकिंमस्यामुखेन्दुमास्थापयदेकशेषम्॥५८॥ कपोत्तपत्रात्मकरात्मकेतुर्भ्रम्यांजिगीषु
 र्द्वनुषाजगति॥ इहावल्लव्यास्तिरतिमनोभूरजद्वयस्योमधुनाधरेण॥५९॥ विद्योगवाष्पांचिततेत्रपद्मक
 र्पापितोत्सर्गपयःप्रसूनौ॥ करौकिंमस्यारतिप्रत्यतिभ्यांतिवेद्यपूर्विधिशिल्पमीदृक्॥६०॥ इहावि
 शद्येनपथातिवक्रःशस्त्रौघनिष्पंदसुधाप्रवाहः॥ सोस्याःश्रवःपत्रपुगेप्रणात्नीलेस्वेवधावत्यभिक

पौ२

राम
६५

कर्णकूपं॥६१॥ अस्यायदष्टादशसंविभज्यविद्याः श्रुतीदधुत्तरर्द्धमर्द्धम्॥ कर्णीतरुत्कीर्णीगभीरत्ने
खः किंतस्यसंख्येवतवानवांकः॥६२॥ मत्प्रेमुताकर्णीलतामयेतपाशद्वयेतच्छिदुरेतरेणा॥ एकाकिपा
शंवरुणंविजिग्ये॥ तंगीकृतायासततीरतीशः॥६३॥ आत्मेवतातस्यचतुर्भुजस्यजातश्चतुर्द्वोरुचितःस
शेपि॥ तच्चापयोः कर्णीलतेभुवोर्ज्येवंशत्वं॥ गंशोचिपिदौकिमस्याः॥६४॥ ग्रीवाद्भुतेवावदुशोमिता
पिप्रसाधितामाणवकेतसेयं॥ आलिंग्यतामप्यवलंबमानास्वरूपताभागश्चित्तोर्द्धकाया॥६५॥ क
वित्त्वगतप्रियवादसत्यात्यस्याविद्याताव्यधिताधिकारम॥ रेखात्रयत्यासमिषादमीषांवासायसोयंवि
वभाजसीमाम॥६६॥ बाहूप्रियापाजयतांमृणालंद्वंद्वेजयोतामनविमयोस्मिन्॥ उच्चैस्तुतच्चित्रममुष
मग्नस्यालोकातेनिर्यथतयदत्तः॥६७॥ अजीयतावर्तश्चमंघुताभ्यादोर्भ्यामृणालंकिमुकोमलाभ्यां

नेः
६६

प

म ५

॥ निःसूत्रमास्तेष्वनपंकमृत्सुमूर्तासुताकार्तिषुतन्निमग्नं ॥ ६८ ॥ रज्यन्नखस्यांशुनिपंचकस्यमिषादसौ
हैंगुलपद्मत्तरो ॥ हेमैकपुंखास्तिविशुद्धपर्वीप्रियाकरेपंचशरीस्मरस्य ॥ ६९ ॥ अस्याः करस्यर्द्धनगर्द्धितद्वि
र्वालत्वमातवल्लुपल्लवोयः ॥ मूयोपितामाधरमास्यगर्वकुर्वन्कथंवास्तुतः सप्रवालः ॥ ७० ॥ अस्मैवसर्गा
पभवत्करस्यसरोजस्रष्टिर्महस्तत्नेखः ॥ इत्याहधाताहरिः ॥ रोक्कणायां किं हस्तत्नेखी कृतयातयास्यां ॥ ७१ ॥
किंतर्मदायाममसेयस्यादृश्यामितोवाद्गुलतामृगात्नी ॥ कुचौकिमुत्तस्यतुरंतरीपेस्मरोष्मशुष्यत्तरवाल्मवारः
७२ ॥ लतालंप्रभुः स्यादतु कर्तुमेतावुत्थानसुस्थोपतितंततावत ॥ परंचनाश्रित्यतरुं महान्तं कुचौकशांग्याः
स्वतएवतुंगो ॥ ७३ ॥ एतत्कुचस्यर्द्धितयावदस्यख्यातुस्यशास्त्रेषुनिदर्शनत्वम् ॥ तस्माच्चशिल्पान्मणिका
दिकारीप्रसिद्धनामाजति कुंभकारः ॥ ७४ ॥ गुच्छावैल्लिखत्तमोदविन्दुदंदाभमुक्ताफलफेनित्नाड्यै ॥ मा
णिक्यहारस्यविदर्भसुभ्रुपयोधरैरोहितश्रीः ॥ ७५ ॥ निःशंकसंकोचितपैकजोयमस्यामुदीतोमुखमिदुचिंबः

रोहति लय

म
६६

॥चित्रंतथापिस्तनकोकपुमंनस्तोकमयंचतिविप्रयोगं॥७६॥अस्याःकुचाभ्यामिभकुंमयोःश्रीरादीयतेसाव
 नपोःकृताभ्यां॥भयेतगोपायितमौक्तिकौतौप्रव्यक्तमुक्ताभरणाविमौयत्॥७७॥कराग्रजाग्रकृतकोटिरथीय
 योरिमौतौतुल्येत्कुचौचेत्॥सर्वतदाश्रीफलमुन्मदिह्नुजातंवटीमप्यधुनातत्तद्वुम्॥७८॥स्तनांतरैचन्दन
 पङ्क्तिस्त्वजातयावद्युवमानसानाम॥हारावलीरत्नमयूषधाराकाराःस्फुरंतिसंवत्ततस्यत्तेखाः॥७९॥
 ॥क्षीरोत्तमध्वेपिसतोदरेणयत्प्राप्यतेनाक्रमणंवल्लिभ्यः॥सर्वाङ्गशुद्धौतदतंगराज्यविजृम्भितंभीमभुवीहवि
 त्रम्॥८०॥मध्यंतन्मृकृत्ययदीदमीयंवेधानदध्यात्कमतीयमंशम्॥केनस्तनौसंप्रतिपौवनेस्याःसृजेदन्त्य
 प्रतिमाङ्गदीपेः॥८१॥गोरीवपत्यासुभगाकदाचिन्मर्त्येयमप्यद्वैतत्समस्याम्॥इतीवमध्येविदधे
 विधातारोमावलीमेवकस्तत्रमस्याः॥८२॥रोमावलीरज्जुमुरोजकुंभोगंभीरमासाद्यचनाभिकूपम्॥मह
 ष्टितृष्णाविरमेद्यदिस्थानैषांवतैषासिचयेनगुप्तिः॥८३॥उन्मूलितालानविलामनाभिश्चिन्तसंवत्तद्वृत्तरोमसाम्॥

मत्तस्यसेयंमदनद्विपस्वप्रस्थापवन्नेचकुचास्तुवास्तु

अस्याः खलु ग्रंथिनिवद्धकेशमल्ली कदंबप्रतिविंबवेशात् ॥ स्मरप्रशस्तीरजताक्षरेयं पृष्ठस्थली हाटकपट्टिकाया
म ॥ ८५ ॥ रोमावली भ्रुकुसुमैः स्वमोर्ध्वाचापेषु भिर्मध्यतलाटमूर्द्धि ॥ व्यस्तैरपि स्थास्तुभिरेतदीयैर्जैत्रसचित्रं
रतिजानिवारः ॥ ८६ ॥ चक्रेण विश्वं पुष्पिमत्स्यकेतुः पितुर्जितं वीक्ष्य सुदर्शनेन ॥ जगज्जिगीषत्यमुना तितं व
मयेत किंदुर्लभदर्शनेन ॥ ८७ ॥ रोमावली दण्डतितं वचक्रे गुणं चत्वावरापजलं चवात्ता ॥ तारुण्यमूर्तेः कुच
कुंभकर्तुर्विभर्ति शंके सहकारि चक्रम ॥ ८८ ॥ अङ्गे तकेनापि विजेतुमस्या गवेष्यते किंचलपत्रपत्रं ॥ न
चेद्विशेषादितरकृदेभ्यस्तस्यास्तुकं पस्तुकुतोभयेन ॥ ८९ ॥ भ्रुश्चित्रलेखा चतितोत्तमास्या ज्ञासा चरभाच
पदूरुसृष्टिः ॥ दृष्टाततः पूरयतीयमेकानेका स्मरः प्रेक्षणाकोतुकाति ॥ ९० ॥ रंभापि किंचिद्रूपतिप्रकाराज
नचात्मनः स्वेन न चैतदूरु ॥ स्वस्यैव येनोपरि साददातापत्राणि जागर्त्य नयोर्भ्रमेणा ॥ ९१ ॥ विधाय मूर्द्धन
मधश्चरं चेत्मुंचेतपोभिः स्वमसारभावम ॥ जाड्यं च नो चेत्कदलीवलीयस्तदापदि स्यादिदमूरुचारुः ॥ ९२ ॥

उरुप्रकाराद्वितयेनतन्व्याकरः पराजीयतवारणीयः॥ पुक्तं द्वियाकुराडलनक्त्वेन गोपायति त्वं मुखपु
ष्करं सः॥ १७३॥ अस्यां मुनीतामपि सोहमूहे भृगुर्महान् यत्कुचशैलश्रीली॥ तातारदाहादिमुखं श्रितो
रुर्व्यासो महाभारतसर्गयोग्यः॥ १७४॥ क्रमोद्गतापीवरताधिजं बंधव्याधिरूढिं विदुषी किमस्याः॥ अपिभ्र
मीभंगिभिरावृताङ्गवासेलतावेष्टिता कप्रवीणां॥ १७५॥ अरुंधती कामपुरं धिलक्ष्मीजं मद्दिषद्द्वारनवां विकानां॥
॥ चतुर्दशीयंतदिहोचितैव गुल्फदयाप्रायददृश्यसिद्धिः॥ १७६॥ अस्याः यदौचारुतयामहातावपेक्ष्यसौक्ष्म्याल्ल
वभावभाजः॥ जाताप्रवालस्यमहीरुहाणां जातीमहेयल्लवशद्वल्लविः॥ १७७॥ जगद्वधूमूर्द्धस्वरूपदर्पाद्यदेत
पाधापिपदारविंदं॥ तत्सानुसिंदूरपरागरा गौर्दयंप्रवालप्रवल्लारुणांतम॥ १७८॥ रुषारुणा सर्वगुरोर्जयन्त्यामे
स्याः पदं श्रीः स्मविधेर्वराणीति॥ ध्रुवं सतामक्त्वेन यद्यतः साभृशारुणोत्तयद भाग्विभाति॥ १७९॥ यातेन तन्व्याजितदं
तिताथोपदाज्वराजौपरिशुद्धपाप्मी॥ जानेन शुश्रूषयितुं स्वमिक्कूनतेन मूर्द्धा कतरस्मराजः॥ १८०॥ करणीक्षिद

नैः
६८

पक्षे

त
कृच्छ्रदवाहुपाणिपदादितः स्याद्विल्लतुत्पजेतुः॥ उद्देगमागदयतामिमातादिहैववेधाव्यधिद्वितीयं॥ १०१॥ त
षारतिः शेषितमद्वसर्गविधातु कामस्य पुनर्विधातुः॥ पंचस्त्रिहास्यां चिकरेषु मिथ्याभिक्षाधुतामाधुकरि सद
का॥ १०२॥ एष्यन्ति यवकृतादिगंतान् नपाः समर्त्ताः शरीरप्रवेष्टुम॥ इमेपवाज्जे विधिनापि सृष्टास्तवत्यएवांशुलये
त्ररेखाः॥ १०३॥ प्रियानखीभूतवतो मुदेदं व्यधाद्विधिः साधुदशत्वमिहोः॥ एतत्पदकृद्मसरागपदसौ भाग्यभाग्यं
कथमन्यथास्या॥ १०४॥ यशः कुराड्भूतख्योमुखं च विभर्ति पूरौ नुचतुष्टयं॥ कला श्रुतः षष्ठिरूपे तु वासमस्यां कथं
सुभुवितामनास्यां॥ १०५॥ सृष्टाति विश्वा विधिनैवता वत्तस्यापि नीतोपरिपौवनेन॥ वेदगध्यमध्याप्यमनोभुवेयम
वापितावाक्यथपारमेव॥ १०६॥ इति सचिकुरादारभ्येतांतखावधिवर्णयन् हरिणारमणिनेत्रांचित्रांबुधोतरदन्त
रः॥ तृदपमरणो द्वेत्तातन्दः सखीवृत्तमीमजानयन् विषयीभावेभावंदधारधराधिपः॥ १०७॥ श्रीहर्षकविरा
जराजिमुकुटाक्षंकारहीरः सुतं श्रीहीरः सुषुवेजितेन्द्रियचयं मामन्तवेदेवीचयं॥ गोडोर्ध्वशकुलप्रशस्तिभरि

राम
६८

तिभ्रातर्ययंतन्महाकाव्येचरुणिवैरसेनिचरितेसर्गोगमत्सप्तमः॥ ॥ श्रीरस्तु॥ समाप्तोयंसप्तमःसर्गः॥ अथाद्भुतेनास्त
 निमेषमुद्धमुन्निद्रलोमानममुंयुवानम्॥ दशापपुस्ताःसुदृशःसमस्ताःसुताचमीमस्यमहीमद्योनः॥१॥ कियच्चि
 रंदैवतभाषितानितिहोतुमेतंप्रभवतुनाम॥ पल्लालजालैःपिहितःस्वयंहिप्रकाशमासदयतीकुडिंभः॥२॥ अपा
 द्भूम्यापदृशोर्नरश्मिर्नलस्यभैमीमभिलषयावत्॥ स्मराशुगःसुभुवितावदस्यांप्रत्यङ्गमापुंखशिखंममज्ज
 ॥३॥ यदक्रमंविक्रमशक्तिसाम्यादुपाचरद्वाचपिपंचवाणः॥ कथंनवैमत्यममुष्यचकेशरैरनर्द्यद्विभागभा
 णिः॥४॥ तस्मिन्नलोसावितिसान्वरज्यतक्रांक्रांक्षेहसइत्युदास्त॥ पुनःस्मृतस्यांचलतेस्यचेतःपुनश्चदूत्ये
 नवलान्यवर्ति॥५॥ तंवीक्ष्यकाचित्कुलजाललज्जेकयापितद्रासिहृदाममज्जे॥ स्मरंतमाशंतकापिक
 न्याभेजेमनोभूवशभूयमत्या॥६॥ कस्त्वंकुतोवेतिनजातुशेकुस्तंप्रष्टुमप्यप्रतिभातिभारात्॥ उतस्युरभ्यु

नैः
६५

त्यिति वांक्कयेव निजासना नैकरसाः कृशां ग्यः ॥ ७ ॥ स्वाक्कं द्यमानंदपरंपराणां भैमीतमा लो क्यकिमप्यवाप ॥ ८ ॥
हारयंति र्हरिणी ववारा मासाद्य धाराधर केलिका लम ॥ ८ ॥ तत्रैव मग्ना यदयश्य दग्ने तास्या दृगस्यांगमया स्य दत्त
त् ॥ नादास्य दस्येय दिबुद्धि धारां विक्कि द्य विक्कि द्य विरान्ति मेषः ॥ ९ ॥ दृशा विमालिङ्गित मंगमस्य जगता हताया
वगतां गहर्षैः ॥ अंगांतरे नंतरमी क्ति ते तु निवृत्त्य सस्मारत पूर्व दृष्टम् ॥ १० ॥ हितैक मस्या पचनं विशंती त दृष्टिरंगां
तरं भुक्ति सीमं ॥ चिरं चकारो भयन्ता भलो भास्वभाव लो लागत तं मागतं च ॥ ११ ॥ निरीक्षितं चांगमवी क्तितं च
दृशा पिवंती रभसे न तस्या ॥ समातमानं दमियं दधाता विवेद भेदं त विदर्भ सुभूः ॥ १२ ॥ सूक्ष्मे च ते नैषध केशपाशे
निपत्य निस्पंदतरी भवद्भाम ॥ तस्यानुबंधं न विमोच्य गंत मपारित लोचन रंजना भ्याम् ॥ १३ ॥ भू लो क भर्तु मुख
पाणि पाद पद्मेः परीरंभ मवाप्यतस्य ॥ दमस्व सु दृष्टि सरोजरा जिश्चिरं न तत्याज सवंधु वंधु वर्गे ॥ १३ ॥ तत्का

राम
६५

अथ नवरात्रविधानयत्नाख्येण सायनश्रवणगृहेन ॥५॥

लमानंदमयी भवन्ती भवत्तराः निर्वचनीयमोहा ॥ सामुक्तसंसारिदशारसाभ्यां द्वित्वा दमुक्त्वा सममुद्रमिष्ट
म ॥ १५ ॥ दूतेन तत्प्रीतिभाविभावाकलं किंतीयं जनिमेति नूनम ॥ तसंबंधात्रैषधकाप्रमाप्रविधिः स्व
यंदूतमिमां प्रतीनुम ॥ १६ ॥ पुण्ये मनः कस्य मुनेरपि स्यात्प्रमाणमास्ते पदद्वेपि धावता ॥ तद्वित्तिचितं परमेश्वरस्तु भक्त
स्पृष्टत्वरुगोरुणादि ॥ १७ ॥ मालीक दृष्टे मदतोत्मादि स्त्रियं थायशासीनतयानमै ॥ नम ॥ तथैव तथेपिन
लेन लेभे मुग्धेषु कः सत्यमृषा विवेकः ॥ १८ ॥ अथ स्वरेणैव विभावयन्ती भावं निजं सामुद्रगद्गदेन ॥ सखीचये
साधुसबद्धवाचिस्त्वयंत मूचेन मदानेन्दुः ॥ १९ ॥ नत्वा शिरोरत्नरुचापि पाद्यं संपाद्य माचारविदातिथिभ्यः
॥ प्रियाक्षरात्तीरसधारपापिवैधी विधेयामधुपर्कं तृप्तिः ॥ २० ॥ स्वात्मापि शीलेन तृणां विधेयं देया विहाया
सनमूर्तिं जापि ॥ आतंदवाधैरपि कल्पमंभः पृच्छा विधेयामधुभिर्वचोभिः ॥ २१ ॥ पदोपहारैरुपतप्ततापि

उक्तापि युक्तमधुपर्कं नित्यं तद्विस्मयं स्मरति ॥ २२ ॥

नैः
७०

म४
जनेन

संभवाव्यते पांचरयापराधः॥ तत्कर्तुमर्हं जलिसंजनेन स्वसंभृतिं प्रांजलतापितावाता॥ ११॥ पुरा
परित्यज्य मया त्वसर्जिस्वमासनं तत्किमिति कुरां न॥ अनर्हमप्येतदलं कियेत प्रयात्तु मर्हाय दिवा तपोपि॥
॥ १३॥ निवेद्य तां हंत समाप्य तौ शिरीषकोशम्वदिमाभिमानम्॥ पादौ किं पदूरमिमौ प्रयासेति धित्सते तु क
दप्यं प्रतप्ते॥ १४॥ अनापि देशः कतस्त्वया घवसंतमुक्तस्य दशां वतस्य॥ त्वदाप्संकेततया कृतार्थांश्च व्यापि
नानेन संज्ञा॥ १५॥ तीर्णाः किमर्णोति धिरेष नैव सुरक्षिते भूदिह यत्प्रवेशः॥ फलं किमेतस्य तु साहसस्य नता
वदद्यापि विविचिनोमि॥ १६॥ तव प्रवेशे लुक्तानि हेतुर्मन्ये मदस्त्वारयिता वदच॥ नलक्षितोरक्षि मदे
र्षदाभ्यां पीतो सितचाजितपुष्पधन्वा॥ १७॥ यथा कृतिः कांचनते यथा वादो वारिकां धं करिणी च शक्ति
ः॥ रुच्योरुचीभिर्जितकांचनाभिस्तथासिपीपूषभुजां सनाभिः॥ १८॥ तमत्तथस्त्वं सहितास्ति मूर्तिः॥ न

रम
७०

चाश्विनेयः सहिना द्वितीयः ॥ विद्वैः किमत्येयवातवेयं श्रीरेवताभ्यामधिको विशेषः ॥ २९ ॥ आलोकतृप्रीक
 तलोकयस्त्वामस्ततपीयूषमयूरवमेतम् ॥ कः स्यर्द्धितुं धावति साधुसाद्धमुदन्वतानन्वयमन्ववायः ॥ ३० ॥ मू
 पोपिवात्मानतस्तुंदरं तं मत्त्वामरं रक्षिजनाक्षिवांधातरा ॥ आतिथ्याचादृत्यपदिश्यतस्तथाश्रियं प्रियस्यास्तु
 तवस्तुतः सा ॥ ३१ ॥ वाज्रन्मवैफल्यमसत्त्वशल्पंगुणाधिकेवस्तुतिमोनितावेत ॥ खलत्वमत्यायसिज
 ल्यतेपितदस्तुवंदिभ्रमभूमितैव ॥ ३२ ॥ कंदर्परवेदमविंदतत्त्वांपुराणेनमत्येपुतरत्यजन्म ॥ चंडीशचं
 डाक्षिद्रुताशकुंडेजुहावय ॥ तं दिरमिन्द्रियागाम ॥ ३३ ॥ शोभायशोभिर्जितशेवशैलं करोषितज्जागु
 रुमोत्तिमैत्नम् ॥ दस्त्रोहठश्रीहरणादुदस्त्रो कंदर्पमपुहितरूपदर्पम् ॥ ३४ ॥ अवेहिमीहंसावल्लयो
 वत्लाकोत्पत्कान्तिर्तैश्चपत्ताः पुत्ताकाः ॥ उडुयपुक्तं पतिताः स्ववतीवेशंतपूरं परितः स्रवंते ॥ ३५ ॥ भवत्य
 दांगुष्ठमभिप्रिताश्रीर्धुवंतलक्षाकुसुमापुधेन ॥ रतीजेतुः खलुचिद्रुमस्मिन्नर्द्धे तु रास्तेन खकोतवेन ॥ ३६ ॥

राजादिजातामनुमासभिन्नः पूर्यातनूकृत्यतनुंतपोभिः॥ कुहूषुदृश्येतरतामिषेणसापुज्यमाप्नोतिमवन्तु
 खस्य॥ ३७॥ कृत्वा दृशोतेवदुवर्गाचित्रे किं कृत्स्नसारस्यदृशोर्मृगस्य॥ अदूरजाग्रद्विदरप्रणालीकृता
 दपक्वद्विधिरर्द्धचन्द्रम॥ ३८॥ सुग्धः समोहात्सुभगान्नदेहाद्ददद्भवदूरचतायचापं॥ भूमंगजेयस्तवय
 न्मतोभूरनेतरूपेणयदातदाभूत्॥ ३९॥ मृगस्यनेत्रद्वितयंतवास्येविधौविधुत्वातुमितस्यदृश्यं॥ तस्यैव
 चंचत्कचपाशवेतंषः पुच्छस्फुरच्चामगुक्कणः॥ ४०॥ आस्तामनंगीकरणाद्भवेतदृश्यः स्मरेतेतिपुराणा
 वाणी॥ तवैवदेहश्रितयाश्रयेतितवस्तुवस्तुप्रतिभातिवादः॥ ४१॥ त्वयाजगत्पुचितकान्तिसारेयदिंदु
 ताशील्लिशिलो क्ववृत्तिः॥ आरोपितन्मायावकोपिमौलौसपञ्चराज्येपिमहेस्वरेण॥ ४२॥ आदेहदा
 हंकुसुमायुधस्यविधायसौदर्यकथादरिद्रम्॥ त्वदंगशिल्यात्पुनरीश्वरेणचिरेणजातेजगदत्वं
 कं पि॥ ४३॥ महीकृतार्थायदिमानवोसिजितंदिवायद्यमरेषुकोपि॥ कुलंत्यपालंकृतमौरगंचेन्ता

नञा तु

धोपिकस्योपरितागलोकः॥४४॥सेयंतधत्तेनुपपत्तिचिंतांमुवेमद्वितृत्तित्वपिचिन्त्यमाने॥ममोसमइंचुलुकेसमु
इत्त्वयात्तगांभीर्यमहत्त्वमुदः॥४५॥संसारसिंधावनुविंमत्रजागर्तिजानेतववेरसेति॥विंवानुविंवोहिधिहाय
धातुदृष्टातिसरूपसृष्टिः॥४६॥इयत्कृतंकेनमहीजगत्यामहोमहीयःसुकृतंजनेन॥पादोयमुद्दिश्यतेवापिपद्या
रजसुपद्मस्वजमारभेते॥४७॥ब्रवीतिमेकिंकिमियंनजानेसंदेहदोलाप्रवलं व्यसंवित॥कस्यासिधत्तस्यगहा
तिथिस्त्वमलीकसंभावनयाथवात्नं॥४८॥प्राप्तेवतावत्तवरूपसृष्टिंनिपीयदृष्टिर्जनुषःफलमे॥अपिश्रुती
नामृतमादियेतांतयोःप्रसादीकुरुषेगिरंचेत॥४९॥इत्थंमधूत्थंरसमुद्गिरंतीतदोष्ठबंधूकषतुर्विसृष्टा॥क
र्णात्प्रसूताशुगपंचवाणीमिषेणास्यमनोविवेश॥५०॥ओमज्जमामज्जदंसीमुधासुप्रियंप्रियायावचनं
निपीय॥द्विषन्मुखेपिस्वदतेस्तुतिर्यातन्मिष्टतानेष्टमुखेस्त्वमेया॥५१॥पौरस्त्यशैलंजनतोपनीतांगरु

आवठ

वाराणी२

ने: ७२

द्य

व पंस्या

ता

न्यथा ह्यं पतिरर्थ पूजाम् ॥ तथा तिथेयीमथ संप्रतीकृत्प्रियार्थितामां सनमाससादापश ॥ अयोधितद्वैर्यमनोमवाभां
तामेव भूमीमवलं व्यभेमीम ॥ आहस्मयत्रस्मरचापमंत ॥ स्निग्धं भुवौ तज्जयभंगवार्ताम ॥ ५३ ॥ अथ स्मरामेव धीर्यं ॥ ५४ ॥ हरित्यतीनां स
धीर्यं दूचे सत ॥ द्वागुपवीशितोपि ॥ विवेकधाराशतधौतमंतः सतांतकामः कलुषीकरोति ॥ ५४ ॥ हरित्यतीनां स
दसः प्रतीहित्वदर्थमेवातिथिमागतं माम् ॥ वहंतमंतर्द्धुतादरेण प्राणानि वस्वः प्रभुधाचिकाति ॥ ५५ ॥ विरम्प
तां भूतवती सपय्यानि विशयमौमासनमुज्झितं किंम् ॥ यादूततानः फलिनी विधेयासेवातिथेयीष्टुरुद्वित्री ॥ ५६ ॥
कल्याणिकल्याणितवांगकानि कच्चित्तमां चित्तमनाविलते ॥ अलंवेन गिरं मदीयामाकर्णयाकर्णतटाप
ताद्वि ॥ ५७ ॥ कौमारमारभ्य गुणगुणानां हरंति ते भेमिदिशामधीशान् ॥ सुराधितां यंसलिलाधिपंचदु
ताशनं चार्थमनंदतंच ॥ ५८ ॥ चरच्चिरं शैशवयोवनीयदेराज्यभाजित्वं ॥ यिचिद्यतेद्य ॥ तेषां रुचश्चोरत

शार

राम ७२

गुरां

चित्तं

रेणचित्तं पंचेषुणालुंठितधैर्यवित्तं ॥ ५७ ॥ तेषामिदानीं किल केवलं साहृदित्वदाशा विलसत्यजस्रम् ॥ आ
 शास्तुनासाद्यतनूदासः पूर्वादयः पूर्वदात्मदासः ॥ ६० ॥ अनेन सार्द्धं तव यो धनेन कोटिं परामर्शं दुरोधरो
 हतः ॥ प्रेमापितचित्तपिवाप्तवस्मगुणोपि चापे सुमनःशरस्य ॥ ६१ ॥ प्राचीं प्रयाते विरहादयं ते रूपाद्यं तापाद्यं
 शांकशंकी ॥ परापराधैर्निदधाति भातोरुषारुणालोचनदं दमिदः ॥ ६२ ॥ त्रितेजसात्रेणारुषाकृतं पदैव यो
 द्यापितसंहरोति ॥ न वेदिरुष्टेद्यमहस्यते त्रेगंतासकामः खलु कामवस्थाम् ॥ ६३ ॥ पिकस्यवाद्या
 त्रकृतव्यलीकान्नसप्रभुर्नन्दति नन्दनेपि ॥ बालस्य बूडाशशिनो परधान्नाराधनं शीलति शूलिनोपि ॥ ६४ ॥
 तमोमपीकृत्यदिशः परागैः स्मरेष्वः शक्रदृशादिशंति ॥ कुहूगिरश्चुपुटं द्विजस्य राकारजन्यामपि स
 त्यवाचम् ॥ ६५ ॥ शरैः प्रसूतेस्तु दतः स्मरस्य स्मर्तुं स किं नाशनिता करोति ॥ अभेद्यमस्याहहवर्मनस्यादतं

नेः
७३

छा४

गताचेद्गिरिशप्रसादः॥६६॥ दृतादृतेस्तस्यभवद्वियोगादन्यान्पश्यारचनायत्नूतेः॥अप्यत्यदारिद्र्यह
राःप्रचालैर्ज्जातादरिद्रास्तरवःसुराणाम्॥६७॥ रवेर्गुणास्फाल्नभवैःस्मरस्यस्वर्त्ताथकर्तौवधिराव
भूताम्॥गुरोःशृणोतुस्मरमोहनिद्राप्रबोधदक्षाणि किमक्षराणि॥६८॥अनंगतापप्रशमायतस्यक
दर्शमानामुदुरामृणालम्॥मधौमधौताकनदीनलिन्यावरंवहंतांशिशिरेनुरागम्॥६९॥दमस्त्वस
ःसेयमुपैतितृष्णाहरेर्जगत्पग्रिमत्तेख्यलक्ष्मीम्॥दृशंयदध्विस्तवनामदृष्टिर्विभागलोभात्तिमसौवि
मर्त्ति॥७०॥अग्न्याहिताःशश्वदुपासतेयांदेदीप्यमानांतत्रमष्टमूर्तेः॥आशायतिस्तेदमयंतिसोपिस्म
रेणादासीभवितुंन्यदेशि॥७१॥त्वद्गोचरस्तंखलुपंचवाणःकरोति संताप्यतथाविनीतम्॥स्वयंपयथा
स्वादितंभूयःपरंनसंतापयितामभूयः॥७२॥अदहियस्तेनदशाद्धवाणःपुरारेर्नयतालयेन॥सनि

ता

पुरा

राम
७३

दृहंस्तंभवेदक्षिवासीनवैरशुद्धेरधुनाधर्मोऽ॥७३॥सोमायकुप्यन्तिवविप्रयुक्तःससोममाचामतिहयमातम॥
 नामापिजागर्तिहिशत्रोस्तेजस्वितस्तंकतमेसहंते॥७४॥शरैरजस्वंकुसुमायुधस्यकदर्थ्यमानस्तस्तरुणित्वद
 र्थम॥अभ्यर्चयद्विधिनिवेद्यमानादप्येषदेवःकुसुमाद्विभेति॥७५॥स्मरेन्वनेवक्षसितेनदत्तासंवर्तिका
 शेवत्तवल्लिचित्रा॥चकास्तिचेतोभवपावकस्यधूमाधिल्लाकीलपरंपरेव॥७६॥पुत्रीसुहृद्येतसरोरुहा
 शांयत्प्रेयसीचंदनवासितादिक॥धैर्यंविभुःसोपितवैवहेतोःस्मरप्रतापज्वलनेजुहाव॥७७॥तंदस्वमा
 नैरपिमन्मथैर्धंस्तैरुपास्तेमलयःप्रवालैः॥कृच्छ्रेयसौनोद्वृत्तितस्यसेवांसदायदाशामवलंबतेयः॥७८॥
 स्मरस्यकीर्त्येवसितीकृतानितदोःप्रतापैरिवतापितानि॥अगातिवत्तेसभवद्वियोगात्पांडूतिचंडज्वर
 जर्जरशि॥७९॥यस्तन्निभर्ताबुधरोनसायंदिशःसमालंतकोतुकिन्याः॥तुभ्यंतदासप्रजिघ्रायचित्तं

नैः
७४

न

न३

गतो यदायाति पुनर्न पांथः ॥ ८० ॥ तथा तापाय पयोति विनामश्वासुखोत्पः कुधितः शिखावातः ॥ तिजः पतिः
संप्रतिवारिपोपियशाहृदिस्थस्मरदाहदुःस्थः ॥ ८१ ॥ यत्प्रत्युतत्त्वत्तदुवाहुवल्गुस्मृतिस्वजंगुंफतिदुर्वितीता
॥ ततो विधत्ते धिकमेवतापंतेनाश्रितांशेत्पगुणान्मृणाली ॥ ८२ ॥ न्यस्तंततस्ते मृणालदंडं वडं वभासेहृदि
तापभाजि ॥ तच्चित्तमग्नैर्मदनस्य वारोः कृतं शतं छिद्रमिव कुरुते ॥ ८३ ॥ इति त्रिलोकी तिलकेषु मनोभु
वो विक्रमकामचारः ॥ अमोघमस्त्रं भवतीमवाप्य मध्यांता नर्गलचापलस्य ॥ ८४ ॥ सारोत्पथारेव सुधाधुर
सस्य स्वयंवरः शोभविता नैति ॥ संतप्यंती दमयंति तेषां श्रुतिश्रुतीनां कजुषामपासीत् ॥ ८५ ॥ समं सपत्नी
भवदुःखतीक्ष्णोः स्वदारनासापथिकैर्मरुद्भिः ॥ अनेगशोर्पा नलतापदुःस्थैरथप्रतस्थै हरितां मरुद्भिः ॥
॥ ८६ ॥ अपास्तपाथेयसुधोपभोगैस्त्वच्चुविनैव स्वमतोरथेन ॥ कुबंचनिर्वीयपताहृषचत्वादीयसाधा

तेषु ४

राम
७४

न३

८४

गमितःसुरचंतैः॥८७॥प्रियामनोभूशरदावदाहेदेवीस्त्वदर्थेनतिमज्जयद्भिः॥सुरेषुसारैःक्रियतेधुता
तैःपादाप्येणानुग्रहभूरिपंभूः॥८८॥अलंकृतासन्नमहीविभागैरयंजनसैरमरैर्भवत्याम॥अवापितो
जंगमत्वेखलक्ष्मीनिक्रिप्पसंदेशमयाकुराणि॥८९॥प्रत्येकमेतेपरिरभ्यपीनस्तनोपपीडंत्वपिसंदिशं
ति॥त्वंसूर्ध्वतानःस्मरभल्लशल्पोर्मुदेविशल्पोषधिवल्लिरेधि॥९०॥त्वत्कांतिमस्मान्मिरयंपिपा
सुर्मनोरथाश्वासतयैकयैवा॥निजःकटाक्षःखलुबिप्रलभ्यःकिंपंतियावद्ग्रावासराणि॥९१॥
निजेसृजास्मासुभुजेभजंत्पावादित्यवर्गेपरिवेषवेषम्॥प्रसीदतिर्वीपयतापमंगैरनंगलीला
हरीतुषारैः॥९२॥अनुग्रहोस्मासुयदित्वदीयस्तदेहिदेहिदुतमंकपालीम्॥चाद्यैगितिर्वीपयता
पमंगैरनंगलीलाहरीतुषारैः॥९३॥दयस्वकिंघातयसित्वमस्मान्तंगचंडालशरैरदृश्यैः॥मिन्ना
वरंतीक्ष्णकटाक्षवारणैःप्रेमस्तवप्रेमसात्यवित्रैः॥९४॥त्वदर्थिनःसंतुपरःसहस्राःपाराणा

ने:
७५

स्तुतस्त्वच्चराप्रसादः॥विशंकसेकैतवनर्तितंवेदतश्चरःपंचशरःप्रमाणं॥१५॥अस्माकमध्यासित
मेतदंतःप्रियेभवत्याहृदयंचिराय॥वहिस्रव्यालंक्रियतामिदानींमुरंद्विविषतःप्रियेव॥१६॥द्वयोदय
श्वेतमिचेतवाभूदलंकुरुद्यांविफलोविलंबः॥भुवःस्वरादेशमथाचराभूमौधृतियासियदिस्वभूमौ॥
॥१७॥धिनोतिनास्माज्जलजेतपूजात्वयान्वहंतन्वितन्यमाना॥तवप्रसादोपनतेतुमौलौपूजास्तुतस्त्व
त्पदं कजाभ्यां॥१८॥स्वर्गोर्वितीर्णैःकरवामवामनेत्रेभवत्याकिमुपासनासु॥अंगत्वदंगानितिपीतपीत
दर्पाणिपाणिःखलुयाचतेनः॥१९॥वयंकलादाइवदुर्विदग्धत्वज्ञैरिमस्यर्द्धिवहेमहेम॥प्रसूतनारा
चशरासनेनसहैकवंशप्रभवभुवभु॥१००॥मुधासरस्वत्वनंगतापःशांतोततःकिंपुनरसरसु॥निर्वा
तितुत्वनममताक्षरेणस्तुता१३गेधोर्मधुशीकरेण॥१०१॥मुखंडखलुत्वज्जिरण्वखंडःकिंशर्करात
त्पथशर्करैव॥कृशांगितद्वंगिरसोत्यककृतरांतुदिहप्रथितंतदिह॥१०२॥ददामकिंतेसुधयाधरे

राम
७५

रात्तदास्पदवस्वयमास्यतेहि॥विधुंविजित्यस्वयमेवमाविभवन्मुखेनत्नखभागभोजि॥१०३॥प्रियेष्टगुह्यामरभा
 वमस्मदितित्रपाकृद्वचनंतकिंतः॥त्वत्पादपद्मेशरणांप्रविश्यस्वयंवयंयेनजिजीविषामः॥१०४॥अस्माकमस्मा
 न्मदतापमृत्योस्वाणायपीपुषसोपितासौ॥सधारसादप्यधिकंप्रयच्छप्रसीदवैदभिनिजावरनः॥१०५॥प्लुष्टःस्वै
 श्वापरोपैसहमकरेणात्मभूत्कैतनाभूद्धत्तांतत्प्रसादादथमनसितोमनसोतंदनःसर॥भूभ्यांतेतन्विधन्वीभव
 तुतवसितैर्जैत्रमल्लःस्मितैःस्तादस्तुत्वन्नेत्रचंचत्तरशफरपुगाधीनमीधजांकः॥१०६॥स्वप्नेनप्रापितायाःप्र
 तिरजनितवश्रीषुमग्नःकटाक्षःश्रोत्रेगीतामृताब्जौत्पगपितनुतनूमंजरीसौकुमार्ये॥तासाश्वासाधिवामेध
 रमधुनिरसजाचरित्रेषुचितंतत्तत्तत्त्वंगिकैश्चित्तकराहरिशोवीगुरात्तंघितासि॥१०७॥इतिभूतसुरसार्ध
 वाचिकस्वद्विजरसतातलपत्रहारकस्य॥सफल्यममदूततांष्टणीष्वस्वयमवधार्यदिगीशमेकमेधु॥१०८
 ॥आनंदयेन्मथमन्मथमग्नमग्निकेत्तीभिरुद्धरतनूदरित्तनामिः॥आसादयोदितदयंशमतेमनोवा

नैः
७६

नोवायदीत्यमथतद्वरुणं वृणीष्या ॥१०॥ ॥ श्रीहर्षकविराजराजिमुकपलंकारहीरः सुतं श्रीहीरः सुषुवे
 जितेन्द्रियचयं मामल्लदेवीचयं ॥ तस्यागादयमष्टमः कविकुलादृष्टाध्यापये महाकाव्ये चारुणि वैरसे निचरि
 ते सर्गोति सर्गो ज्वलः ॥ ६ ॥ श्रीरस्तु ॥ इतीयमक्षिभुवविभ्रमे गितस्फुटामतिं विवरीतुमुत्सुका ॥ तदुक्तिमात्र
 श्रवणोक्त्या शृणोहि गीशं गिरं न गौरवात् ॥ १ ॥ तदर्पितामश्रुतवद्विद्यायतां दिगीशं संदेशमयीं सरस्वतीम्
 ॥ इदं तमुवाच तल्लक्ष्मीतल्लक्ष्मीति जगाद वैदर्भनरेन्दुनंदिनी ॥ १ ॥ मया गणपतेः कुलनामती भवा तमू विमुच्येव कि
 मत्यदुक्तवान् ॥ नमस्त्यमत्रोत्तरधारयस्य किं हि ये पिसेयं भवतो धर्मगता ॥ ३ ॥ अदृश्यमाना कचिदीक्षिता क
 चिन्ममातुयोगे भवतः सरस्वती ॥ कचिन्प्रकाशं कचिदप्रकाशं स्फुटार्णं संसरस्वती जेजुमताः सरस्वतीम् ॥ ४ ॥
 गिरः श्रुता एव तव श्रवः सुधाः श्लथामवन्तान्ति नुनश्रुतिस्मृता ॥ पिपासुता शान्तिमुपैति वारिजातजातु दुग्धा
 न्मधुनो धिकादपि ॥ ५ ॥ विभर्ति वंशः कतमस्तमोपहं भवा दृशंता य करत्नमीदृशम् ॥ तमन्यसामान्यधिया

राम
७६

वमानितं त्वयामहा तं वदुमं तुमुत्सहे ॥ ६ ॥ इतीरपित्वा विरतां सतां पुनर्गिरा तु जग्मा हतरां नराधिपः ॥ विरुत्प
 विश्रांतवतीं तपात्पयेव तावतश्चातकमंडलीमिव ॥ ७ ॥ अपेमपोदासितमेव जिह्वया द्वये पितस्मिन्नति
 प्रयोजने ॥ गरीरिः पल्लवतार्थत्वाच्च वेमितं च सारं च वचो हि वाग्मिता ॥ ८ ॥ दृथा कथां मपि वर्णयद्वतिः क
 या तु पूर्व्या समकेतिकेति च ॥ क्रमे समं व्यवहारमावयोः पदे विधातुं खलु पुष्पदम्पदी ॥ ९ ॥ यदि स्वभा
 वात्प्रमनोज्वलं कुलंततस्तदुद्गावतमोचितीकृत ॥ अथावदातंतदहो विडं वनातथा कथाप्रेषतपोपसेदु
 षः ॥ १० ॥ इति प्रतीत्यै बमयावधीरिते तवापितिर्वधरसो न शोभते ॥ हरित्यतीतां प्रतिवाचिकं प्रति श्रमो गिरा
 तेव दृते हि संप्रति ॥ ११ ॥ तथापितिर्वध्रितितेयवास्पहामिहातुरुं चेमितयातकिंगिरा ॥ हिमं शुं स्य करीरमेव
 मां निशम्य किन्तासि फल्लेग्रहिग्रहा ॥ १२ ॥ महाजानाचारपरंपरे दृशी स्वनामनामांदतेन साधवः ॥ अतोभिधा
 तुंततदुत्सहे पुनर्जतः किलाचारमुचं विगायति ॥ १३ ॥ अदोयमालप्य शिखीवशारदो वभूवत्स्नीमहिता

वंश २

शय्यर

मौनेवि२

नैः
७७

म३

दर्प३

पकारकः॥ अथास्मरागस्यंदधापदेपदेवचांसिहंसीवविदमंजाददे॥१४॥ सुधांशुवंशाभरणांभवानितिशु
तेपितापैतिविशेषसंक्रियत्सुतताक्रियत्सुबाङ्ग्याहृत्यहोवंचनचातुरीतव॥१५॥ मयापिदेयंप्रतिवाचि
कंनतेस्वतांमत्कर्णसुधामकुर्वते॥ परेणापुंसाहिममापिसंकथाकुत्सावल्गचारसहासनासहा॥१६॥ त्द
दाभिनंद्यप्रतिबंधनुत्तरःप्रियागिरःसस्मितमाहसंस्मताम्॥ वदामिवा माक्षिपरेषुमाक्षिपस्त्वमीदृशमाक्षि
कमाक्षिपद्वचः॥१७॥ करोषितैनेफलितेनममश्रुमंदिशोनुगह्लासितकंचनप्रभुम्॥ त्वमित्यमर्होसिस्तु
गनुपासितुंरसामृतस्नानपवित्रयागिरा॥१८॥ सुरेषुसंदेशयसीदृशीरंसखवेरास्तिमितांतभारतीम्॥ मद
प्येतांकतापितेषुयाप्रयातिदावार्द्धितदावदृष्टिताम्॥१९॥ यथायथेहत्वदुपेक्षयानयानिमेघमप्येषजने
वित्तंवते॥ रुषाशरव्यीकरणोदिवौकसांतथातथाद्यत्वरतेरतेःपतिः॥२०॥ इयच्चिरस्यावदधंतिमत्पथेकि
मि॥ नृनेत्राण्यशनिर्ननिर्ममो॥ धिगस्तुमांसत्वरकार्यमंथरंस्थितःपरप्रेष्यगुरोपियत्रन॥२१॥ इदंति

वहु५

राम
७७

गद्यकृतिमर्तृरिस्थिते^तत्त्वयाभ्यधापिस्वगतंविदग्धया॥अधिस्त्रितं^धदूतपतांभुवःस्मरंमनोदधत्पातयनैपुण्य
ये॥११॥जन्ताधिपस्त्वामदिशन्मयिध्रुवंपरेतराजःप्रजिघ्रायसस्फुरं॥मरुत्वतैवप्रहितोसितिश्चितंनियोजि
तश्चेद्धुमुखेनतेजसा॥१३॥अथप्रकाशंनिभृतस्मितासतीसतीकुलस्यामरणंकिमप्यसौ॥पुनस्तदाभाषण
विभ्रमोन्मुखंमुखंविदर्भाधिपसंभवाददे॥१४॥एथापरीहासइतिप्रगल्भतानतेतिचत्वादृशिवाज्विगह
णा॥भवत्यवज्ञाचभवत्यनुत्तरादतःप्रदित्सुःप्रतिवाचमस्मिते॥१५॥कथंनुतेषांक्षयपापिवागसावसावि
मानुष्यकत्वांस्तुतेजने॥स्वभावभक्तिप्रवणंप्रतीश्वराःकथानवाचामुदमुद्गिरंतिवा॥१६॥अहोमहेतुस्य
कथंमयोचितीसुरंगनासंगमशोभिताभृतः॥हृदस्यहंसावलिमांसलप्रियोवल्ताकयेवप्रवल्ताविडेवना
॥१७॥पुरःसुरीणांभणकेवमातवीतयत्रतास्तत्रतुसापिशोभिका॥अकांचनेकिंचनानापिकांगकेकिमारकु
टाभरणोतनश्रियः॥१८॥यथातथानामगिरवकिरंतुतेश्रुतीपुनर्मेवधिरेतदक्षरे॥एषकिशोरीकुरुतामसं

गतां कथं मनोवृत्तिमपि द्विपाधिपो ॥ १५ ॥ अदोतिगद्यैव न ता स्यात्तया श्रुतौ लगित्वा मिहितान्तिरात्न
 पत ॥ प्रविश्य यत्ने हृदयं द्विपाहतद्विनिर्णयदा कर्णाय मन्मुखाधना ॥ ३० ॥ विभेमिचिंतामपि कर्तुमी
 दृशीं चिरायचित्ताप्यितनैषधेश्वरा ॥ मृणात्ततंतु किंदुरासती स्थितिलेवादपि त्रुद्यतिचापलात्किल
 ॥ ३१ ॥ ममाशयः स्वप्नदशा जयापिवानलं विलंघ्येतरमस्य शब्ददि ॥ कुतः पुनस्तत्र समस्तसाक्षिणी निजे
 वबुद्धिर्विवुधैर्न दृश्यते ॥ ३२ ॥ अपि स्वमस्वप्नमस्तुषु पन्नमी परस्य दारातनवैतुमेव माम् ॥ स्वयंदुरधा
 र्णावताविकाः कथं स्पृशंतु विज्ञाय हृदा पिता दृशीम् ॥ ३३ ॥ अनुग्रहः केवलमेव मादृशे मतुष्यजन्मन्य
 पियन्मनोजनो ॥ सचेद्विधेयस्तदमीतमेव मे प्रसद्य भिक्षां वितरीतुमी शताम् ॥ ३४ ॥ अपि दृष्टीपः शृणुमस्य
 ति श्रुतं सपीडयेत्याशिभिर्मनचेन्नृपः ॥ कुताशनो ह्वं धनचारिणः ॥ कारितानि जायुषस्तत्करवे स्ववैरिता

म॥३५॥तिषिद्धमप्याचरणीयमापदिक्रियासतीनावतियत्रसर्वथा ॥ वनां बुनाराजपथेतिपिक्विलेकचि
 दुधेरप्यपथेनगम्यते॥३६॥स्त्रियामयावागमिषुतेषुशक्यतेनजातुसम्यग्वितरीतुमुत्तरमा॥तद्वनमहाभि
 तसूत्रपदतोप्रबंधतास्तुप्रतिबंधतातते॥३७॥तिरस्यदूतःस्मृतयाविसर्जितःप्रियोक्तिरप्याहकदुस्त्रमक्षरम्॥कु
 त्तहत्तेनेवमुक्तःकुहूरवंविडव्यडिंभेनपिकःप्रकोपितः॥३८॥अहोमनस्त्वामनुतेपितन्वतेत्वमप्यमीभ्योवि
 मुखीति कौतुकं॥कवानिधिर्निर्द्धनमेति किंचतंसवाक्कृपादं ववयन्निरस्यति॥३९॥सहाखिलस्त्रीषुवहे
 वहेनयामहेन्द्रागादुरुमादरंत्वपि॥त्वमीदृशि श्रेयसिसंमुखेपितंपराद्भुवीचन्द्रमुखिन्यवीर्यतः॥४०॥
 दिवौकसंकोमपतेनमानवीनमश्रावितवातनादिदम्॥कथंनवादुर्ग्रहेदौषरुषतेहितेनसम्यगुरुणापिशा
 म्यते॥४१॥अनुग्रहादेवदिवौकसांतरोनिरस्यमानुष्यकमेतिदिव्यताम्॥अपोधिकारेस्वरित्तत्त्वमिष्यते
 कुतोपसांसिद्धिरसस्पृशामपि॥४२॥हरिपरित्यज्यतन्तामिताषुकानलज्जसेवाविदुषिबुवाकथम्॥उपे

नेः
७५

विता ४

क्षितेक्षाः करमा कुमीरतादुरुं वदेत्वां करभोरुभो इति ॥ ४३ ॥ विहाय हासर्वस्वपर्वताय कंच पादतः किं न स्मा
विमभ्रमः ॥ मुखं विमुच्य श्रुतितस्य धारया हृथैव नासापथ धाव न श्रमः ॥ ४४ ॥ तपो न ज्ञे जुहति सूरयस्तनू
र्द्विवे फलाया तजतुर्भविष्यवे ॥ करे पुनः कर्षति सैव चित्द्वला वलादिवत्वां वलसेन वालिशे ॥ ४५ ॥ यदि त्व
मुद्वं धुमनां न तं भवे भवती हरि रंत रिक्ता गाम ॥ दिवि स्थितानां प्रथितः पतिस्ततो हरिष्पति त्याप्यमुपेक्षते हि कः
॥ ४६ ॥ निवेद्य सेपद्य न लेन लो जिता सुरेत दस्मिन्महती दया धृता ॥ चिरादनेनार्थतया पिदुल्लभं स्वयं त्व
येवांगपदं गमयते ॥ ४७ ॥ जितं जितं तत्तत्तु पाशपाशिना विना तत्तं वारियदि प्रवेक्ष्यसि ॥ तदा त्वदाख्या त्व
हिरण्यसूतसौ पयः पतिर्वक्षसि वक्ष्यते त राग ॥ ४८ ॥ करिष्यसे पद्यत एव दूषणा दुपायमन्यं विदुषी त्वमृत्यवे ॥
प्रियातिथिः स्वेन गता हसि वक्ष्ये गहा कथं न धर्मराजं चरितार्थे पियसि ॥ ४९ ॥ तिषेधवेषो विधिरेषते थ

राम
७५

वातवैवयुक्ताखलुवाचिवक्ता॥विजृम्भितंयस्यकित्तद्धनेरिदंविदग्धनारीवदंतंदाकरः॥५०॥भ्रमा
मितेभैमिसरस्वतीरसप्रवाहचक्रेषुनियत्यकत्यदः॥त्रयामनादृत्यमनाकुरुस्फुटंक्षतार्थनीयःकतमःसु
रोत्तमः॥५१॥मतःकिमैरावतकुंभकैतवप्रगल्भपीनस्तनदिग्धवत्तव॥सहस्रनेत्रान्नष्टयद्भुतेममत्वदं
गल्भमीमवगाहितुंक्रमः॥५२॥प्रसीदतस्मैदमयंतिसंततंत्वदंगसंगप्रभवैर्जगत्प्रभुः॥पुत्त्रोमजात्तोचततीक्ष्ण
कंठकैस्तुंघनामाततुतांसकंठकैः॥५३॥अवोधितत्वंदहतेतुरज्यसेस्वयंखलुक्रुत्रियगोत्रजन्मतः॥वि
नातमोजस्विनमन्यतःकथंमनोरथस्तेवक्षतेवित्तासिति॥५४॥त्वयैकसत्यातनुतायशंकयाततोनिवर्त्यनम
तःकथंचन॥हिमोपमातस्यपरीक्षणाक्षरोसतीषुदृतिःशतशेनिरूपिता॥५५॥सधर्मराजःखलुधर्मशील
यात्वयास्तिचित्रातिथितामवापितः॥ममापिसाधुःप्रतिभात्ययंक्रमश्चकास्त्रियोग्येनहियोग्यसंगमः॥५६
॥अजातविच्छेदस्तवैःस्मरोत्सवैरगस्त्यभासादिशितिर्मत्तत्त्विधि॥धुताघधिकात्मममृत्युशंकितानिमे

नैः
ट०

सा ५

षवत्तेननपस्वकेत्तिभिः॥५७॥ शिरीषमृद्धीवरुणां किमीहसेपयः प्रकृत्यामृदुवर्गवासवम्॥ विहायसर्वा च
 गुतेस्म किंनसातिशापिशीतां शुमनेन हेतुना॥५८॥ असेविपस्त्यक्तदिवातिशंश्रियः प्रियेणानगुरामणीय
 क॥ सहामुनातत्रपयः ययोतिधौ कृशोदरि कीडयथामनोरथम्॥५९॥ इति स्फुटं तद्वचसस्तया दरात्सुरस्य हा
 रोय विडं चनादपि॥ करां कस्तुपैक कपोलकर्णया श्रुतं चतद्वापितमश्रुतं चतत्॥६०॥ चिरदतध्यायमवा
 झुखीमुखे ततः संवासयते दमस्वसा॥ कृतायतस्वासविमोक्षणा चतं कृणा द्वा माषे करुणां विचक्षणा॥६१॥
 विमिंदता दुक्कृतिनी मम श्रुतिं दिगिंद्रुर्वाचि कस्तुचि संचयेः॥ प्रयातजीवामि वमां प्रति स्फुटं कृतं त्वयाप्यं
 तं कदूततो चितम्॥६२॥ त्वदास्यति यन्मदत्नी कदुर्यशोमं धीमयं सस्त्रिपिरूपभागिवा॥ श्रुतिं ममावि
 श्य भवदुरक्षरं सजत्यदः कीटारुजः॥६३॥ तमात्तिरूचेथ विदर्भजे रिता प्रगाढमौतव्रतयै कया सखी॥
 त्रयां समा राक्षयती यमन्यया भवंतमाहस्वरसजयामया॥६४॥ तमचित्तमदृशा स्वजातयं स्वयं वरः संभ

 द्रवकुंकर
 दु

पी

राम
ट०

वितापरेद्यवि॥ममाहमिर्गंतुमनाःपुरस्सरैस्तदंतरायःपुनरेषवासरः॥६५॥तदद्यविश्रम्यदयालुरेधिमेदि
 नंतिनीषामिभवद्विलोकिनी॥नरैःकित्ताख्यायिवित्तिख्यपक्षिणातवैवरूपेणसमःसमप्रियः॥६६॥
 दृशोर्द्वयीतेविधिनास्त्रिवंवितामुखस्यलक्ष्मीतवयन्नवीकृते॥असावपिश्वस्तदिमांनत्ताननेविलोका
 साफल्यमुपैतजन्मनः॥६७॥ममेवपाशोकरशोग्रिसाक्षिकंप्रसंगसंपादितमंगसंगतम्॥नहासहाधीति
 धनःसृष्टाकथंतवार्यपुत्रीयमजर्यसर्जितम्॥६८॥दिगीश्वरार्थनकथंचनत्वयाकदर्थतीयास्मिक्ततो
 यमंजलिः॥प्रसद्यतांनाघनिगाद्यमीदृशंदधेदृशोवाष्परयास्यदेभृशम्॥६९॥दृशोदिगीशानितिका
 कथातथात्वपीतिनेकेनलभामयीहया॥सतीदृतेगौतृणायामिजीवितंस्मरस्तुकिंवस्तुतदस्तुभस्मयः
 ॥७०॥त्यवेशिरत्नत्रितयेजिनेनयःसधर्मचिंतामणिरुक्तोयया॥कपालिकोपानलभस्मनःकृते
 तदेवभस्मस्वकुलेस्ततंमया॥७१॥तिपीयपीयूषरसौरसीरसौगिरःस्वकंदर्पद्रुताशनाद्रुतीः॥कृ

नैः
ट१

गण ३

विधिस्त ५

तांतदूतं नतया यथोदितं कृतांतमेव स्वममत्यतादयं ॥ ७१ ॥ समिन्तमर्मापितदर्तिकाकुभिः दूतधर्मान्नविंश
 मैहत ॥ शनैरशंसन्निभृतं विनिश्वसन्निचित्रवाक्त्रिशिरं डितं दनः ॥ ७२ ॥ दिवो भवस्त्वोपदिकल्पशा
 शिवनं कदापि याचेत निजां जिशं लयम् ॥ कथं भवेत्स्य न जीवितेश्वरा तमो ह्यपाञ्चः सहिभीरुभूरुहः ॥ ७३ ॥
 शिखा विधापत्वदवाप्ति कामनां स्वयं दुतस्वां शहविः स्वमूर्तिषु ॥ कृतं विधत्ते यदि सार्वकामिकं कथं समि
 थ्यास्तु वैदिकः ॥ ७४ ॥ सदा तदा शामधितिष्ठतः करं वरं प्रदातुं वलिता दत्तादपि ॥ मुनेरागत्यादृशुते सध
 र्मराशुदित्वदाप्तिभगाकातदागति ॥ ७५ ॥ कृतोः कृते जाग्रति वेत्तिकः कतिप्रभोरणावेशमनिका मधेनवः
 ॥ त्वदर्थमेकामपि याचेत स चेहृत्प्रचेतसः पाणि गते ववर्त्तसे ॥ ७६ ॥ न सन्निधात्री यदि विद्युसिद्धये पतिव्र
 तापत्पु रनिष्कृयाशची ॥ स एव राजव्रजवेशसात्कृते परस्परस्य द्विवरः स्वयं वरः ॥ ७७ ॥ तिजस्य वृत्तांतम
 जानतां मिथो मुखस्य रोषात्परुषाणि जल्पतः ॥ मृधं किमच्छत्रकदंडतांडवभुजाभुजिकोणिभुजादिदृ

गण
ट१

दृक् सो॥ ७९॥ अपार्थयत्पात्रकफूत्कृतिश्रमं ज्वले दुषाचे दपुषात्तु तालः॥ अलंतलः कर्तुमनयि साक्षिकं
विधिं विवाहेतवसारसाक्षिकं॥ ८०॥ पतिं वरायाः कुलजं वरस्य वायमः कमप्याचरितातिथिं यदि॥ क
थं नगं तां विफलीभविष्णुतां स्वयं वरः साक्षि समृद्धि मोतपि॥ ८१॥ अपां पतिः स्वामितया परः सुरः सतातिषे
धेद्यदि नैषधकुधा॥ तल्लोयलोभाततपाणायेपिते पिता कथं त्वां वदसंप्रदास्यते॥ ८२॥ इदं महत्तेभिहितं म
पाहितं विहाय मोहं दमयंति चिंतय॥ सुरेषु विद्वै कपरेषु को नरः करस्य मप्यर्थमवाप्नुमीश्वरः॥ ८३॥ इ
मागिरस्तस्य विचिंत्य चेतसा तथेति संप्रत्ययमास सादसा॥ निवारिता वग्रहनीरतिभरै रतभो नभस्य त्वमलं
भयदृशो॥ ८४॥ स्फुरद्योत्यत्नाभ्यामल्लिदं यती वतद्वि लोकाभ्यां कुचकुड्मलाशया॥ तिपत्य विंदूहद्वि
कज्जला विलोमणी वती लोतरलो विरेजतुः॥ ८५॥ धुतापतत्पुष्पशिली मुख्या शृंगैः सुचेत्तदासीत्सरसी रस
स्य सा॥ रयाय वद्धा दरया सुधारया सनालनी लोत्पल लो ललोचना॥ ८६॥ अथोद्भवंती रुदती गतकूमा

नेः
ट२

ससंभ्रमालुप्ररतिसवलनमतिः॥व्याध्यात्रियप्राप्तिविद्यातनिश्चयान्मृदूनिदूतापरिदेवितानिसा॥८७॥त्व
रस्वपंचेषुङ्कृताशनात्मनस्तनुष्वमद्गममयंयशश्चयं॥विधेपरेहाफलमक्षरावृत्तीयनाद्यत्पन्नसुभिर्म
माफलैः॥८८॥भृशंविद्योगातलतप्यमानकिंविलीयसेतत्त्वमयोमयंयदि॥स्मरेषुभिर्भेद्यतवज्रमप्यसि
ब्रवीषिनस्वांतकथंनदीर्यसे॥८९॥विलंबसेजीवितकिंद्रवदुतंज्वलत्यदस्तेहृदयंनिकेतनम्॥
जहासिनाद्यापिमृषासुरवासिकामपूर्वमालस्यमहोतवेदशम्॥९०॥दृशोमहायातकिनोमनोरथाः
कथंयथुवामपि॥विप्रलेभिरे॥प्रियश्रियःप्रेक्षणाद्योतियातकंस्वमश्रुभिःकालयतंशतंसमाः॥९१॥प्रि
यंचमृत्युतलभेत्वदीप्सितंतदेवनस्यात्ममयत्वमिच्छति॥विद्योगमेवेच्छंमनःप्रियेणमेतवप्रसादान्न
भवत्वसौमम॥९२॥नकाकुवाकैरतिःवाममंगजंद्विषत्सुयाचेयवनंतुदक्षिणं॥दिशापिमदुस्मकि
रत्त्वयंतयाप्रियोययाधैरविचिर्वधावधिः॥९३॥अमृनिगच्छंतियुगानिनक्षराःकियत्सहिष्येनहिम्

मृषा

राम
ट२

त्पुरस्तिमे॥ नमां त्वाका तस्फुटमंतरुक्तिता नंतं मनस्तच्चन कापवायवः॥ १४॥ मद्रुगतापव्ययशक्तशीक
 रं खुरः सवः केनपपेक्षपार्श्वः॥ उदेतिकोटिर्नमुदेमद्रुतमाकिमाशुसंकल्पकरा श्रमेरावः॥ १५॥
 ममेववाहर्दिवमशुदुर्दिनैः प्रसत्तवर्षास्तुन्नतौ प्रसंजिते॥ कथंतुश्रुतवंतुसुषुप्पदेवताभवत्चरणैरु
 दितंतं नमेगिरः॥ १६॥ इयंततेतैषधदृक्पथातिथिस्त्वदेकतानस्यजनस्यपातना॥ द्रुदेद्रुदेह्यनकिय
 द्रुवेधितः सवेधसागोपिखगोपिचक्रियः॥ १७॥ ममापिकिन्नोदयसेदयाधनत्वदंष्ट्रिमग्नं यदिवेत्यमेमनः
 ॥ तिमज्जयन्संतमसेपराशयं विधिस्तुवाच्यः कृतवासः कथा॥ १८॥ कथावशेषंतवसांशुते कृत्यु मे गते
 ॥ तिमज्जयन्संतमसेपराशयं विधिस्तुवाच्यः कृतवासः कथा॥ १८॥ कथावशेषंतवसांशुते कृत्यु मे गते
 ममादरीदंविदरीत्तुमांतरंतदर्थिकल्पदुमकिंचिदर्थये॥ मिदां त्वदिद्वारमवाप्यमेवमेहतासुभिः
 प्राणासमः समंगमः॥ १९॥ इतिप्रियाकाकुमिरुन्मिषन्मशंदिगीशदूत्येतत्त्वदिस्थिरीकृतः॥ नयंस

नेः
ट३

मसं५

योगेपिवियोगमन्मथः कृणोतमुद्रांतमजीजनत्पुनः॥१०१॥महेन्द्रदूत्यादिसमस्तमात्मनस्ततःसविस्मृत्य
मनोरथस्थितैः॥क्रियाःप्रियायास्तत्तितैःकरंविताविकल्पयन्तिस्थमस्तीकमालपत्र॥१०२॥अपिप्रिये
कस्यकृतेविलप्यतेविलिप्यतेहामुखमश्रुविंदुमिः॥पुरस्त्वयालोकितमन्त्रयंनकिंतिश्वरल्लोचनजी
ल्लयानलः॥३॥चकास्तिविंदुच्युतकातिचातुरीघनाश्रुविंदुच्युति कैतवात्तव॥मसारसाराक्षिमसार
मात्मनाकरोषिसंसारशयंपतः॥४॥अपास्तपाथोरुहिशापितंकरेकरोषिल्लीलानलितंकिमाननं॥
ततोषिहारं कियदस्तुगाःस्त्रवेरदोषनिर्वासितभूषणोद्विदि॥५॥दृशोरमंगल्यमिदंमित्तज्जलंकरे
णातावत्परिमार्जयामिते॥अथापराधंभवदंघ्रिपंकजद्वयीरजोभिःसममात्समौलितना॥६॥ममत्वद
च्छांघ्रिनखामृतद्युतेःकिरीटमाणिक्यमयूरवमंजरी॥उपासतामस्यकरोतुरोहिणीत्यजत्यजाकारण
रोषणोरुघं॥७॥ततोषिमानंमपिचेन्मनामपित्वपिश्रयेतद्वदुमानमानतः॥वितम्यवक्त्रयदिवर्तसेकि

म
ट३

यन्तमामिते चंडितदापदावधि ८॥ ८॥ प्रभुत्वभूम्नानुगृहाणामां नवाप्रणाममात्राविगमेपिकः श्रमः ॥ कया
 चतांकल्पलतासिमां प्रतिष्ठादृष्टिदानेन ववद्धमुष्टिता ॥ ९॥ स्मरेषुमाथं सहसेमृदुः कथं हृदि दृढीयः कुच
 संवृतेतव ॥ नित्यवैष्णविराकेतनस्य वा व्रजंति वाणा विमुखोत्पतिप्लुता ॥ १०॥ स्मितस्य संभावयस्व क
 णा कणाच्चिधे हिलीलाचलमंचलं भुवः ॥ अयांगरथायथि कींचहे लयाप्रसद्यसंधेहि दृशं ममो
 परि ॥ ११॥ समापय प्रादृषमश्रुविपुषां स्मितेन विश्राणय कोमुदीमुदः ॥ दृशावितः खिलतुखं जनद्वयी
 विकाशियं केरुहमस्तुतेमुखं ॥ १२॥ सुधारसो द्वे लनके त्विमकरस्रजाष्टजांतर्ममकर्णकूपयोः ॥ दृ
 शो मदीये मदिशक्तिं कारयस्मितश्रियां यस्यारणा विधिं ॥ १३॥ ममासनाद्धे भवमंडनं नतप्रिये मदुत्सं
 गविभूषणं भव ॥ भूमाद्भूमादात्तयमंगमृष्यतां विंताममो रकतरतवासनं ॥ १४॥ अधीतपंचाशुगवा
 णा वंचने स्थिता मदंतर्वहिरेषिचेदुरः ॥ स्मराशुगेभ्यो हृदयं विभेत्तु न प्रविश्यत त्वन्मयसंपुटे मम ॥ १५॥

ने.
८४

ये

परिष्वजस्वानवकाशवाणतास्मरस्यत्वेत्तद्वयेस्तनौ॥ दृष्टाममत्त्वकुचयोः कठोरयोरुत्तरस्तदीयं परि
चारिकोविता॥ १६॥ तवाधरायस्य हयामियन्मधुस्रवैः श्रवः साक्षिकमाक्षिकागिरः॥ अदित्यकासस्त
नयोस्तनोत्ततेममैन्दुलेखाभ्युदयादुत्ततरवः॥ १७॥ नवर्तसेमत्तथनाटिकावयंप्रकाशरोमावलिस्त्रया
रिणी॥ तवांगहारेरुचिमेतिनायकः शिखामणिश्चद्विजराद्विदूषकः॥ १८॥ शुभाष्टवर्गस्त्वदन्तगजन्मन
स्तवाधरेल्लिख्यतयत्ररेखया॥ मदीयदंतकृतिराजिरंजनैः सभूर्जतामर्जतुविवपालेदे॥ १९॥ गिरातुकं
पस्वदयस्वचुंवतैः प्रसीदशुश्रूषयितुंमयाकुघौ॥ निशेवचांडस्य करोत्करस्ययत्नमत्त्वमेकासितलस्यजी
वितं॥ २०॥ मुनिर्यथात्मानमथप्रबोधवान्प्रकाशयंतंस्वमसावबुध्यत॥ अपिप्रपन्तांप्रकृतिंविलोक्यता
मवाप्तसंस्कारतयासृजद्भिरः॥ २१॥ अयेमयात्माकिमतिदूतीकृतः किमत्रमंतासत्तमांशतुक्कतु
ः॥ पुरःसमक्षायतमन्त्रियाविलोविलोकिताहेनतदिगितात्यपि॥ २२॥ स्वनामयन्नाममुधाभ्यधाम

राम
८४

हंमहेतुकार्यमहदेतदुभित्तं॥हन्मदाद्यैर्यशसामयापुनर्दिषाहसैर्दूत्यपथःसितीकृतः॥२३॥धिया
 त्तमस्तवावदसाधुताचरपरस्तुतद्वेदसयद्वदिष्यति॥जनावतायोपमितंजनार्दतंरूपेजगज्जीवपिवंशि
 वंवदन्॥२४॥स्फुटपदःकिंस्तदयंत्रपाभराद्यदस्यशुद्धिर्विवुधैर्विवुध्यतां॥विदंतुतेतत्त्वमिदंतुदंतु
 रंजनातनेकःकरमर्पयिष्यति॥२५॥ममश्रमश्रुतनयानयाफलीवलीयसालोपिचसैववैधसा॥नव
 स्तुदैवस्वरसाद्विनश्वरंसुरेश्वरोपिप्रतिकर्तुमीश्वरः॥२६॥इतिस्वयंमोहमहोर्मिनिर्मितंप्रकाशनंशो
 चतिनैषधेतिजं॥तथाव्यथामग्रतदुद्धिधीर्षपादयालुरागाल्लबुहेमहंसराट्॥२७॥तत्तंसतत्पद
 रवोर्द्ध्वीक्षिणंसपषपक्षीतिभंतमभ्यधात॥नयाऽदयैनामतिमानिरातामसूचिहातेयमतःपरंपरं॥
 २८॥सुरेषुपश्यन्निजसापराधतामियत्प्रयस्यापितदर्थसिद्धये॥नकूटसाक्षीभवतोचितोभवान्स
 तांहिचेतःशुचितात्मसाक्षिका॥२९॥इतीरिणाष्टकान्तंविदर्भजामपिप्रयातेनखगेतसांवितः॥

नैः
टप

म ३१२

मृदुर्वभाषेमणिनींदमस्पसःप्रणम्यचित्तेनहरित्यतीक्ष्णः॥३०॥ददेपितुभ्यंकियतििकदर्थनाःसुरेषुराग
प्रसवावकेशिनीः॥अदंभदूत्येनभजंतुवाद्यंदिशंतुवादंडममीमागसांअयोगजामन्वभवन्तवेदनां
हितापमेभूदियमुन्मदिष्नुता॥उदेतिदोषादपिदोषलाघवंक्षशत्वमज्ञानवशादिवैनसः॥३१॥तवे
त्ययोगस्मरणावकोपिमेकैदर्थनात्यर्थतयागमदयाम॥प्रकाशत्वमुन्माद्यपदद्यकारयन्मयात्मन
त्त्वामनुकंपतेस्मसः॥३३॥अमीहैकपरास्तवामराःस्वकिंकरंमामपिकर्तुमीशिषे॥विचार्यकार्येस
जमाविधात्सुधाकृतानुतापस्त्वपिपार्श्निविग्रहं॥३४॥उदासितेनैवमयेदमुच्यतेभियानतेभ्यःस्मरता
नयान्नवा॥हितंयदिस्यान्मदसुव्ययेनतेतदातवप्रेमणिशुद्धिलब्धये॥३५॥इतीदृशैर्नैषधस्तु
तामृतैर्विदर्भजन्माभृशमुल्लूलासमा॥अतोऽरविश्रीःशिशिरानुजन्मनःपिकस्वरैर्दूरविकस्वरैर्यथा
॥३६॥नलंतदावेत्यतदाशयेतिजेवृणांविगातंनमुमोचमीमजा॥जुगुप्समानाहिमनोयतंतदासती

समी

राम
टप

धिया दैवतदूतधाविसा ॥ ३७ ॥ मनोभुवस्तेभविनां मतः पितातिमज्जयत्तेन सितन्नलज्जसो ॥ अमुडिस
 लुत्रकथात्वपेति सा स्थिता सती मन्मथनिदिती धिया ॥ ३८ ॥ प्रसूनमित्येव तदंगवर्णानां तसा विशेषा
 त्कतमात्रदित्यभूत् ॥ तदा कदंतदवर्णितो मभिर्मुदश्रुणा प्रादृषिहर्षमागतैः ॥ ३९ ॥ मयैव संवोध्यत
 त्वं व्यत्तापियत्स्वमाहमद्भुमिदं विमृश्यतः ॥ असाविति भ्रान्तिमसादमस्वस्तुः स्वभाषितस्वोद्भुम
 विभ्रमक्रमः ॥ ४० ॥ विदमैराजप्रभवा ततः परं त्रयामरवी वक्तुमलं तसा ते लं ॥ पुरस्तमूचे भिमुखं यद
 त्रयाममज्जते नैव महाद्भुदे हियः ॥ ४१ ॥ यदापवा योपिन दातुमुत्तरं शशाकसरव्याः अवसिप्रियापसा ॥
 विहस्य सरव्येव तमब्रवीत्तदा हि पाधुना मोतधना भवसिपा ॥ ४२ ॥ यदा तिथेया ल्लिखितस्य ते स्वयं वि
 तन्वती लोचन निर्गुण नियम ॥ जगादयो सैव मुखान्ममत्वया प्रसूनवारो यतिषन्निशम्यताम् ॥ ४३ ॥
 असंशयं सत्वपिहं सश्वमांशं सनत्वद्विरहो प्रसंशयाम् ॥ क्वचत्वं शस्यवतं समद्वधा नृशसता

नैः
टर्

वु

संभविनीमवाद्दशे॥४४॥जितस्त्वदास्येनविधुःस्मरःश्रियाकृतप्रतिज्ञौममतौवधेकुतः॥तवेतिहृत्वायदि
तर्जितंमयातमोवसंकल्पधराःकिल्बामराः॥४५॥तिजांशुनिर्दग्धमदंगमस्मभिर्मुधाविधुर्वौक्
तिलांकनोत्तृजांभ॥त्वदास्यतांयास्यतितावतापि किंवधूवधेनैवपुनःकलंकितः॥४६॥प्रसादयकृत्स्वश
रन्मतोभुवेसहंतुमांतेर्दुतकोसुमाश्रुगः॥त्वदेकचिन्ताहमस्मन्निमुंचतीत्वमेवभूत्वात्तृणावज्जयामित
म॥४७॥श्रुतिःसुराणांयुगागायनीयदित्वदंष्ट्रिमग्नस्यजनस्यकिंतः॥स्तवेरवेरषुहृताप्लवैःकतेन
मुदतीजाभवेत्कुमुदती॥४८॥कथासुशिष्यवरमघतन्त्रियेममावगतासितभावमन्यथात्वदर्थमु
क्तासुतयाशुनाथमांप्रतीहिजीवाभ्यधिकत्वदेकिकाम॥४९॥महेतुहेतेरपिरक्षणाभयाद्यदर्थिसा
धारणमस्त्रभृद्वतं॥प्रसूनवाणादपिमामरक्तःकृतंतदुच्चैरवकिरिणिस्रवा॥५०॥तवास्मिमांथातुक
मप्युपेक्षसेमृषामरंहामरगौरवात्स्मरम॥अवेहिचंडालमनंगमंगतंस्वकांडकारस्यमधोःसखाहिसः

गम
टर्

॥५॥ लघौ लघावेवपुरः परे बुधैर्विधेयमुत्तेजनमात्मतेजसः ॥ तृणोत्तरो द्विज्वलनः खलुज्वलनक्रमा
 त्करीषडुमकांडमंडलम् ॥५१॥ सुरापराधस्तववा कियानयं स्वयं वरायामनुकंपतामपि ॥ गिरापिव द्यौ
 तिमखेषु तर्पणादिदं न देवामुख्यत्नज्जयैवते ॥५३॥ ब्रजंतं ते ते पिवरं स्वयं वरं प्रसाद्यता नेवमयावरि
 ष्यसे ॥ तसर्वथाता नपिनस्पृशेद्दृष्टानते पिता वन्दनस्त्वमेव वा ॥५४॥ इतीपमालेख्यगतेपिवीक्षिते च
 धिस्मरन्नीडसमस्पृशतया ॥ पदेयदेमौ नमपांतरीपिणी प्रवर्तिता सारध्वसारणी ॥५५॥ चंडालस्ते वि
 षमविशिखः स्पृश्यते दृश्यते न रव्यातो नंगस्त्वपि जपति यः किन्तु कृतां व्युगुलीकः ॥ कृत्वा मित्रं मधुम
 धिवनस्थानमंतश्चरित्वा सख्याः प्राणान्हरति हरितस्त्वद्यशस्त्वज्जुषंताम् ॥५६॥ अथमीमभुवैव
 रहोभिहितानतमौ लिरपत्रयपासतिजाम् ॥ अमरैः सह राजसमाजगतिं जगती पतिरभ्युपगम्य पयो ॥
 ॥५७॥ श्वस्तस्याः प्रियमाप्नुसुदुरधिपोधाराः सृजंत्यारयान्नमो नमन कपोलपालिपुलकैर्धैतस्वती

सार ५

ति २

ने:

८७

रशुगाः॥ चत्वारः प्रहसः स्मरति भिरभूत्सापि कथाहुः कथानतस्यां कथया खिले वविधितारा त्रिस्त्रि
पामा कृता ॥ ५८ ॥ तदखिलमिह भूतं भूतगत्या जगत्याः पतिरभिलपति स्म स्वात्मदूतत्वं तत्त्वं ॥ त्रिभुवनज
नया वदन् वदन् तत्साक्षात्कृति कृतिषु निरस्ता नंदमिन्द्रादिषु द्रुक् ॥ ५९ ॥ श्रीरस्तु ॥ श्रीहर्षकविरा
जराजिमुकुटा लंकारहीरः सुतं श्रीहीरः सुषुवेजितेन्द्रिय च यं मामस्त्रदेवी च यं ॥ संहृष्टा रीव वरीनस्य नवम
स्तस्य चारंसी नमहा काये चारुणि नैषधी यच रिते सर्गो निसर्गो ज्वलः ॥ समाप्ता यं नवमसर्गः
रथैरथायुः कुलजाः कुमाराः शस्त्रेषु शास्त्रेषु चलच्चपाराः ॥ स्वयंवरं शं वरे वैरिकाय व्युहप्रियः
श्रीजितपक्षराजः ॥ ॥ नाभूदभूमिस्मरसापका तां नाभूदगता कुलजः कुमारः ॥ नास्यादयं याधर
लोकलोपि व्रजे पुराज्ञां युगपद्व्रजत्सु १ योग्येर्ब्रजिर्नृपज्ञां वरीतुं वीरैरनर्हैः प्रसमेन हर्तुं ॥ इष्टं प
रेस्ताननुरोद्धुमन्त्यैः स्वमात्रशेषाः ककुभो बभूवुः ३ लोके रशेषैरवने प्रियंतामुदि श्पदिश्ये ८

क

विहितेप्रयारो। स्ववर्तिततज्जनयंत्रणार्तिविश्रांतिमापुःकुभांविभागाः॥४॥ तलंयये
युनतिलाविकीर्णाःसैन्यैस्तथाराजपथावभूवुः भैमीसलक्षामिवतत्रमेनेपः प्राप
भूमद्रवितुंपुरस्तात् ५ यंत्रस्थसिद्धार्थपदाभिषेकंलक्ष्म्यसिद्धार्थममत्पतस्व। नृपः
पुरास्थेःप्रतिवद्धवर्मापश्चात्तनैःकश्चननुद्यमानः॥६॥ राज्ञांपथिस्त्यानतयानुपूर्वाविलंब
नाशक्तिविलंबमाज्ञां॥ आगतुसंज्ञानमिवायकंपैःददुर्विदर्भेदपुरीपता॥७॥ प्राग्भूपककोटि
कश्चावर्षसकंबलंतागबलंयदुच्चैः॥ भुवस्तलेकुंडिनगामिराज्ञांतदासुकेश्चाश्चतरोत्वगच्छ
तं॥८॥ आगच्छदुर्वीद्वमसमुत्थैर्भूरणुभिःपांडुरितामुखश्रीः॥ विस्पष्टमावष्टंदिशांजनेषुरु
पंपतित्पागदशानुरूपं॥९॥ आखंडलोदंडधरःकृशानुःपाशीतिनाथैःककुभांचतुर्भिः॥
भैम्येवबद्धास्वगुणैर्नकृष्टैर्ययेतदुद्धाहरसान्नशेषैः॥१०॥ मंत्रैःपुरंभीमपुरोहितस्यतद्वध

का. ५

हरिद्वर्णो

ने० मू०
८८

शुविशतुकरक्षः॥ तत्रोद्यमं दिक्पतिराततानयातुंततो जानुनयातुधानः॥१॥ कर्तुं शशां कामिमु
खं नभै म्यामगं दगं मोरुह तर्जितं यत्र अस्या विवाहाय पयो विदर्भान् तदाहन स्तेननगंधवाहः॥२॥
जातो न विन्नेन गुणो न वामः सौंदर्य एव प्रवणः सकामः॥ स्वच्छ स्वशैलेक्षितकुत्सवेरस्तां प्रपगा
त्रस्त्रितमां कुवेरः॥३॥ भैमी विवाहं सहते स्पकस्मादं दंतनु र्यागिरिजात्मभर्तुः॥ कुर्वन् नयां त्यावि
दधे विदर्भानी शानया नायतयांतरायः॥४॥ स्वपंवरं भीमनरं दजायादिशः पतिर्न प्रधिवेशेषः
प्रयातुभारं स निवेश्य कस्मिन्मही पतिः सा सहिरस्ति कोत्पः॥५॥ ययो विमृश्योर्द्धदिशः प
तिर्न स्वपंवरं वीक्षितधर्मशास्त्रः॥ व्यलोकि लोके श्रुतिषु श्रुतो वासपं विवाहः कपितामहे
न॥६॥ भैमी निरस्तं स्वमवेत्पदं ती मुखात्किं त्वं प्रमुखादिगीशाः॥ स्पंदे मुखे दौरे वितत्प
मां च वित्तस्तेराजसमाजमीयुः॥७॥ नलभ्रमेणापि भजेत भैमी कदा विदस्मानिति शे

श

य
एम०
८८

षिताशा॥ अभून्महेंद्रादिचतुष्टयीसाचतुर्नलीकाचिदलीकरूपा॥१८॥ प्रयस्यतांतद्रवितुं
सुराणां पृथ्वेतद्वृत्तेनपरस्परैणा॥ नैवानुमेतेनलसाम्पसिद्धिस्वाभाविकातृक्त्रिममंत्यदे
व॥१९॥ पूर्येदुमासंविदधुःपुनस्तेपुनर्मुखीवत्रुरनिद्रमज्ञं। स्ववक्रमादर्शितलेयदर्शदर्श
वमंजुर्नतथातिमंजु २० तेषांतथालब्धुमतीश्वराणां श्रियंनिजास्येतनलाननस्य। नालं
तरीतुपुनरुक्तिदोषं बहिर्मुस्वानामनलाननत्वं॥२१॥ प्रियावि योगा तृक्कथितादिवैलाचंशच
राहुग्रहपाडितत्वे॥ ध्यात्ताद्रवेनस्मरतोपिसारैस्वंकल्पयंतिस्मनलानुकल्पं॥२२॥ नलस्य
पश्यत्वियदंतरंतेर्मेभीतिभूपात्विधिराहतास्यै॥ स्पृष्टादिगीशानपिकारयित्वातस्यैवतेभ्यः
प्रथिमानमाख्यात॥२३॥ समानलश्रीयमकैर्पमाघैर्नलंविनाभूद्धतदिव्यरत्नैः॥ भामांगणप्रा
प्तुणकेवतुर्मिर्देवदुमेघौरिवपारिजाते॥२४॥ तत्रागमद्वासुकिरीशभूषाभस्मोपदेहसुट

नै.मू.

८८

ये

गोरदेहः॥फलींद्रदप्रतिगघमानप्रसीदजीवाघनुजीविवादः॥२५॥क्षीपांतरेभ्यःपुटपेदनंत
नृणादवापेसुरभूमिभूषेः॥तत्कालमालंबिनकेनपूनास्मरेषुपक्षानिलतूललीला॥२६॥धर्मेषु
हर्म्येषुतिवेशनेनसपर्ययाकुंडिननाकनाथः॥प्रियोक्तिदानादरतप्रताघैरुपावरधासराजवक्त्रं
॥२७॥वतुःसमुक्षिपरिषेन्टपाणांमंतःपुरेवासितकीर्तिदारो॥दानंदयासुन्दरमातिथेपीवतुष
वीरक्षणासोविदह्नाः॥२८॥अभ्यागतैःकुंडिनवासवस्पपरोक्षवृत्तेष्वितेर्षु॥जितासितस्वे
सितलाभलिंगंस्वल्पोपितावापिन्टपेर्विशेषः॥२९॥अंकेविदर्भेद्रपुरस्पशंकेनसंममोनेष
तथासमाजः॥यथापयोराशिरागस्पहस्तेयथाजगद्वातठरेमुरासे॥३०॥पुरेपथिद्वारगृहाणित
त्रिविक्रान्तानुत्सवर्वाब्धयेव॥नभस्तुकिर्मीरमकारितेषांमहीभुजाभाभरणप्रभाभिः॥३१॥विला
सवेदगध्यविभूषणश्रीस्तेषांतथाभूत्परिवारिकेपि॥अज्ञासिषुस्त्रीजनबालिशस्तंयथाग

तेषु ५

एम.
८९

तं नायकमेव कंचित् ॥ ३१ ॥ अस्वेदगात्राश्च लचामरौघैरमीलनेनाप्रतिवस्तुचित्रैः ॥ अस्मानमा
 लाविपुलातपत्रैर्देवान् देवाश्च भिदां न मेज्जुः ॥ ३२ ॥ अतोऽप्यभाषानवबोधमीतेः संस्कृतिमाभिव्य
 वहारवत्सु दिग्भ्यः समेतेषु नरेषु बाष्पिः स्वगीपवर्गे न जनैरचिद्भिः ॥ ३३ ॥ ते तत्र भैरवाश्चरितानि
 चित्रे चित्राणि पौरैः पुरिलेखितानि निरीक्ष्य नित्यं दिवसंति शोचतस्वप्रसंगो गकलाविलासैः ॥
 ३४ ॥ साविभ्रमं स्वप्रगता पितृणां निशि स्वलाभस्य ददेय देभ्यः ॥ तदर्थं तां भूमिभुजां वदन्त्या सती
 सती पूरयति स्म कामं ॥ ३५ ॥ विदर्भदूतानुनयोपहूतैः स्तंगारभंगीरनुभावयद्भिः ॥ स्वपंवरस्थानज
 नाश्रयस्ते दिने पश्चालमकारि वीरैः ॥ ३६ ॥ भूषाभिहृच्चैरपि संस्कृतेऽप्यंवीक्ष्याकृतप्राकृतबुद्धिमेवा
 प्रसूनवाणे विबुधभिर्नायस्ते नायसाशोभिसमानलेन ॥ ३७ ॥ धृतांगरागे कलितघ्नशोभांतस्मि
 न्समां कुं वतिराजचंद्रे ॥ गतावता शोभा ॥ विषयं किल व्यक्तं न दत्तं कुलस्य कांतिः ॥ ३८ ॥

मे० मू०
६०

प्राग्दुष्यः शोणिभुजां ममुष्मिनाश्च यपुत्सुकितानिपेतुः अतः नंतरं दंतुरितभ्रुवांतु नितांत
मीर्षाकलुषां तां ॥ ४० ॥ सुधांशुरेष प्रथमो भुवीति स्मरो द्वितीयः किमसाविती मंदप्रसर
ती पोयमिति द्वितीयास्तुतिच्छ्रुत्वा नमत्सरितो निनिंदुः ॥ ४१ ॥ आघं विधोर्जन्म स प्रभूमौ
द्वैतं युवा सौरतिवल्लभस्य ज्ञासत्ययोर्मूर्तिरती पतेपमितिस्तुतस्तौ किल मस्यैः सः ॥ ४२ ॥
इहेदृशाः संतिकतीति दुष्टे ईष्टांतितालीकनलावलीतैः ॥ आत्मापश्चो किल मत्स्यराणां दिष
ः परस्मै नपा समाधिः ॥ ४३ ॥ गुणो न केनापि जनेन वचे दोषांतरोक्तिः खलु तत्स्व लवं ॥
रूपेण तत्संसदहवितस्य सुरैर्न रत्नं पदद्वितस्य ॥ ४४ ॥ नलान सत्पानं वदत्सस्यः कृतोपवे
शान्नसविधे सुवेवा न तोभा विलाभूः किमुदर्प कश्च भवंति नासत्य युतो भवंतः ॥ ४५ ॥ अ एम
मीतमाहुः स्मपदत्र मध्ये कस्यापि नोत्पत्तिरभूदिलापां ॥ अदर्प कास्मसविधे स्थितास्तेना ॥ ६०

सत्पतांनात्रविभक्तिकश्चित् ॥४॥ तेऽप्यः परात्रः परिकल्पयस्व श्रिपाविहरीकृतकामदेवा
 न्नाश्रिप्तिनसमाजे बहुषुभमती भैमी किलास्मा सुघटिष्यते सौ ॥४॥ अस्मामपत्रामतवेह रूपं
 खेनाधिगत्य श्रितमुग्धभावाः ॥ तत्रोधिगाशापतितां नरेन्द्रविक्केदमस्मद्विबुधत्वमस्तु ॥४॥ वा
 सावागवतापितमां नलेनतेषामनाशंकितवाकबुलेन ॥ स्त्रीललाभोदितपन्नमममेनं हिन
 स्मप्रतिभाति ॥ किंचित् ॥४॥ यः स्पर्द्धयायेन निजाप्रतिष्ठां लिखु स एवाह तदुन्नतत्वं ॥ कः स
 दितुः स्वाभिहितस्वहानेः स्थानेवहेलांबहलां न कुर्यात् ॥५॥ गीर्ध्वतागीतपशः प्रशस्तिः श्रि
 पातडित्वल्ललितामनेता ॥ मुदातदोवैदतकेशवस्तं स्वपंवराडंबरमंबर ॥५॥ अष्टौ त
 दृष्टासुहृत्सुदृष्टीः स दोरिदुर्निदिदेशदेवा लैंगीमदृष्टापिशिरः श्रियं योदृष्टो मृषावादि
 तकेतकीकः ॥५॥ एकेनपर्यक्षिपदात्मना दिवत्तुर्मुणोरैभवत्यरेणा तैर्वा रणात्मा दशभिस्तु

ने० म०

९१

सो

शा०

शेषैः दिशो दशा लोकतलोकपूरणपञ्चापदक्षिणं देवतहर्म्यमद्रिंसदेवकुर्वन्नपि सर्वरीशः॥
द्रष्टामहे द्रवुजदृष्टि मूर्त्तानप्रापतदर्शनविष्णुतापं॥५॥ आलोकमानावरलोकलक्ष्मीतात्ता
लकीमसरसोत्काः॥ जनांबुधौ तत्र निजाननानिविते नुरंभोरुहकाननानि॥५॥ नय दत्तदोः
किमलक्षितो वासिष्ठैः किमध्यासिसभासशोभा॥ साकिं न रे किं न सादसे विनादर्शिर्ह्येषा
महर्षिभिर्वा॥५॥ ध्यात्वा श्रीकिरश्नाद्यततामने कंठावपीभूरुहराजिमाज्ञा॥ तैशविना कंठपथेन प्र
स्यदेवी दिवः प्राग्भुवमागमद्वाक्॥५॥ प्राशंसि स म्पकगुरुणा विवाधी चार्वाकता सर्वसिद्धके
ण आस्थात पदं सनां पदी पीजा नामिवाचीमधि देवतायाः॥८॥ नाकेपि दीव्यत्र मदिव्यवाचिवचः स्व
गाचार्यकवित्वविर्यः देतेय नीतिः पदिसार्थवाहका व्यः कायेन सभामभाणीव॥५॥ अमेल
पद्मीमनपः परं न ता कर्षदेतान् दमनस्वसेव॥ इदं विधाता पिविचिंसपूतः स्वशिल्पसर्वस्वमदर्शयन्तः॥६॥

स०

राम
९१

पुरा

तिर

नि

म३

एकाकिमावेनंपुरारिष्यं त्वंचतांपंवशरं नि नायतेऽसमाधा नममुष्पकायनिकायलालाः किममीषु
 वानः ॥ ॥ पूर्णे दिविंबानपमासमित्रानस्थापयत्क्वापि निक्षयवेधः ॥ तेरेवरिस्त्रीं निरमादमीषां मुखे
 तिलावण्यं निमित्ये ॥ ॥ सुधावितं मूर्धसुरत्नमेभिर्यन्नामताति स्वयमेतएव । स्वतः प्रकाशेपं ॥ ॥ र
 त्रवोषेबो धंतं स्फुरणार्थमर्थं ॥ ॥ प्रवेस्यतः सुंदरवृंदमुच्चैरिदं मुदा चेदितरेतरं ततः । नशक्यतो
 लक्षयितुं विमिश्रं दत्ते सहस्रेपिवत्सराणां ॥ ॥ स्थितेरियद्भिर्बुधैर्विदग्धैः पिकामेजगतः ॥ ॥ मे
 तिःका ॥ ॥ एकांबुधिंदु व्ययमेवुराशेः । पूर्णस्य कः शंसति शोषदोषं ॥ ॥ इति स्तुवनं हुं कृतिवर्गणा
 मिर्गंधर्ववर्गणा सगायनैः । निकारभूम्ना पठन्ते वै वेदान् महर्षिद्वंद्वेन तथान्वमानि ॥ ॥ समभिः
 कुलकं ॥ ॥ न्यवी विशन्तानयराजसिंहान् । सिंहान्नौघेषु विदर्भराजः ॥ ॥ ग्रंथेषु यत्र विदशेरिवैमि
 रशोभिकार्त्तस्वरभूधरास्य ॥ ॥ इति विचिंत्य तानाभुवनागतान् स्तान् नमस्य संकीर्त्य वरिचगोत्रान्माः

कथाः
 नै.मू. ८१ कथंकारममीसुतापामिति व्यषादिक्षितिपेन तेन ॥६८॥ अद्भुतं संकल्पितकल्पनायां कल्पद्रुमस्याथ
 रथांगपातोः ॥ तदकुलोसो कुलदैवतस्य स्मृतिं ततानक्षरामेकतानः ॥६९॥ तर्चिततानंतरमेव देवः
 सरस्वतीसंक्षितमाहसः स्वयं वरेण जगत्त्रयवक्त्री मिहत्वां कखातिवाति ॥७०॥ कुले च शीलं
 ववत्तं च पूर्वाज्ञातासिनाता भुवनागतातां ॥ तेषां मिहत्वं भववावहकामूकापितुं कः समस्तवायं ॥७१॥ प
 जगत्त्रयीपंडितमंडितेयं समानभूतानवभावितीचा ॥ राज्ञां गुणज्ञापनैतवेन संख्यावतः श्रावयवाश्रु
 खानि ॥७२॥ रतीरितातच्चरणान्तरपरांगीर्वाणामृगमतिमृष्टशेषं ॥ तस्य प्रसादेन सहस्रयासावादाय
 मृद्वादिरीतिवभार ॥७३॥ मध्ये समं सावततारबालागंधर्वविद्याधरं कृताला ॥ त्रयीमयीभूतवलीवि
 भंगासाहित्यनिर्वर्तितदत्तरंगा ॥७४॥ आसीदद्यर्वाधिवलित्रिवेदीमूलादितिर्गतवितायमानानां
 नाभिचारेवितमेव कश्चितीर्षदीपोदरोमरेखा ॥७५॥ शिवदेवसाक्षाच्चरितं पदीयंकल्पञ्चि

शु।

शु

एक
८१

क

पाकल्यविधिर्पदीयः। यस्याः समस्तार्थनिरुक्तं रूपैर्निरुक्तिविद्याखलुपर्यतांसीत् ॥ १६ ॥ जात्याव
वृत्तेन च भिद्यमानं छंदोभुजं दं दमभ्रघदीपं ॥ श्लोकार्धविश्रान्तिमयी भविष्युपर्वद्वयी संधिपुत्रि
सुमध्यविह्वलं ध्वं ॥ १७ ॥ असंश्रयं सा गुणदीर्घभावकृतां दधना विततिं पदीया। विधापिका
शब्दपरंपराणां किंचित्स्विद्या ॥ एतेन कांची ॥ १८ ॥ स्थितैव कंठे परिणाम्य हारलत्स्वभूवोदित
तारवृत्ता ॥ ज्योतिर्मयी यद्भजता यविद्यामध्यंगं केन भूता विशंके ॥ १९ ॥ अवेमिवादिप्रतिवादि
गाढस्वपक्षरागेण विराजमानो तो पूर्वपक्षोत्तरपक्षशस्त्रैरदध्वदौ भूतवती पदीयो ॥ २० ॥ य
स्यार्थकर्माथकवेदमेदातरद्विधमविधमयस्थितपात्मदेहचक्रपराच्छादनवाहयस्यामीमांसया
मांसलमूरुपुं ॥ २१ ॥ उद्देशपर्वणपिलक्षणेपि द्विजे दितेः षोडशभिः पसार्थैः ॥ आन्वीक्षि
कीयद्दशनद्विमांसीतां मुक्तिकामा कलिता प्रतीमः ॥ २२ ॥ तर्कारदा यद्वदनस्पतं कर्पावादे स्पश

ने० म०

किः कृत्यान्पयातेः पत्रं कदातुं गुणशालिपूगं कदादतः खंडयितुं प्रभुत्वं ॥ ८३ ॥ सपक्षवं व्यास
पराशराभ्यां प्रणीतभावा दुमयी भविष्युता तन्मस्य यथा सुपलक्ष्यमाणं यत्पाणिपुगं वक्षते पु
राणं ॥ ८४ ॥ आकल्पविच्छेदविवर्जितो यः स धर्मशास्त्रव्रज एव यस्याः ॥ पश्यामि मूर्खा श्रुतिमूल
शालीकं स्थितः कस्य मुदेन वृत्तः ॥ ८५ ॥ भ्रुवो वदलाभ्यां प्रणवस्य यस्याः सिद्धिं दुनाभालतमाल
पत्रं ॥ तद्वचं देवविधिर्विपंचीनिकाणानाकोणाधनुः प्रणित्ये ॥ ८६ ॥ द्विकुंडली वृत्तसमासिलि
प्याकरं गुलीकां च नलोवनीनां कैशं मषीणां स्मितभाकटिन्याः काये पदीये निरमापि सारैः ॥ ८७ ॥
या सोमसिद्धांतमया न वै ~~सोमसिद्धांतमया~~ श्रुत्यात्मतावादमयोदरे वा विज्ञानसामस्य मया तरेव सा
करता सिद्धिमया खिलेव ॥ ८८ ॥ भीमस्तया गघतमोदितुं ते वेलाखिले पंतदलं विषद्यामया निगा
घं जगतीपतीनां गोत्रं च विवित्रमेषां ॥ ८९ ॥ विंदत्यस्ये मकरंदलीलां मंदाकिनीयच्चरणारविंदे श्रवाव एव ॥

वरिचं

८३

तीर्थागुणवर्षाणां राज्ञां तदाज्ञावशगास्मिकापि ॥ ८४ ॥ तत्कालवेद्यैः शकुनस्वराद्यैरासीमवा प्रां
 वृपतिः प्रतीत्या नृलोकपात्रैकधुरीणा एष तस्यै सपर्यामुक्तिं दिदेश ॥ ८५ ॥ दिगंतरेभ्यः पृथिवीपतीनां
 माकर्षकौ तद्गुलसिद्धविद्यां ॥ ततः क्षितीशः सः निजां तनूनां मध्ये महाराजकमाजुहाव ॥ ८६ ॥ दासी
 पुनासीरधरीपुजातं स्फीतं क्रमेणा निषुवीक्षिता सु ॥ स्वांगेषु रूपोत्थमयाद्गुतास्त्रिमुदेलयंती मन्त्रो
 ककानां ॥ ८७ ॥ सिग्धत्वमायाजललेपलोपसव्यत्ररुनां शुभ्रजां शुक्राभां ॥ नेपथ्यहीरकतिवारिवर्ति
 स्वच्छायसच्छायनिजालिजालां ॥ ८८ ॥ विलेपनामोदमुदागतेन तत्कार्णपूरोत्पलसर्पिणावा ॥ एतीषा
 हतेन मधुवतेन कर्त्तारहः किंविदिवोच्यमानां ॥ ८९ ॥ विरोधिवर्णाभरणां भासां मन्त्राजिकौ तद्गुलस्य ॥ ९० ॥
 क्षमाणां स्तरस्त्ववापभ्रमवालितेनुभ्रुवौ विलासाद्वलिते वहंती ॥ ९१ ॥ सामोदपुष्पाशुगवासितां गी
 किशोरशास्त्राग्रशालिमालां ॥ वसंतलक्ष्मीमिव राजमिस्त्रैः कल्पद्रुमैरप्यभिलष्यमाणां ॥ ९२ ॥
 पीतावदन्तारुणा नीलमण्डिहोपदेहात्किरणैर्मतीनां गोरोचनाचंदनकुंकुमेणानाभीधिलेपानपु
 नरुक्तपंती ॥ ९३ ॥ स्मरंप्रसूनेन शरासनेन जेतारमश्रद्धंती तलस्या तस्मै स्वभूषानवदंशुशि

ने.मू०
८४

ल्यंवलद्विषः कार्मुकमर्षयंती ॥ ८८ ॥ विभूषणोभ्योवरमंशुकेषुतायाततौवरंसांद्रमणिप्रतासु
।सम्पुनःकापिराजकस्पपांतुं दशाधमत्तधृतावकाशां ॥ १०० ॥ प्राकपुष्पवर्षेर्वियतःपतद्भि
र्दृष्टंनदत्तामयतद्विरेकैः ॥ तद्गीतिभुनेनततोमुखेतविधेरहोवांछितविद्युपत्नः ॥ १०१ ॥ एतद्वर
स्पांमिति राजकेन मनोरयातिथ्यमवापिताय ॥ सखीमुखायोत्सजतीमपांगात्कर्पूरकस्त
रिकयोप्रवाहं ॥ १०२ ॥ स्मितेकुदंतकुदकंपकिंचिदिगंवरीभूतरदांशुवंदे ॥ आनंदितोघीशमु
खारविदेर्मदंतुदंतीदृदिकौमुदीनां ॥ १०३ ॥ प्रसंगभूषाछमणिच्छलेमयक्षयतत्रिश्रललो
कनेत्रां ॥ हाराग्रजाग्रहसूडाशमरश्मिपीताभताभीकुरुगंधकारां ॥ १०४ ॥ तद्गौरसारश्मितविस्मि
तेंदुप्रभाशिरःकंपमिवाग्निनेतुं ॥ विपांडुतामंडितचामरालीनानामरालीकृतलास्यलीलां ॥
१०५ ॥ तदंगभोगावलिगायतानांमध्येतिरुक्तिरुक्तिकुंठितानां ॥ स्वयंधृतामसरसांप्रसा
दंमिपंदुदोमंडलमर्षयंती ॥ १०६ ॥ तारादनांवदनस्पवंद्रुवाकवानांचनभोजयंती ॥ आकं

राम
८४

ठमसोर्द्धितपंमभूतिमहीभुजः कस्पनभोजयंती ॥ १०६ ॥ अलंकृतांगाद्भुतकेवलांगीस्तवाधि
 काध्यक्षनिवेधलक्ष्मी ॥ ३ ॥ मां विमानेन सभां विशंती यपा ॥ १०७ ॥ अ
 सीदसौ तत्र न कोपि भूषस्तन्मूर्तिरूपोद्भवदद्भुतस्य ॥ ३ ॥ रंगानि मुद्रा न पस्प विनिद्रो मां कुरंदंतु
 रति ॥ १०८ ॥ अंगुष्ठमध्वविनिपीडिताग्रामयेन भागेन च मध्यमापाः ॥ ३ ॥ आस्फोटिभेमीमवलोक्य
 तत्र न तर्जनी केन जनेन ताम ॥ १०९ ॥ अस्मिन्समाजे मनुजेश्वरेणातां खंजताक्षीमवलोक्य के
 न पुनः पुनर्लोलितमोतिलानभ्रवोस्तदोपितरांदयीवा ॥ ११० ॥ स्वपंवरस्याजितरभाजिहानां
 विभाव्यमैमीमथभूमिनाथे ॥ ३ ॥ इदमुदातिक्कलवित्तभावादवादिखंडाक्षरजिह्वजिह्वक ॥ १११ ॥ अंभा
 दिलोभात्कृतकर्ममिर्मिश्रत्यैवभूमत्सुरभूमिपांथे ॥ ३ ॥ इत्येतया लोपिदिवोपिपुंसां वैमत्स्य
 मत्पसरसासायां ॥ ११२ ॥ रूपंमदाकस्पर्जिताननेभ्यस्तत्र दिगंताद्वयमागतास्मा ॥ सौंदर्यसा

ने.मः
८५

रादनुभयमानादस्यास्तदस्माद्धुमाष्टीः लवणवेदः श्यामिधिः पयोधेः ॥ ११३ ॥ नाकनीयः ॥ ११३ ॥
रसस्य शृंगार इति श्रुतस्य कृता मजागर्तिमहानुदत्तान्। कस्मादवस्थादियमन्यथा श्रीः लवणवे
दगध्यनिधिः पयोधेः ॥ ११४ ॥ साक्षात्सुधं शुभं स्वमेव भैष्पादिवः सुदंलाक्षानिकः शशंकः एतत्तु
वैसुख्यमनंगचापं पुष्पं पुनस्तद्गुणमात्रवृत्त्या ॥ ११५ ॥ लक्ष्ये धृतं कुंडलिके सुदत्ता ताटं कपुमं स्मरधात्वि
ने किं स व्यापस व्यं विशिखा विस्त्रा स्तेने तपो र्पाति किमंतरेव ॥ ११६ ॥ ततोत्पकीर्ति कुसुमाशुग
स्यासेषावते दीवरकर्णपूरोपतः श्रवः कुंडलिकापरादशं खलुः व्यापयिता तमाभ्यां ॥ ११७ ॥
रजः पदषट्चदकां द्रुष्टुं हित्वात्मनः पुष्पमयं पुराणं ॥ अद्यात्मभूरादियतां सभैष्पाभूयुग्ममंत
र्धृतमुष्टिवापं ॥ ११८ ॥ यद्गान् हिमे प्रावृषिखं जरीटान्क्षिपु र्यदा मायविधिः क्वचित्त्नान् ॥ सारेण ते
न प्रतिवर्षमुच्चैः पुष्पातिदृष्टिद्वयमेतदीयं ॥ ११९ ॥ एतद्दृशो रवुहोर्विशोषं मं गौजनः पृच्छतु तद्गुण एम.
हो ॥ रतीवधताकृततारकालिस्त्रीसुं समध्यस्यमिहाक्षिमुग्मे ॥ १२० ॥ यद्भवसाधरतिकाप ८५

पञ्चानहमेष्टाविस्वजरीरानादिबुधसामांयविधिः क्वचित्तावत् ॥ सारेणानेनप्रतिवर्षमुच्चैः पु
 स्मातिदृष्टिद्वयमेतदीयं ॥ ११८ ॥ एतद्दशोर्वुहैर्विशेषंमौजनः पृच्छतुतद्गुणसौ ॥ इतीवधना
 कृततारकालिस्त्रीपुसमध्यस्थमिहादियुग्मे ॥ ११९ ॥ यधत्तसौधेरतिकामयास्तद्वक्तव्योऽस्माह
 दिवासभाजोः ॥ तदयज्यायजाग्रतृयुशावकुम्भकुम्भौनसंभावयतिस्तनोकः ॥ १२० ॥ अस्याभुजा
 भांविजितादिसात्किंपृथक्कुरोगद्वततत्पस्त ॥ इहेष्यतेतन्नरहाः श्रियः केर्तगीयतेवाकरएव
 लोकैः ॥ १२१ ॥ छद्यैवतच्छ्वरजविसित्यास्तमयसस्यास्तभुजायसय ॥ उक्कंटादुद्रमनेनताला
 दुक्कंटाकंशातशिखेनखेयत ॥ १२२ ॥ जागर्तिमर्त्येषुतुलार्धमस्यायोग्येतियोग्यातुपलंभनंन ॥ प
 धास्तिताकेभुवनेयवाधस्तदानको कुतलोकबाधः ॥ १२३ ॥ नमः करेभ्योस्तुविधेर्नवास्त ॥ स्पृष्टिधि
 यायस्यनकिंपुनस्ते ॥ सशदिदंस्पाह्नुलितं हिशील्यंमतोभुवोनंगता ॥ नुरूपं ॥ १२४ ॥ इमानमरदी

नै० भू०
५६

मसृजकराभ्यांवेधाःकुशाध्यासनकर्कशाभ्यां॥अंगारधारामनसानशान्तिविश्रान्तिधवाधमहीरुहो
१२६॥उल्लासधातुस्तलिताकरेणोत्तोलोकिमेषास्तनयोगुरुर्वा॥तेनांतरालैस्त्रिभिरंगुलीनामुदीतम
धत्रिवलीविलासा॥१२७॥निजामृतोद्यन्नवतीतजांगीमेतांक्रमोन्मीलितपीतिमानां॥कृत्वेंदुरस्याःमु
खमात्मनाभूत्रिशलुनादुर्ध्वमंबुजेन॥१२८॥अस्याःसचारुर्मधुरेवकारुःश्वासंवितेनेमलयानिलेना
लुप्तमात्मनाभूत्रिशलुनादुर्ध्वमंबुजेन॥अमृतिपुष्पेर्विदधेगकानिचकारवाचं॥पिकपंचमे
न॥१२९॥कृतिःस्मरस्येवैनधमुरेषातास्याहिशिल्पीतरकारुजेयः॥रूपस्यशिल्पेवयसापिवेधा
निर्जीयतेसस्मरकिंकरेण॥१३०॥गुरोरपीमांभरा॥दोषकंठतिरुक्तिगर्ध्वद्विदयाविनेतुंश्रमःस्म
रस्येषभवंविहायमुक्तिंगतातामनुतापनाय॥१३१॥आख्यातुमद्विजसर्वपीतांभैमीतदेकांगनिखात
वदुः॥गायासुधश्लेषकलाविलासैरलंचकराननचंद्रमिंदेः॥१३२॥स्मितेनगौरीहरिणीदशोयंवी ॥ ५६

एतावती सुखस्कंभासा ॥ हेमैव कायप्रभ ॥ पांगशेषेस्तद्धीमतिक्रामति मेनकापि ॥ १३३ ॥ इति स्तुतवानः सवि
धेनलेन विलोकितां शंकितमातसेना ॥ व्याहृत्य मर्त्योचितमर्थमुक्तेः खड्गस्तस्य नुनोदशकां ॥ १३४ ॥ स्तु
नेषधदेशमहो विधाय कार्यस्य हेतोरपि वातलः ॥ सन् ॥ किं स्थिति वद्वावमधत्तदुष्टतादृक्कृतव्याकरणाः
पुनः सः ॥ १३५ ॥ इयमिषमधिरथ्यपातिनेपथ्यमंतुर्विशतिविशतिवेदी मुर्वशी सेयमुर्वा ॥ इति जनजनि
तेस्मानंदनादेर्विजयेन लक्ष्मिपरभेमी वर्यता कर्माता सिः ॥ १३६ ॥ श्रीहर्षकविराजराजिमुकुटालंका
रहीरः सुतं श्रीहीरः सुषुवेजितेन्द्रियचंपामालदेवीचयं ॥ तर्कष्यसमश्रमस्य दशमस्तस्य चरं सीतमहा
काव्ये वारुणिवैरसेति चरितेः सर्गानि सजोद्धितः ॥ १३७ ॥ ॥ स्वयं वराहं वरोनामदशमः सर्गः ॥ ॥ तां दे
वतामिव मुखेन्दुवसत्यसादमस्तारसादतिमिषेतामिभालयंती ॥ लाभाय वेतसिधृतस्य वरस्य भी
मभूमीद्रजातदनुराजसर्भावभाज ॥ ॥ तन्निर्मलावयवमितिषुतदिभूषारत्नेषु च प्रतिफलत्रिजदे

ने. भू.
६७

हृदंभातरा॥ दृष्ट्यापरंत हृदयेन केवलं तैः सर्वात्मनेव सुतनोयुवभिर्ममजे ॥ ३१ ॥ घामंतरावसुमतीमपिगा
धिजत्मा च यद्यत्पमेव निरमास्पतनाकलोकं चारुः सपारगभविष्यदभूद्विमानेस्तादृकृतदभ्रमवलोकित
तुमागतानां ॥ ३२ ॥ कुर्वद्विरात्मभवसौरभसंप्रदानं भूपा लवकचलचामरमाहृतौघं ॥ आलोकनायदिविसं
चरतां सुराणां तत्रावनाविधिरभूदधिवासधूपैः ॥ ३३ ॥ तत्रावनीद्वयचंदनचंद्रलेपनेपथ्यगंधवहगंधवह
गंधवहप्रवाहं ॥ आलीमिरापतदनंगशरातुसारी संरुध्यसौरभमगाहृत भंगवर्गः ॥ ३४ ॥ उन्नंगमंगलम
दंगनिनादभंगीसर्वानुवादविधिवोधितसाधुमेधा ॥ सोधस्रजः छुतपताकतयाभिनिर्मुर्मत्येज
नेषु निजतांडवपंडितत्वं ॥ ३५ ॥ संभाषणं भगवती सदृशं विधायवाग्देवताविनयबंधुरकंधरायाः ॥
उवेचतुर्दशजगज्जननानमस्यातत्राश्रिता सदसिदक्षिता पद्ममस्याः ॥ ३६ ॥ अभ्यागमन्मखभुजा
मिहकोटिरेषा येषां पृथक्कृतमदरातातिपाति ॥ अस्यावृणी घमनसापरिभावकं विधं चित्र

राम.
६७

वृत्तिरनुधावतितावकीता ॥ ८८ ॥ एषां त्वदीक्षारसादतिमेषैतेषां स्वाभाविकातिमिषतामिलिता यथा
 भृशः श्वास्तेतथेव तव तन्वधरोपभोगैर्मुग्धे विधा वमृतपानमपि द्विधास्तु ॥ ८९ ॥ एषां गिरेः सकलर
 त्नफलस्ततः सप्राग्दुग्धभूमिसुरभेः खलुपंचशाखः मुक्ताफलं फलतसान्वयताम तन्वनाभातिवि
 दुभिरिव कुरितः पयोधे ॥ ९० ॥ कर्कदुसंतिष्ठिनिमीलदलारविंदद्वंद्वभ्रमक्षममथांजुलिमात्ममौलो
 कृत्वा पराधमयचंचलमीक्षमाणा सा तत्र गंतुममरेः कृपया प्राप्तिः ॥ ९१ ॥ तत्र द्विगमुदितं विका
 धरस्याः साक्षाद्विदुः स्मृतमतागपि यानधुर्याः ॥ आसन्नतामकविखिन्नमुखानुमेयभैमीविरक्तिचरि
 ता नुमयाजगमु ॥ ९२ ॥ रत्नाक्षः स्वरक्षणा मवेत्यनिजं निवृत्तो विद्याधरे च धरतां वयुषैव भैम्याः ॥ गंध
 र्वसंसदिनगंधमपि स्वरस्य तस्या विमृष्य विमुखो जनि याति वर्गः ॥ ९३ ॥ क्षीनेषु सत्सविकृता फलवित्त
 रत्ने र्यदौ च रक्षितमुखं त्रयैव तस्यां ॥ ते जानते स्म सुराखिपतिव्रतां किं तां कल्पवीरुधमधिदि
 ति तावती तां ॥ ९४ ॥ जन्तास्ततः फणाभतामधिपं सुरौघान्मां जिघृक्षु मंजिमविगाहिपदौ लक्ष्मी ॥

ने.म.
८८

तां मानसंति। खिलवारिचयान्नवीनां हंसावलीमिव घनागमयां बभूवुः ॥ १५ ॥ यस्याविभोराखि
लवाश्रयविस्तरोपमाख्यायतेपरिणतिर्मुनिभिः पुनः सा ॥ उद्धृत्वा गम्यत करार्धपरार्धभालां
बालामभाषतसभासततप्रगल्भा ॥ १६ ॥ आश्लेषलग्नगिरिजाकुवकुं कुमेनयः पटसूत्रपरिरं
शोणशोभः ॥ यज्ञोपवीतपदवीभजते सशंभोः सेवासुवासुकिरयं प्रथितः सितश्रीः ॥ १७ ॥ पातो
फलीभजतिकंकणभूयमे शोसोयं मनोहरमणीरमणीयमुच्चैः ॥ कोटीखंधनधनुर्गुणयो
गपदव्यापारपारगममुभजभूतमर्तुः ॥ १८ ॥ धृतैकप्रारसनपामृतमीश्वरंदोरप्यन्यथात्वदध
रस्परसंधितिक् ॥ आस्वादयत्युगपदेषपरं विशेषं निर्मातुमेतदुभयस्य पद्विज्ञमः स्यात् ॥ १९ ॥ आ
शीविषेणारदनच्छदंशदानमेतेनते पुनर्थतयातगणपं। बाधां विधातुमधरोहिततावकीनेपीय
षसारघटितेघटतेस्पशक्तिः ॥ २० ॥ तद्विष्णुरत्नविनोक्तभूतभीतेः कं पंचवीक्ष्यपुनकंच

ततोनुतस्याः संजातसात्विकविकारधियः स्वभूत्या नृत्पान्त्रपेधदुरगाधिपतिर्विलक्षः ॥२१॥
तदर्शिभिः स्वरूपोपतिभिर्निराशैर्निश्चस्पतत्किमपि सख्यमतात्मनीनं ॥ यत्तान्त्रपातुमन
सोपिविमानवाहाहाहाप्रतीपयवनाशकुनन्नजगमुः ॥२२॥ द्वीसंकुचत्फागगादुरगप्रधता
तांराजसंचमनयंतविमानवाहाः ॥ संध्यातमदलकुलात्मलाद्वितीपकङ्कारमिंदुकिरणां
वहासभासः ॥२३॥ देव्याभ्यधमिभवभीरुधृतावधानाभूमीभुजोभजतभीमभुवोनिरीक्षांश्चा
लोकितामपिपुनःपिबतांरशातामिच्छविगच्छतिनवत्सरकोटिभिर्वः ॥२४॥ लोकेशकेशव
शिवा नपिपञ्चकारं गारसांतरभ्रशांतरशांतभावान्नापवेन्द्रियाणि जगतामिषुपंचकेनसं
क्षोभयन्वितनुतां वितनुर्मुदंवः ॥२५॥ पुष्पेषु राधुकुवममृनिषु वर्षजसिंहंकारमंत्रबलभ
स्मितशांतिशक्तीनं ॥ अंगारसर्गरसिकव्याणुकोदरित्वदीपाधिपान्नयनयोर्त्रिमगोचरत्वं ॥२६॥

धमंडपतलेहिमशीतलेयः॥सत्वां विलोक्य निजशिल्पमनन्यकल्पं सर्वेषु कारुषु करोतु करेण
दर्प्य ४॥

नै.प्र.
८८

स्वाद्भवे जलनिधौ सवनेन सार्द्धं भव्या भवंतु तव वारिविहारलीलाः। द्वीपस्य तं पतिममुं भज
पुष्करस्य निस्तंडपुष्करतिरस्कराक्षमाक्षि॥३०॥ सावर्त्तभावभवदद्भुतनामिबूषे स्वर्भोमि
मेतदुपवर्त्तनमात्मनैव। स्वाराज्यमर्जयसि न श्रियमेतदीयामेतद्देपरिग्रहाणां शची विला
सं॥३१॥ देवः स्वयंवसतितत्र किल स्वयं भूतर्पणोऽस्य गोधनादिवदिवः पतयत पादेर्न्यगोध
मात्मभरभारमिवावरोहेः। तंतस्य पाकिफलनीलरलद्युतिभ्यां द्वीपस्य पश्य शिखिपत्रजमा
तपत्रं॥३२॥ तज्जेततां चतुर्वाभुवनेषु राजहंसस्य न प्रियतमा कथमस्य कीर्तिः॥ चित्रं तु यद्वि
शदिमाद्वयमादिशंती दीरं च नो बुवमिद्यः पश्य मातनोति॥३३॥ शूरे पिस्तरि पतिष्यत्यथ मा
र्चिते पिश्रंगारभंगिमधुरेपि कलाकरेपि। तस्मिन् न वद्यमियमापते देवतामयत्कोमलं न कि
लतस्य मलेति नामा॥३४॥ भ्रूवस्त्रिवेस्त्रितमपाकृतभंगिरेषा लिंगं च कारतदनादरणास्पविता॥

तम
८८

राज्ञोपितस्यतदलाभजतापवद्विचिह्नीवभूवमलिनच्छविभूमभूमः॥३३॥राज्ञांतराभिमुखमिंदु
मुखीमथेतांजत्याजतीदृदयवेदितयेवेनित्युः॥अत्यानपेक्षितविधौनखलुप्रधानवाचांभवत्पवस
रःसतिभवभृत्ये॥३४॥अवेपुनर्भगवतीनृपमत्यमस्येर्निर्दिष्टपदपतमतावमताश्चितेयं॥आलो
क्यतामममयेकुलशीलशाली॥शालीततानतमुदस्यतिज्ञास्यविंबं॥३५॥एतत्पुरुःपद
दपश्रमवदिवंदवागुंबरेरतवकाशितरेंबरेस्मिन॥उत्पत्तुमस्तिपदमेवनमस्यदातामर्थोपितार्थ
पुनरुक्तिषुपातुकातां॥३६॥नन्वत्रहव्यरतिविश्रुतनामिशकधीपप्रशासिनिसुधीषुसुधीमव
त्पा॥एतद्भुजाविरुद्वंद्विजयानयापिकिरागिराजनेतिगिराजनितांतरते॥३७॥शाकःशुक्रच्छदस
मच्छदसमच्छविषत्रमालभारीहरिष्यतितरुस्तवतत्रचित्रांयत्पत्न्यावौघपरिरंभविजृम्भितेतस्या
ताजगात्सुहरितोहरितःसुरंति॥३८॥स्पर्शेततत्रकिलतत्ररूपत्रजत्मायत्मायत्मारुतःकमपि

ने. मः
५००

शं६

संमदमादधाति॥ कौतूहलं तदनुभूय विधेहि भूयः श्रद्धां पराशरपुराण कथांतरेपि॥ ४९॥ क्षीरासा
वस्तवकटाक्षरुचिच्छटातामन्वेतु जत्र विकटाघितमापताक्षि॥ विलावतीवनततिप्रतिबिंबचुंबिकि
र्मीरितोर्मिचयवामि रत्नापलाभ्यां ४० कल्लोलजालचलनोपनतेन पीवाजीवातुनानवनते
नपपोरसेत॥ अस्मिन्नखंडे परिमाणलितोरुमूर्तिरध्यास्यते मधुमिदमभुजगाधिराजः॥ ४१॥ तद्
पसंपदवलोकनजातशंकापादाज्वयोर्निजकरांगुलिलालनेवाभूयाच्चिरायकमलाकलिता
वधातातिशानुरोधमनुबंधपितुंधवस्य ॥ ४२॥ बालातपैः कृतकगौरिकतां कृतां हि स्तत्रोदया
चलशिलाः परिशीलयंतु॥ त्वदिभ्रमभ्रमराजश्रमवारिधिरिपादांगुलीगलितपानखला
क्षयापि ॥ ४३॥ नृणां करं बितमुद्यमुदपन्नगां कशंकां सज्जत्वनवजं धिपरिभ्रमं त्पाः॥ त
त्रोदयादिशिखरेतवदृश्यमासंकाशमीरसंभवसमास्वनाभिरामं ॥ ४४॥ एतेन ते विरहपावकमे

राम.
१००

५.

तपतावत्कामं स्वनामकलिता न्वयमन्वभाविचंगीकरोषियदितंतवनंदनाधेर्ध्वान्वयं स्वमपि
नवयमातनोतु ॥४५॥ लक्ष्मीलता समवलं विभुजद्वयेपि वाग्देवतायतनमंतु मुखं वा बुजेपि ॥ सा
मुवह परामतीगरारेकमेवतार्थीवभूवमववायदमुष्पदेवः ॥४६॥ लक्ष्मीविलासवसतेः सुम
तः सुसुखादस्मादिकृष्यभुविलञ्छगुणप्रसिद्धिं स्थातातरंतदनुनिसुरिमां विमानवाहाः पुनः सु
रमितामिवगंधवाहाः ॥४७॥ भूयस्ततोतिखिलवाग्देवतासाहेमोपमेयतनुभासमभाषते
तां ॥ एतं स्वबाहुबहुवारनिवारितारिचिन्तेकुरुष्वकुरुविंदसकांतिदंति ॥४८॥ क्षीपस्पपश्वदपितंघु
तिमंतमेनं क्रौंचं स्पवं वलदंगचलविभ्रमेणापन्मंडले सकलमंडलसंनिवेशः पांडुश्चकास्तिदधिर्मंडप
योधिपूरः ॥४९॥ तत्रादिरस्तिभवदंष्ट्रिविहारयाचीक्रौंचः सुरिष्यतिगुणानिवयस्त्वदीयाना
हंसावलीकलकलप्रतितादवाग्निः स्कंदेषु हंदविवरैर्विवरीतुकामः ॥५०॥ वेदभिर्दर्मदलपू

वे. मू.
१०१

जनयापियस्यागर्भजतः पुनरुदेति न जातु मातुः । तस्यार्चितां स्वयतत्र मगां क मोलेस्तत्मा वेदेव त
जनाभिजतुः सदेशः ॥ ५॥ दूडाग्रचुंदिमिहिरयेयशैल शीलस्तेनास्तनंधयसुधकरशेखरस्य त
स्मितुवर्णा रसभूषणारम्य हर्म्यभूभर वटा घटयहे मवटावतंसाः ॥ ५॥ तस्मिन्मलिम्बुवद्वस्म
रकेलिजन्मघर्मादविंदुमयमोक्लिकभूषणां तो जालैर्मिलदधिमहोदधि पूरलो लक ह्यो लवा मरमरु
रुलिच्छिन्ननु ॥ ५॥ एतद्यशोनवनवं खलुहंसवेषवे संत संतरण हरगमक मेणा । अभ्यासमर्जय
तिसंतरतुं समुद्रान्गंतुं च निश्रममितः सकलादिगंतान् ॥ ५॥ तस्मिन्नुत्तोरविमते गणना
दरिद्रैस्तन्वीनसा हृदयबंधमवापभूपो देवे निरुंधतिति बंधनतां वहंति हंत प्रयासपरुषातिन
पोरुषाणि ॥ ५॥ तेतिस्मिरेनृपतिमन्यमिमाममुष्पादं सावतंस शिविकां शभतः पुमांसः ॥ ५॥
त्नाकरादिवतुषारमयूषलेखां लेखानुजीविपुरुषागिरिशो न मां गं ॥ ५॥ एकेकमुदतगु

एम.
१०१

एतद्भूतहृषणं वह्नित्वा त्वमप्यमुपगत्य परित्यजंती । एतां जगाद जगदर्चितपादपश्यापश्यामि वा
युतमुजांतरविद्युतांसा ॥ ५७ ॥ ईशः कुशेशपसनाभि शये कुशेन द्वीपस्य लोच्छित्तनोर्यदि वांछित
स्तोऽस्योतिष्मता सममनेन वती धना सुतत्त्वं विनोदयस्व तौ दत्तदीपुचेतः ॥ ५८ ॥ वातोर्मिदोलनच
लदलमंडलाग्रभिन्नाभ्रमंडलगलज्जलजातसेकः । स्तंबः कुशस्य भवितांबरचुंबिकुडाश्चित्रापत्तन
वनेत्रनिपीयमानः ॥ ५९ ॥ पाथोधिमायसमपोत्थितसिंधुपुत्रीपतंकजार्पणपवित्रशिलासुत
त्रापत्तासहावहविहारमयौर्ध्वलोसेरानंदमिंदुमुखिमंदरकंदरासु ॥ ६० ॥ आरोहणापतवसज्ज
श्वास्तितत्रसोपानशोभिवपुस्मवलिकुट्याभिः । भोगीद्वेष्टशतघृष्टिकृताभिरध्विश्वाचलः कन
ककेतकगोत्रगात्रि ॥ ६१ ॥ मंथाः नगः सभुजगप्रभुवेष्टघृष्टिलेखावल्लद्वलपतिर्भरवारिधारा
त्वन्नेत्रयोः स्वभारं त्रितशीर्षशेषशेषांगवेष्टिततनुभ्रममातनोतु ॥ ६२ ॥ एतेन ते स्तनपुगेन सुरे

ने.मू.
१२

भकुंभौपाणिद्वयेतदिविषदु मपह्ववाति। आस्पेनसस्मरतुतीरधि मंथनोत्थं स्वच्छंदमिंदुमपि
सुंदरिमंदरादिः॥६३॥ वेदेवक्तोभिरखिलैः कृतकीर्तिरत्नेहेतुं विनैवधृतानि तपपरायपत्ने॥मीमां
सयेवभगवत्पमतांशुमो लोतस्मिन्महीभुजितपानुमतिर्नभेजे॥६४॥ तस्मादिमांतरपतेरपनीपत
न्वी। राजतपमत्पमयजत्पजनः सतिन्ये॥ स्त्रीभावधावितपदामविमृश्य पात्री मर्था निवर्त्तविध
नादिववित्तविन्नं॥६५॥ देवीपवित्रितवतुर्भुजवामभागावागालपसुनरिमांगरिमाभिरामा। अस्या
रितिः कृपकृपाणासतायपातोः पातिग्रहादनुग्रहाणागतांगुलानां॥६६॥ द्वीपस्य शास्त्रमनंश
प्रथितस्य नाथः पाथोधिनावलपितस्य पुरां वुताप। अस्मिन्वपुष्पतिन विस्मयसेगुणाश्चौरक्ता
तिलप्रसवनासि किनाः सिक्किंवा॥६७॥ विप्रेधयसुदधिमेकतमंत्रसत्सुयस्तेषु पंचसुविभाषन
सीधुसिंधुः। तस्मिन्ननेन च निजालिजनेन च त्वं सांक्षविधोहि मधुराः मधुपानकेलीः॥६८॥

एव
१२

ल

श्रोणः सतत्रवितरिष्यति भाग्यलभ्यसौ भाग्यकार्मणामयी मुपदांतिरिक्ते ॥ तत्तद्दीपदीपद्व
दीप्तिमिरोषधीतांचूडा मिंडालदकडालदर्शनीयः ॥ ६५ ॥ तत्तद्दीपलक्ष्मणशुशाल्मलितलज्जा
लेः क्षोणीतलेमृदुतिमारुतवाहकीर्णः ॥ लीलाविहारसमये चरणार्पणानियोग्पानिते सरस
सारसको शमद्वि ॥ ७० ॥ एतद्गुणश्रवणकालविज्ञं भमाणतश्चोचनोचलनिकोचनसूचितस्य
भावस्य चक्रुर्वितंशिविकाभृतस्तेनामेकतः क्षितिपतेरपरं नयंतः ॥ ७१ ॥ तां भारती पुनरभाषत
नवमुष्मिन्काशमीरपंकुतिमलग्ननातुरागे श्रीखंडले पमपदिज्ञयकीर्तिराजिराजदुजे
भक्तमहीभुजिभेमिभावं ॥ ७२ ॥ क्षीपंद्विपाधिपतिमंदपंदे प्रशास्तिस्तक्षोपलक्षितमयुंक्षिति
प्रस्तदस्य ॥ मेधातियेत्त्वपुरसिपुरसृष्टसौख्यासाक्षाद्यथैवकमलापमलाजुनार ॥ ७३ ॥
सुतेमहीपसिमहीवलयातपत्रे तत्रेक्षिते खलुतवापिमतिर्भवित्री ॥ खोलाविधातुमधि

ने. मृ.
१३

शाखविलंबिदोलालोलांखिलांगजनताजितितानुरागे॥७४॥पीलातवाधरसुधांसुधासुधांसु
नश्रद्धातुसमिहुरसोदरां।दीपस्पतस्पदधतांपरिवेषवेषंसोयंवमश्रुतवकोरचलाकनाहि॥७५॥
मूरंनसोएवनेंदुमवीक्षतसिन्नाश्रातियस्तदितरत्रिदशानभिज्ञतस्येदवस्पभवदास्पतिरीक्षये
वदर्शेभ्रतोपिनभवत्यवकीर्त्तिभावः॥७६॥उत्सर्पिणीनकिलतस्यतरंगिणीयात्वनेत्रयोरहस्तत्रवि
पाशिजाता॥तीराजनायनवतीरजरात्रिरास्तामत्रंजसानुरजराजतिराजमाने॥७७॥एतद्यशोभिर
खिलेवुनिसंतुहंसादुग्धीकृतेतदुभयव्यतिमेदमुग्धम्॥दीरिपयस्पपिपदेक्षपवाविभूयंतानार्थ
कोषविषयोद्यमबोधमस्तु॥७८॥ब्रूमःकिमस्पतलमप्यलमाजुहूषोःकीर्त्तिसचैष्वसमादिश
तःस्मकल्लु।स्वदीपसीमसरिदीश्वरपरपाखेलाचलाकमणविक्रममक्रमेण॥७९॥अंभोजगर्भ
विरायविदर्भसुभ्रूतंगर्भरूपमपिरूपजितत्रिलोकं॥वेण्णरुह्मभवलोकपतिस्मभूपंदृष्टिःपु
रत्रपरिपोरिवपुष्पवापं॥८०॥तेतांततोपिचक्रुर्जगदेकदीपादंसस्थलस्थितसमानविमा

राम.
१३

नदंशां चंघुतेरुदयिनीमिव चंदलेखां सोत्कांठैरववमीसुकुतप्ररोहः ॥ ८१ ॥ भूपेषु तेषु
नमतागपि दत्तचित्ता विस्मरणावदनदेवतयातयाथ ॥ वाणीगुणोदयतृणीकृत
पाणिवीर्यानिष्काणयापुनरभातिमरोहणासा ॥ ८२ ॥ यन्मोलिरत्नमुदितासिसएषजं
बुद्धीपस्त्वदर्थमिलितैर्बुधमिर्विभाति। दोलायितेन बहूनाभवमीतिकुपः कंदर्पलोकश्चखा
त्पतितस्तुटित्वा ॥ ८३ ॥ विष्णुवृतः परिजनैरपमंतरीपेक्षेणामधीनारवराजतिराजपुत्रिहेमा
क्षिणाकनकदंडमहातपत्रः कैलाशरश्मिवयवामस्वकचिह्नः ॥ ८४ ॥ एतन्नरुस्तहतिराज
तिराजजं वसुलोफनानिवफलानि विमृश्य स्यात्सिद्धास्त्रियः प्रियमिदं निगदंतिदंतिपूया
निकेतनरुमाहुरुपयेति ॥ ८५ ॥ जांबूनदंजगतिविश्रुतिमेतिमत्स्नाकृत्स्नापिमातवरुचा
विजितश्रियस्याः। तज्जांबवदंमस्त्राशुसाईरिपुतद्वनितेषुतेषु। रभोरुवारुकतिचित्रवचित्र
वभवास्य सुधाविधांबुजं वः सरिद्धहृत्सिमानि कंबुकं ॥ ८६ ॥ अस्मिन्नेति जगतीपतयसहस्र

ने.सू.
१४

ती

वं धिरूपात्रिरूपमुदाहमुदाहरामि ॥ ८७ ॥ प्रत्ययिषो वत वतं सतमा लो न्मी लज्ज मः प्र करत स्व
 रशौर्यसूर्ये। अस्मिन्नवन्ति नृपतौ गुण संततीनां विश्रान्तिधामनि मनोदमयंति किते ॥ ८८ ॥
 तत्रानुती स्वतवासितपस्वि विप्रा विप्रा त्वोर्मि भुजपाजलकेलिकाले। आलिंगनानि
 ददती भविता वयस्या हास्या नुबन्धरमणीयसरोरुहा स्या ॥ ८९ ॥ अस्या विशप्यपुरमुज्जयिनी
 भवानी जागर्ति या सुभग यो वत मो लिमालाप स्याद्वका मघटना पमगा स्तित स्या शिष्या भवि
 ष्यसि चिरं वरि वस्ययापि ॥ ९० ॥ निःशंकं मं कुरितता रति वल्लभ स्य देवः स्ववद्र किरणायुत से
 चनेन ॥ तत्रावलोक्य सुहृदं हृदयेषु हृदस्तदेहदाहफलमाहस किं मवि यः ॥ ९१ ॥ आगः श
 तं विदधतोपि समिद्धका मानोधीपते परुष मत्तैरम स्यवामा ॥ ९२ ॥ दीनतत्र हरमो लिशया लु
 रेकान्ध्यापके तु तिथिके तु स्येति लेखा ॥ ९३ ॥ भूपं व्यलोक तनूरतरानुरक्तं साकुंडिनाव
 निपुरंदरनदती तं अत्यानुरागविरसेन विलोकनाद्वा जातामि सप्तगा विलोकनमेवरम्य

राम.
१४

मुपल

द्य

मुः

॥३॥ भैमी गिता निशि विकाम धरे वंजः सा दान्न पक्विक यं वन जानते स्म ज स्तथापि सु
विधा स्थित संमुखी न भूषण मणि प्रति विंबिते न ॥४॥ भैमी मवाप पत जन्म गणास्तद नंग
गामिव क्षिति तलं खुवं शदीपः भांगे यपात कुच कुंभ पुगां च हार पद्म समागम वशे न विभूषि
तां च ॥५॥ तां मत्स्य लांकुन दरां चित चाप भासा नी श जित भ्रुव मभाष तभाषिते शा ॥६॥ शीघ्र त
डे किमपि सूचय चेत् सा चेत् क्रीडा रसं वह सिंगोड विद्येत् सीहा ॥७॥ एत घशो भिर क्लिप्तानि कु
लानि भासांत यंतुषा रकि रण स्प रणी कृतानि ॥८॥ स्थाने ततो वसति तत्र सुधां बु सिंधौ रं कुस्त दं
कुर वती क बलां घात ॥९॥ आलिं गितः कमल वक्त्र कृत्स्न पायं रपा मः सुमे ह शिष ये वने
वः पणे ॥१०॥ कंद र्प मूर्द्ध ह मंड नं चंपक स्त्र कृदा मत्व दंग ह चि कंचु कित श्रका लु ॥११॥ एते न संसृ
ष मिल त्व रि कुंभ मुक्ता को दोष का मि हति मि धि व भु वि मुक्ता ॥१२॥ एत दुजो म भ्रानि स रपा वि

मिला

नै.सू.
१५

कीर्त्तिः प्रस्वेदविंदवश्चारितोरेंदलक्ष्म्या ॥८॥ आश्चर्यमस्य ककुभासवध्रीनवापदाजातुगाद्भुज
युगादुदितः प्रतापः व्यापकः सोदाशपविसाक्षिसप्ततंतुजन्मावतुर्दशजगति पशः पटश्च ॥९॥
ऊँदास्य संधिदवलंबितशून्यमुद्रामस्मिन् शोर्नपतितामवगम्य भेष्याः स्वेनेव जसजन
तात्पर्यमजीगमतां सुहं प्रतीगितविभावतमेव वाचः ॥१०॥ एतां कुमारनिपुणा पुनरप्यभाति
वासीस राजमुखिनिर्भरमारमखा अस्मिन् संकुचितपंकजसरस्य शिष्टानि ह्यातद्विपरिंभवि
जंभणानि ॥११॥ प्रत्यर्थिपार्थिवपयोनि धिमायमंथयस्वीधरः पुरपं प्रयुगधिना
यः ॥ अश्मश्रुजातमनुपातिन शर्वरीशः श्यामांककर्वुखपुर्वदनाज्ञमस्य ॥१२॥ बालेध
रधरितनेकविधप्रवालेपाणौ जगद्विज्ञपकार्मणमस्य पश्चाज्वाघातजेन रिपुराजकर्व
मवेतुता एप्रमाण शुपराज्यमलिकितो न ॥१३॥ एतद्भुजारणिसमुद्रवविक्रमाग्निविद्रु एम.
१५

या प्र

धनुर्गुणकिराः खलुधूमलेखा जातं प्रयासिपरिषन् मशकार्ये बोध्यविश्राणनापरिमुदा
रह गं बुजेभ्यः ॥ १०५ ॥ श्यामीकृतां मृगमदैरिवमाशुरीणा धौतेः कलिंदतनयामधि मध्यदेशं
। तत्राप्रकालियमहाद्दनाभिशोभां तेमावलीप्रिविलोक्य पितासिभूमे ॥ १०६ ॥ गोवर्धना
चलकलापिचयप्रसारनिर्वासि ताहिनिघने सुरभिप्रसूने ॥ तस्मिन्नुनेन सह निर्विशानिर्वि
शंकं दं दसनेवतविहारकुतूहलानि ॥ १०७ ॥ भावीकरः करहं कुरं कोरकोपितद्वल्लिपल्लवचये
स्तवसौख्यलक्षः ॥ अंतस्त्वदास्पदं तसारतुषारभानुशोभानुकारिकारिदंतजकंकणांक ॥ १०८ ॥
तज्जुअमांबुसुरतांतमुदानीतांतं मुत्कं टके स्तनमुजोतव संवरिष्णुः ॥ खं ज्ममं जनजनः प
थिकः पिपासुः पाताकुरंगमदपंक्तिनमप्यशंकं ॥ १०९ ॥ पूजाविधौ मखभुजा मुपयोगिनो
येविद्वक्तराः कमलविनिर्मलकांतिभाजः ॥ लक्ष्मीमतेन दक्षतेनु दितं वितीर्षे स्नेहाटकैस्तु

निभुजःकुलराजधानीकाशीभवोत्तराधर्मतरीःस्मरारेः॥यामागतादुरितहरिनचेतसोपिपापेनिरस्य॥६॥

ने.भ.
१६

स्वराटकगोरामाः॥१॥वेरिप्रियःप्रतितिपुष्पवाशुवस्यःकिंकिन्नरपतिधरावलयेकवीरा
॥सत्त्वामवापतिपतन्मरनेषुवृंदस्यक्षितिरप्यतुमधूनिपिवन्निवायं॥१॥तस्मादिदंक्षितिप
तिमगम्यमानमध्वानमेक्षतत्पास्वतारिनाक्षीतज्ञावबोधबुधतांतिज्वेष्टयेवव्याप्त
तेस्मशिविकान्तपनेतिपुत्राः॥१॥भूयोपिभूपमपरंप्रतिभारतीतांत्रस्यसमूरुचलचक्षुषमाव
चक्षे॥एतस्यकाशिनृपतेस्त्वमवेक्ष्यलक्ष्मीमज्ञाःसुखंजनयस्वजनमंतुनेत्रे॥१॥एतस्यसा
र्वविरजंविस्तीमवंति॥१॥आलोक्यभाविविधिकर्तृकलोकसदृशकृष्टानिगिरितिसुराक्ष
येवरुदः॥नामेक्ष्यतिमिषमात्रमध्वतपत्नीसंसारतारण्णरीमसजत्सुरीसः॥१॥वाराणसी
तिविशतेनवसंधरायांतत्रस्थितिर्मखभुजांभुवनेनिवासः॥तत्रीर्यमुक्तवपुषामतएवमुक्तिः
स्वर्गात्परंपदंमुदेतुकीदृक्॥१॥सापुज्यमृच्छतिभवस्यभवाश्चिदादस्तापत्सुरेत्पनगरी
नगराजपुत्राः॥भूताभिधानपटुमघतनीमवाप्यभीमोद्भवेभवतिभावमिवास्तिषातुः॥१॥

राम.
१६

पुरेनु

निर्विशपतिर्विरतिकाशिनिवा सिभोगं निर्मायितमं चमियोमिषुनं पथेष्टं ॥ १० ॥ तौरीतिरी
शद्यटनाधिकमेकभावंशमोर्मिकंचुकि तमंचतिपंचतायां ॥ ११ ॥ नम्रद्वक्षसिषदितमममं
नमस्तुक्यपानिजाप्ततमेयैवतवानुभूत्या न स्यात्कतीप्तसितरायदिता मकुशपा राजन्यती सु
दिरमंडनधन्वताभूः ॥ १२ ॥ ज्ञानाधिकासिसुहृता न्यधिकाशिकुर्याः कार्यकि मत्पके येनैरपि
यत्रमत्पोः ॥ एकजतापसततामपदानमम्यतर्धत्पोवः हस्यमृतसत्रमवारितार्थि ॥ १३ ॥ ममभु
रत्परतिरेधि मगाक्षिमर्त्तासोयंत वास्तुकुसुमायुधएषमर्त्ता ॥ १४ ॥ मातंचताविवयुवांगिरिशं विरा
दमारुमाशुपुरितत्रकृतावतारौ ॥ १५ ॥ कामभु शासनशते सुतरामधीती सोयैरहो नखपदे
मस्तुस्तनौते ॥ १६ ॥ हृष्टाक्षिजाचरणकुंकुमपंकरागसंकीर्णशंकरशशंककलांककोरैः ॥ १७ ॥ पृ
थ्वीशएषनुदत्तुवदनंगतापमालिङ्ग्य कीर्त्तिचयचामरवापः ॥ १८ ॥ संग्रामसगतविरोधिशिरो

ने.मू.
१७

सा

विदंस्व इन्द्रप्रसरसंप्रसरतापः॥१२३॥ वसस्त्वदुग्रविहारापि नास्पदसंविज्रापतेपतिनकुंठितशत्रु
शस्त्रांतकंस्कंदलतयाभुजपोर्नतेजोवद्विर्मम्यस्विधूनयनांबुनापि॥१२४॥ किंनदुमाजगतिजायति
लक्षसंख्यास्तुत्योपनीतपिककाकफलोपभोगास्तुत्यस्तुकल्पविरपीफलसंप्रदानंकुर्वन्सएषविबुधा
नमतेकवृत्तीना॥१२५॥ अस्मैकरंप्रवितरंतुनृपा नकस्मादस्मेवतत्रयदभूत्यतिभूकपाणाः तदेवाघदप्र
वितरंतिनतेतदेवनेदंरूपा निजरूपाणाकरग्रहाय॥१२६॥ एतद्वलैः क्षणिकतामपिभूस्वरुग्रस्यर्शा
युधांर्यवदसमापयद्भिः॥६॥ कोप्रकेवलनभः क्रमणाप्रवाहैर्वाहिरलुप्यतसहस्रदृगर्वावः॥१२७॥ तद्व
र्त्तनासमयएवमेतलोकाभावलोकनप्रातमसौ निरासे। माती तयागुणाविदायदनादतोसौ
तद्भूतंसदसिदुर्यशसेवमसौ॥१२८॥ सानंताताप्यतेजसखनिखिलमरुत्पायिवादिष्टभाजस्थिते
नाशालुपिस्तान्सम मसमगुणान्मुच्यतीशूदभावापारेवायर्त्तिरूपं पुरुषमनुचिदंभो विमेकं सुभांगीतिः

राम.
१७

सीमानंदमासीदुपनिषदुपमातस्परभूषभूषः॥१२॥ श्रीहर्षकविराजिमुकुटलंकारहीरः सुतं श्रीक्षीर
सुषुवेजितेन्द्रियवयं गंगाप्रतशीतगावयमगादेकादशस्तमहाकाव्येवाकृतिदेरसेतिवरितेसर्गातिसर्ग
ज्वलः॥१३॥॥ श्रीवनेषधोनामएकादशः सर्गः॥॥ विद्याद्विपालं विलंबमाविला विलासिनः कुं
दितं रत्नपिंतं हैमाजमणिमुरधोरधेमास्तपासमुद्रादपरपरिष्ठाः॥॥ ततः प्रभेष्पाववृतेवृतेन्येर्वि
निश्वसतिः सयसिस्तनः॥ चिरागतेः स्तर्किततादृशगितेः स्मरद्विरानंदमहाणवैर्नवेः॥१४॥ चलत्पदस्तस्य
दयंवर्तोजितसुटाशयामासयतिस्मरत्नकेन्द्रमगातायान्तातीवपीयामि सुदीर्यधुपेः कपयज्जनतः॥१५॥
नृपानुपदम्पविभूषितासनात्सनातनी सासुषुवेसरस्वती विहारमारम्पसरस्वतीः सुधासरस्वतीचा
ईतनूररुच्यताः॥१६॥ वृणीष्वर्णेन सुवर्मकेतकी प्रस्तनवस्मद्वितुपस्ममादृतः॥ तिजामयो धम्ममपिपाव
नीमयमवन्मयोध्यापतिनावनीपतिः॥१७॥ नपीयनीमवकोरजिद्वयाकयंनिदेतन्मुखवंद्रवदिकम
श्मां किमावागयसे नवज्जवीचिर्चकोरस्यमवमुखस्यशी॥१८॥ अथ विहारेतवहारविश्रमं करोतुनीरेष्ट

नैऋत्ये पदुक्तरस्तारना कगेपीनोच्चकुचदपीतरवृक्षरः सास्वसारवोर्मितः॥१॥ अस्वति सिंधुः समपूरिगां य
कुले किलास्पप्रसभं समत्पते। विलंघ्यते वास्पयशः शोते रहो सतां महत्संमुखधाविपौरुषं च

रभा कदत्पसरसोः

निःस्नेहनिःकरुणानिर्ममनिर्भित्तमंदं चकत्वमपि संप्रति वंचितः स्याः॥ इत्यसराणि लिखितानि नितीति शक
श्चित्सेकेतचंपकदलेनितरामताम्यत॥१॥ अस्ति पद्यमपि सर्वत्र नीरं नीरजमंडितं॥ रमते न मरालस्य मानसमा
नसंविना॥२॥ करारविंदेन पदारविंदं मुखारविंदेन निवेशयंतं॥ वटस्य पत्रस्य पुटेशयानं बालं मुकुंदं मनसा
स्मरामि॥३॥ पुरोवापुश्चाद्वा कचिदपि विशामः क्षितितले ततः किं नाशिनं वचनरचनक्रीतजगताम्॥ अगा
रेकांतो रेकुचकलशहारमृगदृशं मरणोत्तुल्यं नोत्पन्नं सहजसुमगस्य द्युतिभूतः॥४॥ आहरि हरमूर्तये नमः॥

पुरुषानिहि

राम
१८

॥४॥